

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA 2016

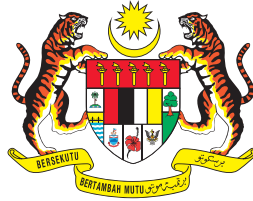
PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI DAN
PRESTASI KEWANGAN
AGENSI

NEGERI SARAWAK

JABATAN AUDIT NEGARA
MALAYSIA

LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA

**PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI
DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI**

**NEGERI SARAWAK
TAHUN 2016**

Jabatan Audit Negara Malaysia

KANDUNGAN

KANDUNGAN

PERKARA	MUKA SURAT
KATA PENDAHULUAN	vii
INTISARI LAPORAN	xi
BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016	
Pendahuluan	3
Objektif dan Metodologi Pengauditan	4
Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Bagi Tahun Berakhir 31 Disember 2016	4
BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI	
Latar Belakang	9
Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri	9
Kumpulan Wang Disatukan	9
Wang Awam	11
Akaun Hasil Disatukan	15
Akaun Pinjaman Disatukan	24
Akaun Amanah Disatukan	25
Penyata Akaun Memorandum	40
Rumusan dan Syor Audit	55
BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI	
Pencapaian Pelaksanaan Projek Pembangunan RMKe-11	59
Rumusan	64

PERKARA

MUKA SURAT

BAHAGIAN IV - PENYERAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

Pendahuluan	67
Pengauditan Penyata Kewangan	67
Kedudukan Penyerahan Penyata Kewangan	68
Pembentangan Penyata Kewangan	68
Prestasi Kewangan	69
Rumusan dan Syor Audit	82

BAHAGIAN V - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri serta Aktiviti Kementerian/Jabatan/ Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri	87
Mesyuarat Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri	87

PENUTUP	95
----------------	----

LAMPIRAN

I Laporan Ketua Audit Negara	99
II Pernyataan Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak dan Akauntan Negeri Sarawak	100
III Penyata Kedudukan Kewangan	101
IV Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai	102
V Penyata Prestasi Kewangan	104
VI Penyata Akaun Memorandum	105
VII Nota Kepada Penyata Kewangan	106

KATA PENDAHULUAN

KATA PENDAHULUAN

---

1. Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri Tahun 2016 ini mengandungi laporan mengenai Pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri, Analisis Kewangan Kerajaan Negeri, Rancangan Pembangunan Kerajaan Negeri, Penyerahan, Pembentangan Penyata Kewangan dan Prestasi Kewangan Agensi Negeri serta Pembentangan Laporan Ketua Audit Negara dan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-Kira Wang Awam Negeri. Laporan mengenai Pengurusan Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi yang biasanya dilaporkan dalam Laporan ini telah dilaporkan di dalam Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Aktiviti/Kewangan Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2016 Siri 1.
2. Perkara 106 dan 107 Perlembagaan Persekutuan dan Akta Audit 1957 menghendaki Ketua Audit Negara mengaudit Penyata Kewangan Kerajaan Persekutuan/Negeri/Agensi dan mengemukakan Laporan mengenainya kepada Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong dan Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak. Seri Paduka Baginda Yang di-Pertuan Agong akan menitahkan supaya Laporan itu dibentangkan di Parlimen manakala Tuan Yang Terutama Yang di-Pertua Negeri Sarawak akan memperkenankan untuk dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak.
3. Laporan mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2016 disediakan hasil daripada pengauditan yang dijalankan di Jabatan Perbendaharaan Negeri dan beberapa Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri sepanjang tahun 2016. Bagi tujuan pengesahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Tahun 2016, pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen yang berkaitan dengan pembayaran dan terimaan telah dijalankan di Jabatan Perbendaharaan Negeri.
4. Pengauditan dijalankan adalah bertujuan untuk memberi pendapat sama ada Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berkenaan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan mengenainya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Pengauditan adalah dibuat dengan berpandukan kepada Akta Audit 1957 dan piawaian pengauditan yang diluluskan serta *International Standards of Supreme Audit Institutions (ISSAI) 1000*.

5. Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada semua pegawai Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri Sarawak yang telah memberikan kerjasama kepada pegawai saya sepanjang pengauditan dijalankan. Saya juga ingin merakamkan penghargaan dan terima kasih kepada pegawai saya yang telah berusaha gigih serta memberikan sepenuh komitmen untuk menyiapkan Laporan ini.

(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)
Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya
11 Oktober 2017

INTISARI LAPORAN

INTISARI LAPORAN

BAHAGIAN I - PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

1. Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 telah disahkan. Dokumen sokongan bagi mengesahkan semua angka telah disediakan dengan sewajarnya. Rekod perakaunannya juga diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini. Secara keseluruhannya, Penyata Kewangan tersebut menunjukkan gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri pada akhir tahun 2016.

BAHAGIAN II - ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

2. Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri adalah baik. Baki terkumpul Kumpulan Wang Disatukan pada akhir tahun 2016 adalah RM29.36 bilion, menurun sejumlah RM0.08 bilion berbanding RM29.44 bilion pada akhir tahun 2015. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri mencatatkan surplus sejumlah RM346.24 juta berbanding RM966.05 juta pada tahun 2015. Kutipan hasil menurun sejumlah RM1.04 bilion atau 15% menjadi RM5.91 bilion berbanding RM6.95 bilion pada tahun 2015. Tunggakan hasil meningkat sejumlah RM15.13 juta atau 9.2% menjadi RM178.82 juta daripada RM163.69 juta pada tahun 2015. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri pada keseluruhannya menurun sejumlah RM424.90 juta atau 7.1% iaitu daripada RM5.99 bilion pada tahun 2015 kepada RM5.56 bilion pada tahun 2016.

3. Baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM3.26 juta atau 0.1% daripada RM2,445.42 juta pada tahun 2015 kepada RM2,448.68 juta pada tahun 2016. Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM50.60 juta atau 5.6% daripada RM908.29 juta pada tahun 2015 kepada RM958.89 juta pada tahun 2016. Pelaburan saham meningkat RM35.12 juta atau 0.8% pada tahun 2016. Jumlah hutang awam menurun sejumlah RM126.14 juta atau 5.0% menjadi RM2.41 bilion berbanding RM2.54 bilion pada tahun 2015. Tunggakan hutang awam oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2016 ialah RM36.54 juta.

BAHAGIAN III - RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

4. Prestasi bagi pencapaian perbelanjaan projek pembangunan Kerajaan Negeri di bawah Rancangan Malaysia Kesebelas (RMKe-11) setakat 31 Disember 2016 menunjukkan sejumlah RM3.92 bilion atau 65.7% daripada RM5.97 bilion telah dibelanjakan. Dari segi prestasi projek fizikal, 85 atau 19.1% daripada 445 projek telah siap dilaksanakan, 295 projek sedang dilaksanakan, 62 projek belum mula, tiga (3) projek digugurkan dan digantikan dengan tiga (3) projek baharu.

BAHAGIAN IV - PENYERAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

5. Pada keseluruhannya, penyerahan dan penyediaan Penyata Kewangan Tahun 2016 bagi 25 Badan Berkanun Negeri (BBN), 25 Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Majlis Islam Sarawak (MIS) adalah baik. Semua Penyata Kewangan telah diterima pada tarikh yang ditetapkan oleh undang-undang kecuali Perbadanan Sukan Sarawak, Majlis Daerah Serian dan Majlis Daerah Subis. Semua Penyata Kewangan Tahun 2015 telah disahkan dan diberi Sijil Tanpa Teguran. Setakat 30 Jun 2017, semua Penyata Kewangan Tahun 2015 BBN dan PBT telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak kecuali Perbadanan Stadium Negeri Sarawak.

6. Pada keseluruhannya, kedudukan kewangan tahun 2016 bagi 24 BBN adalah memuaskan berbanding tahun 2015. Pada akhir tahun 2016, surplus pendapatan terkumpul BBN meningkat sejumlah RM150.55 juta atau 3.6%, jumlah aset meningkat sejumlah RM433.30 juta atau 4.1%, aset semasa bersih menurun sejumlah RM44.47 juta atau 1.5% dan surplus pendapatan tahun semasa menurun sejumlah RM98.45 juta atau 53.9% berbanding tahun 2015. Pada 31 Disember 2016, sebanyak 27 daripada 51 anak syarikat yang aktif di bawah sembilan (9) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM947.72 juta manakala 24 anak syarikat telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan berjumlah RM824.85 juta. Sebanyak sembilan (9) daripada 18 anak syarikat yang dorman di bawah empat (4) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM4.06 juta manakala sembilan (9) telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan iaitu RM21.62 juta. Pada keseluruhannya, PBT mencatatkan defisit sejumlah RM13.03 juta pada tahun 2016. Tunggakan cukai taksiran telah menurun sejumlah RM4.09 juta atau 4.5% daripada sejumlah RM90.29 juta pada tahun 2015 menjadi sejumlah RM86.20 juta pada tahun 2016.

BAHAGIAN V - PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

7. Laporan Ketua Audit Negara Mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Pengurusan Kewangan Jabatan/Agensi Negeri Tahun 2015 dan Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2015 Siri 2 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak pada 11 Mei 2017. Pada tahun 2017, Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri Sarawak telah bermesyuarat untuk kali ke 51 pada 28 Mac hingga 29 Mac 2017 bagi membincangkan perkara yang dibangkitkan dalam Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2014 Siri 3 dan tahun 2015 Siri 1. Laporan Mesyuarat Jawatankuasa Kira-kira Wang Awam Negeri Ke 49 dan 50 yang membincangkan mengenai Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2013 dan 2014 telah dibentang di Dewan Undangan Negeri pada 21 November 2016.

BAHAGIAN I
PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN BERAKHIR
31 DISEMBER 2016

BAHAGIAN I

PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

---

1. PENDAHULUAN

1.1. Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan, 1957 menghendaki Pihak Berkuasa Kewangan Negeri menyediakan Penyata Kewangan secepat mungkin selepas penutupan akaun bagi tahun berkenaan. Penyata tersebut hendaklah dikemukakan kepada Ketua Audit Negara untuk pengauditan sebelum 31 Julai tahun berikutnya seperti mana diperuntukkan di bawah Seksyen 9 Akta Audit, 1957.

1.2. Selaras dengan peruntukan undang-undang tersebut, Pegawai Kewangan Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 kepada Jabatan Audit Negara pada **7 Februari 2017**. Penyata tersebut melaporkan semua urusan kewangan asas tunai bagi tahun 2016 yang berkaitan dengan sumber dan penggunaan wang awam. Penyata tersebut mengandungi Pernyataan Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak dan Akauntan Negeri Sarawak, Laporan Akauntan Negeri, Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Penyata Kewangan.

1.3. Laporan Akauntan Negeri menerangkan kedudukan kewangan Kerajaan Negeri yang memberi ringkasan urusan kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

1.4. Penyata Kedudukan Kewangan menunjukkan pegangan Wang Awam Kerajaan di bawah Kumpulan Wang Disatukan. Wang Awam Kerajaan terdiri daripada wang tunai dan pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan melalui Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.

1.5. Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai menunjukkan aliran masuk, aliran keluar tunai dan kesetaraan tunai pada tahun 2016. Kesetaraan tunai merupakan pelaburan untuk tempoh tiga (3) bulan atau kurang yang mudah ditukar kepada wang tunai. Penerimaan adalah terdiri daripada hasil, pinjaman, penerimaan modal dan penerimaan lain seperti amanah dan deposit. Pembayaran pula adalah untuk membiayai perbelanjaan mengurus, pembangunan, modal serta bayaran balik pinjaman.

1.6. Penyata Prestasi Kewangan menunjukkan lebihan atau kekurangan hasil keseluruhan berbanding jumlah perbelanjaan mengurus dan pembangunan serta

sumber pembiayaannya. Penyata ini juga menunjukkan pergerakan dana dalam Pinjaman dan Bantuan Luar Negeri, Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan serta perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah.

1.7. Penyata Akaun Memorandum adalah akaun yang menunjukkan kedudukan aset dan tanggungan Kerajaan Negeri. Aset Kerajaan Negeri merangkumi Pinjaman Boleh Dituntut, Pelaburan dan Tunggakan Hasil Negeri. Tanggungan Kerajaan Negeri pula terdiri daripada Hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan.

1.8. Nota Kepada Penyata Kewangan pula memberi penerangan dan maklumat terperinci mengenai jumlah yang ditunjukkan dalam Penyata Kewangan dan juga maklumat tambahan seperti peristiwa yang berlaku selepas tarikh penyata kedudukan kewangan dan angka perbandingan.

2. OBJEKTIF DAN METODOLOGI PENGAUDITAN

2.1. Pengauditan terhadap Penyata Kewangan Kerajaan Negeri bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah untuk memberi pendapat sama ada penyata itu menggambarkan kedudukan kewangan yang benar dan saksama serta rekod perakaunan yang berkaitan telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

2.2. Pengauditan terhadap sistem perakaunan dan dokumen dijalankan secara berterusan sepanjang tahun 2016. Teguran Audit mengenainya telah dibangkitkan melalui pemerhatian Audit dengan pihak Perbendaharaan Negeri dan Kementerian/Jabatan sebaik sahaja sesuatu pengauditan selesai dijalankan.

2.3. *Exit Conference* bersama YB Setiausaha Kerajaan Negeri, YBhg. Setiausaha Kewangan Negeri dan Ketua Kementerian/Jabatan/Agensi Negeri telah diadakan pada 28 April 2017.

3. PENGESAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

3.1. Pengauditan Penyata Kewangan telah dilaksanakan mengikut Akta Audit 1957 dan berpandukan Piawaian Pengauditan yang diluluskan. Akta dan Piawaian tersebut menghendaki pengauditan dirancang dan dilaksanakan bagi mendapat kepastian yang munasabah sama ada Penyata Kewangan adalah bebas daripada kesilapan dan ketinggalan yang ketara. Pengauditan Penyata Kewangan termasuk memeriksa rekod secara semak uji, menyemak bukti yang menyokong angka dan memastikan penzahiran yang mencukupi dalam persembahan Penyata Kewangan.

3.2. Persembahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2016 adalah selaras dengan Piawaian Perakaunan Kerajaan yang dikeluarkan oleh Akauntan Negara Malaysia pada bulan Disember 2011. **Pada pendapat Audit, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak pada keseluruhannya menunjukkan gambaran yang benar dan saksama tentang kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 dan rekod perakaunannya telah diselenggara dengan teratur dan kemas kini.** Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disertakan bersama dengan Pernyataan Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak dan Akauntan Negeri Sarawak, Laporan Akauntan Negeri, Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan, Penyata Akaun Memorandum dan Nota Kepada Akaun adalah seperti di **Lampiran I** hingga **Lampiran VII**.

BAHAGIAN II
ANALISIS KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN II

ANALISIS KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

---

4. LATAR BELAKANG

Jabatan Audit Negara di samping mengesahkan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2016, juga membuat analisis mengikut prinsip asas perakaunan tunai ubah suai terhadap data kewangan bagi menentukan tahap prestasi kewangan Kerajaan Negeri. Hasil analisis yang dijalankan adalah berdasarkan Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Akaun Memorandum serta maklumat kewangan yang berkaitan.

4.1. KEDUDUKAN KEWANGAN KERAJAAN NEGERI

Penyata Kedudukan Kewangan Kerajaan Negeri ini menunjukkan pegangan Wang Awam di bawah Kumpulan Wang Disatukan. Wang Awam terdiri daripada Wang Tunai dan Pelaburan yang dipegang bagi Kumpulan Wang Disatukan melalui Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.

4.2. KUMPULAN WANG DISATUKAN

4.2.1. Kumpulan Wang Disatukan terdiri daripada 3 akaun iaitu Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan. Mengikut Penyata Kedudukan Kewangan, baki Kumpulan Wang Disatukan adalah berjumlah RM29.36 bilion pada akhir tahun 2016. Jumlah ini terdiri daripada wang tunai sejumlah RM27.62 juta dan pelaburan sejumlah RM29.34 bilion. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.1**.

JADUAL 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Akaun Hasil Disatukan	21,168.54	21,514.78	346.24	1.6
	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	8,275.22	7,849.03	-426.19	-5.2
	a. Kumpulan Wang Amanah				
	i. Kumpulan Wang Pembangunan	5,339.45	4,890.35	-449.10	-8.4
2.	ii. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	1,691.46	2,123.23	431.77	25.5
	iii. Kumpulan Wang Amanah Awam	206.43	216.23	9.80	4.7
	b. Deposit	613.08	325.98	-287.10	-46.8
	c. Akaun Kena Bayar	424.80	293.24	-131.56	-31.0
3.	Akaun Pinjaman Disatukan	-	-	-	-
	JUMLAH	29,443.76	29,363.81	-79.95	-0.3

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.2.2. Analisis Audit mendapati baki Kumpulan Wang Disatukan Kerajaan Negeri menurun RM79.95 juta atau 0.3% iaitu daripada RM29.44 bilion pada tahun 2015 menjadi RM29.36 bilion pada tahun 2016. Penurunan ini disebabkan pengurangan baki dalam Akaun Amanah Disatukan berjumlah RM426.19 juta.

4.2.3. Kedudukan Baki Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2015 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun. Kedudukan Kumpulan Wang Disatukan bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.2** dan **Carta 4.1**.

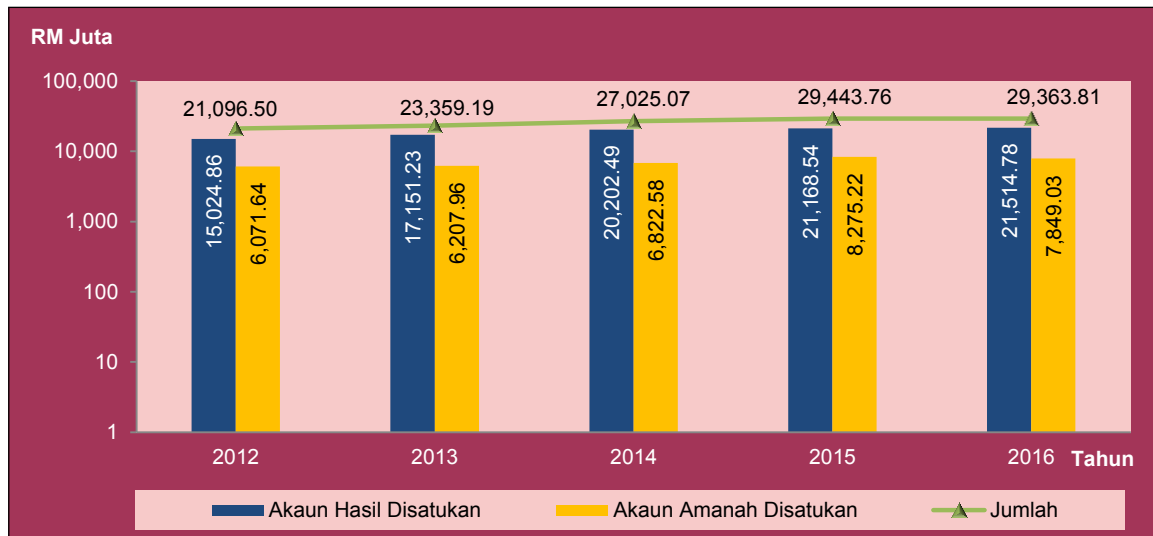
JADUAL 4.2
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Akaun Hasil Disatukan	15,024.86	17,151.23	20,202.49	21,168.54	21,514.78
	Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada:	6,071.64	6,207.96	6,822.58	8,275.22	7,849.03
	a. Kumpulan Wang Amanah					
	i. Kumpulan Wang Pembangunan	3,376.60	3,589.67	4,208.70	5,339.45	4,890.35
2.	ii. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	1,897.51	1,792.27	1,771.65	1,691.46	2,123.23
	iii. Kumpulan Wang Amanah Awam	216.38	204.52	202.24	206.43	216.23
	b. Deposit	367.17	452.39	461.03	613.08	325.98
	c. Akaun Kena Bayar	213.98	169.11	178.96	424.80	293.24
3.	Akaun Pinjaman Disatukan	-	-	-	-	-
	JUMLAH	21,096.50	23,359.19	27,025.07	29,443.76	29,363.81

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.1
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.3. WANG AWAM

4.3.1. Wang Tunai

4.3.1.1. Wang Tunai merupakan sebahagian daripada aset Kerajaan Negeri yang ditunjukkan dalam Penyata Kedudukan Kewangan. Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan. Wang Tunai Dalam Bank adalah baki wang tunai di dalam akaun semasa yang diuruskan oleh Ibu Pejabat Perbendaharaan Negeri, 12 Pejabat Perbendaharaan Bahagian, Pejabat Perhubungan Sarawak di Kuala Lumpur dan satu (1) agen iaitu Pejabat Kebajikan Pelajar Sarawak di London. Wang Tunai Dalam Perjalanan pula adalah wang tunai yang diterima dan telah dikeluarkan resit penerimaannya tetapi belum dibankkan serta wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai pada atau sebelum 31 Disember tahun semasa. Wang Tunai Dalam Tangan pula terdiri daripada baki tunai di 24 Pejabat Perbendaharaan Kecil pada 31 Disember 2016 dan Panjar Wang Runcit yang diberi kepada 34 Pemegang Panjar di Jabatan Negeri. Kedudukan baki wang tunai bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.3**.

JADUAL 4.3
BAKI WANG TUNAI BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Wang Tunai Dalam Bank	17.41	27.52	10.11	58.1
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	0.09	-	-0.09	-100.0
3.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.22	0.1	-0.12	-54.5
JUMLAH		17.72	27.62	9.90	55.9

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.3.1.2. Analisis Audit mendapati baki Wang Tunai menunjukkan peningkatan RM9.90 juta atau 55.9% iaitu daripada RM17.72 juta pada tahun 2015 kepada RM27.62 juta pada tahun 2016. Baki Wang Tunai Dalam Perjalanan menurun RM0.09 juta berbanding tahun sebelumnya. Baki Wang Tunai Dalam Bank meningkat RM10.11 juta atau 58.1% berbanding tahun 2015 manakala Wang Tunai Dalam Perjalanan berbaki sifar. Baki Wang Tunai Dalam Tangan menurun RM0.12 juta atau 54.5% pada tahun 2016 berbanding tahun 2015. Pada keseluruhannya, peningkatan baki Wang Tunai pada akhir tahun 2016 adalah disebabkan lebih Wang Tunai pada baki akaun semasa di bank. Kedudukan baki Wang Tunai Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.4**.

JADUAL 4.4
BAKI WANG TUNAI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Wang Tunai Dalam Bank*	45.24	59.97	33.99	17.41	27.52
2.	Wang Tunai Dalam Perjalanan	24.52	27.14	22.48	0.09	-
3.	Wang Tunai Dalam Tangan	0.48	0.30	0.19	0.22	0.10
JUMLAH		70.24	87.41	56.66	17.72	27.62

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - Tahun 2016

Nota: *Baki Wang Tunai Dalam Bank termasuk baki Wang Tunai dengan Agen (Pejabat Kebajikan Pelajar Sarawak di London)

4.3.1.3. Analisis Audit terhadap keperluan bulanan Wang Tunai Dalam Bank berbanding jumlah perbelanjaan bulanan sepanjang tahun 2016 mendapati baki Wang Tunai di bank adalah di antara RM16.35 juta hingga RM202.28 juta seperti di **Jadual 4.5**.

JADUAL 4.5
BAKI BULANAN WANG TUNAI DALAM BANK

BULAN	BAKI AWAL (RM Juta)	DEBIT/TERIMAAN (RM Juta)	KREDIT/BAYARAN (RM Juta)	BAKI AKHIR (RM Juta)
Januari	17.12	2,706.80	2,521.64	202.28
Februari	202.28	2,283.73	2,368.80	117.21
Mac	117.21	2,983.92	3,015.64	85.49
April	85.49	2,726.02	2,720.15	91.36
Mei	91.36	2,602.24	2,613.53	80.07
Jun	80.07	2,861.14	2,873.52	67.69
Julai	67.69	2,718.17	2,721.31	64.55
Ogos	64.55	6,219.61	6,218.98	65.18
September	65.18	4,214.72	4,262.60	17.30
Oktober	17.30	4,463.12	4,448.23	32.19
November	32.19	4,816.60	4,832.44	16.35
Disember	16.35	5,055.96	5,045.08	27.23

Sumber: Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak Tahun 2016

4.3.2. Pelaburan

4.3.2.1. Mengikut Seksyen 8(3)(b), Akta Tatacara Kewangan 1957, Kerajaan Negeri dibenarkan melabur dalam deposit di institusi kewangan yang diluluskan dan pelaburan lain yang dibenarkan sekiranya mempunyai lebihan wang. Pelaburan Kumpulan Wang Amanah pula adalah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulan Wang Amanah/Akaun Amanah selaras dengan Seksyen 9 dan 10, Akta Tatacara Kewangan 1957, Arahan Amanah dan Peraturan yang berkuatkuasa. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulan Wang Amanah.

4.3.2.2. Kedudukan pelaburan menunjukkan penurunan RM89.85 juta atau 0.3% daripada RM29.43 bilion pada akhir tahun 2015 kepada RM29.34 bilion pada akhir tahun 2016. Pulangan pelaburan meningkat RM71.10 juta atau 6.6% berbanding RM1.08 bilion pada tahun 2015 menjadi RM1.15 bilion pada tahun 2016. Peningkatan pulangan pelaburan ini disebabkan pelaburan dibuat dalam tempoh matang antara satu (1) hingga enam (6) bulan pada tahun 2016. Analisis perbandingan pelaburan Kerajaan Negeri bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.6**.

JADUAL 4.6
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	PELABURAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pelaburan Am				
	a. Simpanan Tetap	29,066.00	28,952.00	-114.00	-0.4
	b. Unit Saham	91.23	91.23	-	-
2.	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah				
	a. Simpanan Tetap	180.96	204.38	23.42	12.9
	b. Unit Saham	87.85	88.58	0.73	0.8
JUMLAH		29,426.04	29,336.19	-89.85	-0.3
	Pulangan Pelaburan	1,079.06	1,150.16	71.10	6.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

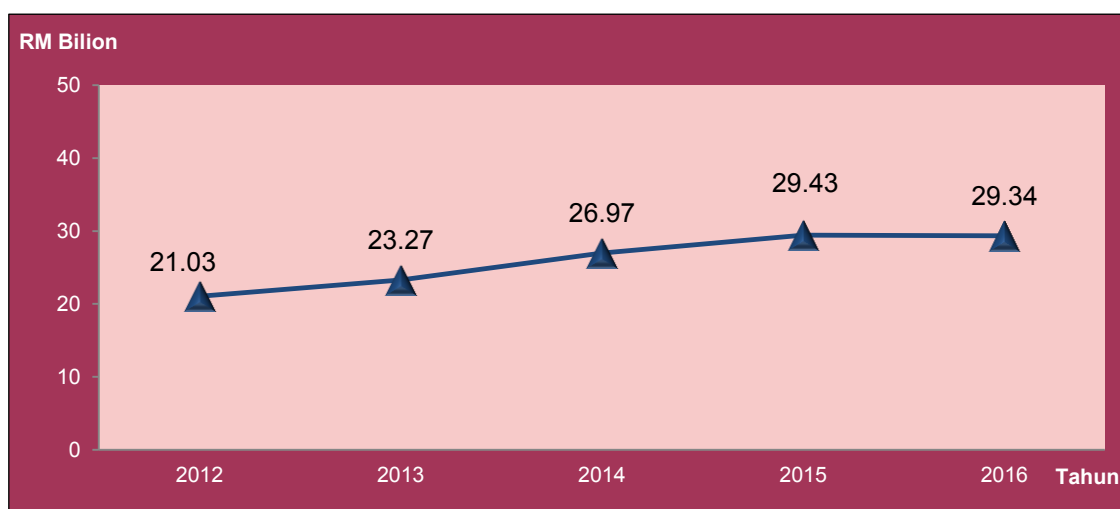
4.3.2.3. Analisis perbandingan kedudukan pelaburan menunjukkan peningkatan berterusan pelaburan setiap tahun bagi tahun 2012 hingga 2015 dan menurun pada tahun 2016. Kedudukan pelaburan Kerajaan Negeri pada tahun 2015 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun adalah seperti di **Jadual 4.7** dan **Carta 4.2**.

JADUAL 4.7
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Pelaburan Am	20,600.19	23,046.94	26,702.23	29,157.23	29,043.23
2.	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah	426.09	224.83	266.18	268.81	292.96
JUMLAH		21,026.28	23,271.77	26,968.41	29,426.04	29,336.19

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.2
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.4. AKAUN HASIL DISATUKAN

4.4.1. Akaun Hasil Disatukan merupakan penyata yang menunjukkan jumlah hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri bagi satu (1) tahun kewangan. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 97 dan Perkara 98, Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a), Akta Tatacara Kewangan 1957.

4.4.2. Kerajaan Negeri mengakhiri tahun kewangan 2016 dengan baki Akaun Hasil Disatukan berjumlah RM21.51 bilion yang mencatatkan surplus berjumlah RM346.24 juta berbanding surplus berjumlah RM966.05 juta pada tahun 2015. Surplus ini berpunca daripada hasil yang diperoleh berjumlah RM5.91 bilion berbanding perbelanjaan berjumlah RM5.56 bilion pada tahun 2016. Kedudukan Akaun Hasil Disatukan bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.8**.

JADUAL 4.8
AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	20,202.49	21,168.54	966.05	4.8
Hasil	6,954.76	5,910.05	-1,044.71	-15.0
Perbelanjaan Mengurus	5,988.71	5,563.81	-424.90	-7.1
Surplus/Defisit Bagi Tahun	966.05	346.24	-619.81	-64.2
BAKI PADA 31 DISEMBER	21,168.54	21,514.78	346.24	1.6

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

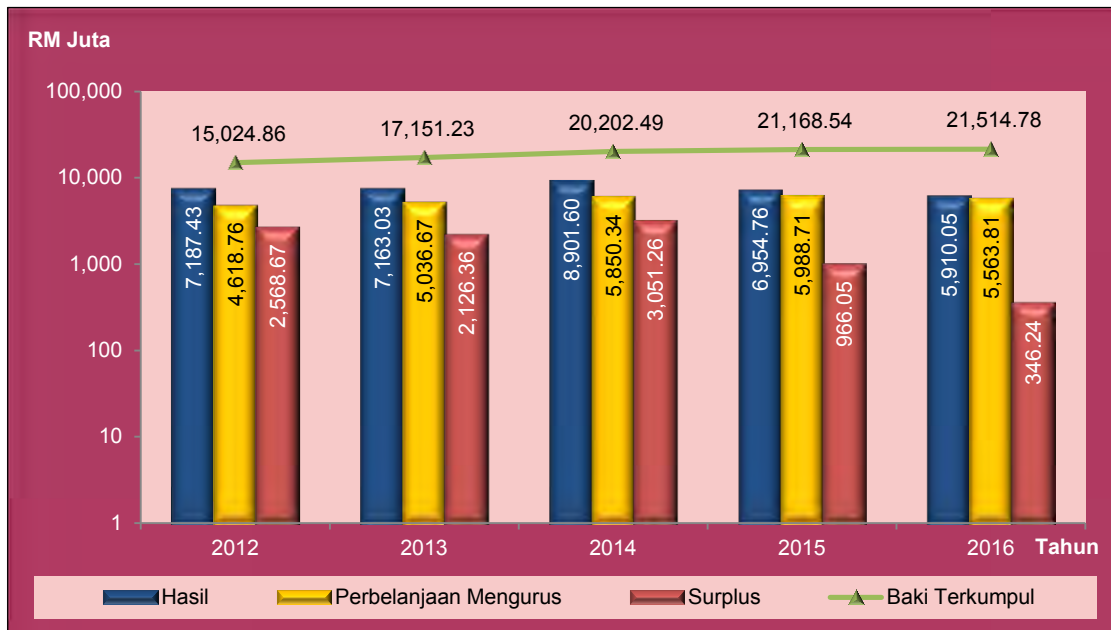
4.4.3. Prestasi Akaun Hasil Disatukan bagi tempoh lima (5) tahun dari tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan trend baki meningkat dari setahun ke setahun dan baki tahun 2016 adalah yang tertinggi seperti di **Jadual 4.9** dan **Carta 4.3**.

JADUAL 4.9
AKAUN HASIL DISATUKAN PADA TAHUN 2012 HINGGA 2016

PERKARA	TAHUN				
	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	12,456.19	15,024.87	17,151.23	20,202.49	21,168.54
Hasil	7,187.43	7,163.03	8,901.60	6,954.76	5,910.05
Perbelanjaan Mengurus	4,618.76	5,036.67	5,850.34	5,988.71	5,563.81
Surplus/Defisit	2,568.67	2,126.36	3,051.26	966.05	346.24
BAKI PADA 31 DISEMBER	15,024.86	17,151.23	20,202.49	21,168.54	21,514.78

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.3
TREND AKAUN HASIL DISATUKAN BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.4.4. Pencapaian hasil berbanding perbelanjaan mengurus menunjukkan Akaun Hasil Disatukan meningkat secara berterusan dari tahun 2012 hingga 2016. Akaun Hasil Disatukan pada tahun 2016 mencatatkan penurunan surplus sejumlah RM619.81 juta atau 64.2% berbanding tahun 2015.

4.4.5. Hasil

4.4.5.1. Hasil Kerajaan Negeri terdiri daripada Hasil Cukai, Hasil Bukan Cukai, Terimaan Bukan Hasil serta Pemberian Kerajaan Persekutuan dan Bayaran Balik. Hasil Cukai ialah hasil yang dikutip berasaskan perundangan yang diluluskan oleh Parlimen atau Dewan Undangan Negeri. Hasil Bukan Cukai ialah hasil yang dikutip bagi perkhidmatan yang disediakan oleh Kerajaan untuk rakyat. Terimaan Bukan Hasil pula ialah kutipan yang bukan berasaskan mana-mana akta atau perundangan. Pemberian Kerajaan Persekutuan dan Bayaran Balik merupakan pemberian, caruman dan pulangan balik perbelanjaan yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan.

4.4.5.2. Kerajaan Negeri menganggarkan RM5.55 bilion kutipan hasil pada tahun 2016. Pada keseluruhannya, hasil yang dikutip oleh Kerajaan Negeri pada tahun 2016 berjumlah RM5.91 bilion telah menurun RM1.04 bilion atau 15% berbanding RM6.95 bilion pada tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.10**.

JADUAL 4.10
PUNGUTAN HASIL NEGERI BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Hasil Bukan Cukai	5,573.56	4,401.93	-1,171.63	-21.0
2.	Hasil Cukai	1,219.63	1,306.13	86.50	7.1
3.	Pemberian Kerajaan Persekutuan dan Bayaran Balik	140.36	140.15	-0.21	-0.1
4.	Terimaan Bukan Hasil	21.21	61.84	40.63	191.6
JUMLAH		6,954.76	5,910.05	-1,044.71	-15.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.5.3. Analisis Audit mendapati Hasil Bukan Cukai menunjukkan penurunan paling ketara sejumlah RM1.17 bilion yang menyumbang kepada penurunan hasil secara keseluruhan iaitu RM1.04 bilion bagi tahun 2016 berbanding 2015.

4.4.5.4. Analisis Peningkatan dan Penurunan Hasil Ketara

a. Peningkatan Hasil Ketara

Analisis Audit terhadap hasil yang mencatat peningkatan melebihi 10% mendapati 38 butiran menunjukkan antara RM600 hingga RM100.47 juta. Lima (5) butiran hasil yang telah mencatat peningkatan ketara pada tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.11**.

JADUAL 4.11
PENINGKATAN HASIL YANG KETARA BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	TAHUN		PERUBAHAN		PUNCA
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Cukai Jualan Negeri - Minyak Sawit Mentah	304.89	405.36	100.47	33.0	Purata harga pasaran pada tahun 2016 meningkat sejumlah RM462.25 (17.5%) iaitu sejumlah RM2,634.25 (2016) berbanding RM2,172.00 (2015). Pengeluaran minyak sawit mentah meningkat sebanyak 485,036.56 tan iaitu 3,989,904.84 tan (2016) dan 3,504,868.28 tan (2015).
2.	Royalti Air	88.78	152.58	63.80	71.9	Kuantiti penggunaan air mentah untuk menjana Bakun Elektrik meningkat dan Empangan Murum mula beroperasi pada tahun 2016 serta bayaran tunggakan royalti bagi tahun 2015.
3.	Cukai Jualan Negeri - Minyak Isi Sawit	29.05	54.44	25.39	87.4	Purata harga pasaran meningkat sejumlah RM1,936.30 iaitu RM5,367.30 (2016) berbanding RM3,431.00 (2015). Pengeluaran minyak isi sawit meningkat sebanyak 18,899.51 tan iaitu sebanyak 149,195 tan (2016) berbanding 130,295.49 tan (2015).
4.	Pelbagai Terimaan	4.11	46.16	42.05	1,023.1	Terimaan daripada Kerajaan Persekutuan berjumlah RM25 juta untuk SUKMA Sarawak 2016.
5.	Lesen Tanah dan Survei	0.41	7.02	6.61	1,612.2	Peningkatan ini disebabkan oleh kutipan tunggakan yuran tahunan lesen pendudukan sementara bagi tahun 2015 yang berjumlah RM3.30 juta dan tiada tunggakan yuran pada tahun 2016.

Sumber: Jabatan Perbendaharaan Negeri dan Rekod Jabatan Berkenaan Tahun 2015 dan 2016

b. Penurunan Hasil Ketara

Analisis Audit terhadap hasil yang mencatat penurunan melebihi 10% mendapati 48 butiran menunjukkan penurunan antara RM250 hingga RM486.08 juta. Lima (5) butiran hasil yang telah mencatat penurunan ketara bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.12**.

JADUAL 4.12
PENURUNAN HASIL YANG KETARA BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN HASIL	TAHUN		PERUBAHAN		PUNCA
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)	
1.	Dividen	1,589.61	1,182.85	-406.76	-25.6	Kekurangan dividen yang diterima daripada syarikat yang berasaskan petroleum dan gas. Dividen syarikat yang berasaskan petroleum dan gas tahun 2016 adalah RM1.06 bilion berbanding RM1.54 bilion pada tahun 2015.
2.	Pampasan Gantian Hak ke atas Gas	1,337.48	851.40	-486.08	-36.3	Harga purata gas yang rendah pada tahun 2016 iaitu USD2.64/btu berbanding USD4.87/btu pada tahun 2015.
3.	Pampasan Gantian Hak ke atas Minyak	911.50	642.97	-268.53	-29.5	Harga minyak yang rendah pada tahun 2016 iaitu USD43.52/bbl berbanding USD76.06/bbl pada tahun 2015.
4.	Royalti Hutan	550.17	486.46	-63.71	-11.6	Jumlah pengeluaran balak menurun 0.80 juta m ³ iaitu 8.20 juta m ³ (2015) kepada 7.40 juta m ³ (2016).
5.	Bayaran dari Perkhidmatan Jabatan Kerja Raya	60.77	0.46	-60.31	-99.2	Penurunan ini disebabkan amaun hasil 2016 belum mengambilkira pemberian 12% caj perkhidmatan kerana melaksanakan projek persekutuan yang dituntut oleh Jabatan Kerja Raya yang direkodkan sebagai kod hasil baru iaitu kod 95000.

Sumber: Jabatan Perbendaharaan Negeri dan Rekod Jabatan Berkenaan Tahun 2015 dan 2016

4.4.5.5. Trend Pungutan Hasil

Bagi tempoh lima (5) tahun iaitu tahun 2012 hingga 2016, kutipan hasil telah mencatatkan penurunan pada tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.13** dan **Carta 4.4**.

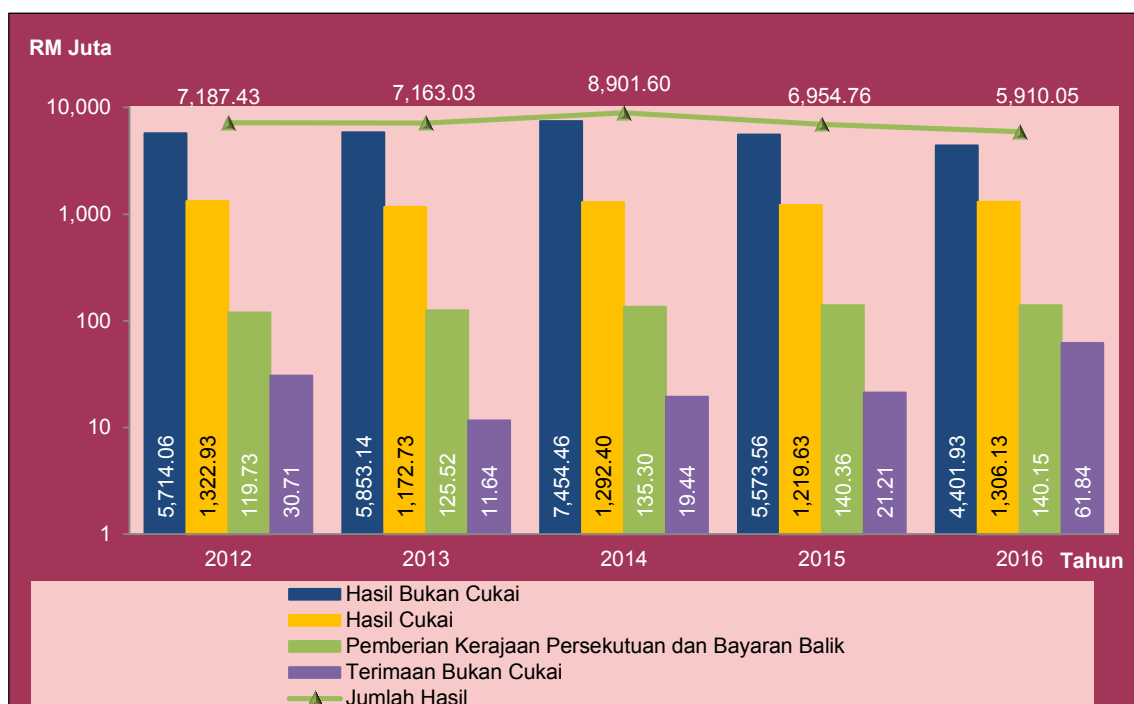
JADUAL 4.13
TREND PUNGUTAN HASIL BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	KATEGORI HASIL	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Hasil Bukan Cukai	5,714.06	5,853.14	7,454.46	5,573.56	4,401.93
2.	Hasil Cukai	1,322.93	1,172.73	1,292.40	1,219.63	1,306.13
3.	Pemberian Kerajaan Persekutuan dan Bayaran Balik	119.73	125.52	135.30	140.36	140.15
4.	Terimaan BUKAN Hasil	30.71	11.64	19.44	21.21	61.84
JUMLAH		7,187.43	7,163.03	8,901.60	6,954.76	5,910.05

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.4
TREND PUNGUTAN HASIL BAGI TEMPOH 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.4.5.6. Penyumbang Utama Hasil

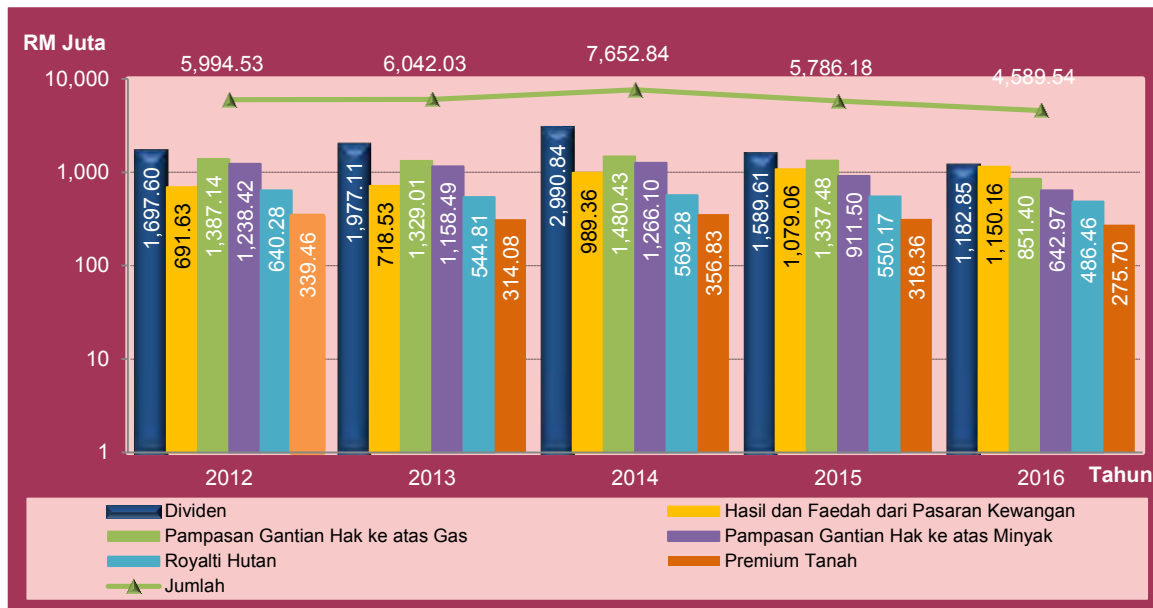
Penyumbang utama hasil Kerajaan Negeri bagi tempoh lima (5) tahun adalah Hasil Dividen, Pampasan Gantian Hak ke atas Gas, Hasil dan Faedah dari Pasaran Kewangan, Pampasan Gantian Hak ke atas Minyak, Royalti Hutan dan Premium Tanah adalah seperti di **Jadual 4.14** dan **Carta 4.5**.

JADUAL 4.14
PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN NEGERI
BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	HASIL	2012		2013		2014		2015		2016	
		(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)	(RM Juta)	(%)
1.	Dividen	1,697.60	28.3	1,977.11	32.7	2,990.84	39.1	1,589.61	27.5	1,182.85	25.8
2.	Hasil dan Faedah dari Pasaran Kewangan	691.63	11.5	718.53	11.9	989.36	12.9	1,079.06	18.6	1,150.16	25.1
3.	Pampasan Gantian Hak ke atas Gas	1,387.14	23.1	1,329.01	22.0	1,480.43	19.3	1,337.48	23.1	851.40	18.5
4.	Pampasan Gantian Hak ke atas Minyak	1,238.42	20.7	1,158.49	19.2	1,266.10	16.6	911.50	15.8	642.97	14.0
5.	Royalti Hutan	640.28	10.7	544.81	9.0	569.28	7.4	550.17	9.5	486.46	10.6
6.	Premium Tanah	339.46	5.7	314.08	5.2	356.83	4.7	318.36	5.5	275.70	6.0
JUMLAH		5,994.53	100	6,042.03	100	7,652.84	100	5,786.18	100	4,589.54	100

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

**CARTA 4.5
PENYUMBANG UTAMA HASIL KERAJAAN NEGERI
BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016**

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.4.6. Perbelanjaan Mengurus

4.4.6.1. Hasil Kerajaan Negeri merupakan sumber utama yang digunakan bagi tujuan perbelanjaan mengurus dan pembangunan. Perbelanjaan mengurus terdiri daripada maksud Tanggungan dan Bekalan. Bagi maksud Tanggungan, perbelanjaan dikenakan ke atas Kumpulan Wang Disatukan termasuk bayaran pencen, ganjaran, pampasan dan pembayaran hutang negeri. Maksud Bekalan ialah perbelanjaan seperti emolumen, semua kenaaan kepada peruntukan belanjawan bagi perolehan barang-barang dan perkhidmatan, bayaran pindahan seperti caruman kepada Kumpulan Wang Pembangunan serta wang yang diperuntukkan kepada Badan-Badan Berkanun dan Pihak Berkuasa Tempatan melalui pemberian atau pinjaman. Pada tahun 2016, perbelanjaan mengurus sebenar Kerajaan Negeri adalah RM5,563.81 juta iaitu melebihi anggaran yang berjumlah RM5,467 juta. Lebihan perbelanjaan tersebut telah didahului daripada dana kontigensi dan akan diluluskan semasa persidangan Dewan Undangan Negeri. Dana kontigensi yang didahulukan untuk perbelanjaan mengurus digunakan bagi menampung pembayaran emolumen disebabkan pembayaran satu kenaikan gaji tahunan, bayaran bantuan khas tahun 2016, utiliti bagi operasi bekalan dan pengeluaran air, perkhidmatan sewaan catar udara, pembaikan/penyenggaraan kemudahan bekalan air, pengurusan perkhidmatan awam dan latihan pegawai, penganjuran Sukan Orang Pekak Malaysia (SOPMA), perkhidmatan pengurusan acara bagi perayaan negeri serta pelarasan pulangan balik dan hapus kira daripada pelbagai Kementerian/Jabatan. Pada tahun 2016, sejumlah RM189.31 juta telah

dibelanjakan daripada dana kontigensi bagi menampung lebih perbelanjaan. Analisis Audit mendapati pengeluaran dana kontigensi dibuat melebihi daripada keperluan perbelanjaan sebenar. Bagi perbelanjaan Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap sejumlah RM1.78 juta telah dikeluarkan dari dana tersebut walaupun perbelanjaan sebenar tidak melebihi anggaran. Butiran mengenai perbandingan anggaran perbelanjaan dengan perbelanjaan mengurus sebenar bagi tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.15**.

JADUAL 4.15
PERBANDINGAN ANGGARAN PERBELANJAAN DENGAN
PERBELANJAAN MENGURUS SEBENAR BAGI TAHUN 2016

BIL.	MAKSUD PERBELANJAAN	ANGGARAN DIPINDA (RM Juta)	PERBELANJAAN SEBENAR (RM Juta)	PERBEZAAN (RM Juta)	PERATUS PERBELANJAAN (%)	KONTIGENSI (RM Juta)
1.	Emolumen	669.94	700.29	-30.35	104.5	37.89
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	687.34	735.79	-48.45	107.0	115.44
3.	Aset	36.72	35.23	1.49	95.9	-
4.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	768.76	754.48	14.28	98.1	1.78
5.	Perbelanjaan Lain*	3,304.24	3,338.02	-33.78	101.0	34.20
JUMLAH		5,467.00	5,563.81	-96.81	101.8	189.31

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2016

Nota: * Perbelanjaan lain termasuk Caruman Kepada Kumpulan Wang Berkanun

4.4.6.2. Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri pada keseluruhannya menurun RM424.90 juta atau 7.1% iaitu daripada RM5,988.71 juta pada tahun 2015 kepada RM5,563.81 juta pada tahun 2016. Jumlah tersebut termasuk caruman kepada Kumpulan Wang Berkanun RM3,300 juta yang menurun RM800 juta berbanding RM4,100 juta pada tahun 2015. Analisis Audit mendapati Perbelanjaan Lain menunjukkan penurunan RM783.28 juta atau 19%. Bagaimanapun, berlaku peningkatan antara RM9.85 juta hingga RM208.51 juta atau 5.2% hingga 38.8% bagi empat (4) perbelanjaan yang lain. Perbelanjaan Aset pula menunjukkan peningkatan peratusan tertinggi iaitu RM9.85 juta atau 38.8% diikuti Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap yang meningkat RM208.51 juta atau 38.2%. Butiran adalah seperti di **Jadual 4.16**.

JADUAL 4.16
PERBELANJAAN MENGURUS BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	KATEGORI PERBELANJAAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Emolumen	665.38	700.29	34.91	5.2
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	630.68	735.79	105.11	16.7
3.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	545.97	754.48	208.51	38.2
4.	Aset	25.38	35.23	9.85	38.8
5.	Perbelanjaan Lain	4,121.30	3,338.02	-783.28	-19.0
JUMLAH		5,988.71	5,563.81	-424.90	-7.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.4.6.3. Antara sebab peningkatan ketara bagi perbelanjaan pada tahun 2016 adalah peningkatan pembayaran gaji dan elaun disebabkan pertambahan bilangan Ahli Dewan Undangan Negeri, Menteri Muda dan kakitangan, bayaran bantuan khas kewangan, penyenggaraan dan operasi Loji Rawatan Kumbahan Berpusat Bandaraya Kuching, pembelian kenderaan baru dan gantian untuk pelbagai pejabat Jabatan Pengairan dan Saliran seluruh Sarawak, pembelian aset modal untuk kegunaan pejabat YAB Ketua Menteri dan Pegawai Daerah, pelbagai jenis sewaan bagi penganjuran SOPMA dan beberapa aktiviti Kerajaan, pembayaran ganjaran dan pencen untuk Ahli dan bekas Ahli Dewan Undangan Negeri serta Ahli Pentadbiran, bayaran premium tanah oleh Pejabat Tanah dan Survei serta pelarasan transaksi akaun untuk Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak.

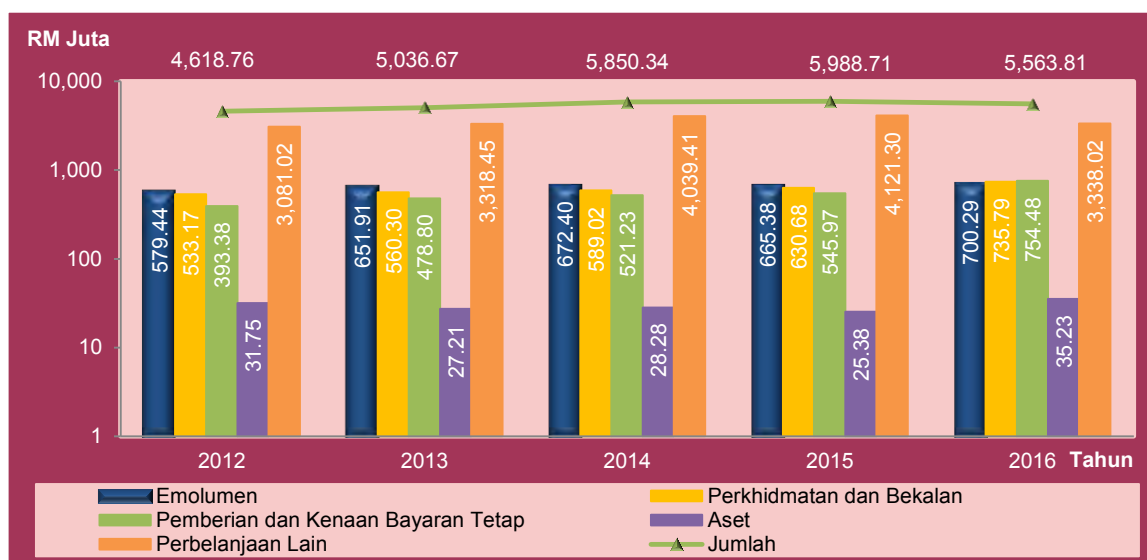
4.4.6.4. Perbelanjaan mengurus tahun 2016 menunjukkan penurunan dari tahun sebelumnya setelah mencatatkan peningkatan setiap tahun bagi tempoh empat (4) tahun bermula tahun 2012 hingga 2015. Kedudukan perbelanjaan mengurus dalam tempoh lima (5) tahun adalah seperti di **Jadual 4.17** dan **Carta 4.6**.

JADUAL 4.17
PERBELANJAAN MENGURUS KERAJAAN NEGERI
BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	KATEGORI PERBELANJAAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Emolumen	579.44	651.91	672.40	665.38	700.29
2.	Perkhidmatan dan Bekalan	533.17	560.30	589.02	630.68	735.79
3.	Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	393.38	478.80	521.23	545.97	754.48
4.	Aset	31.75	27.21	28.28	25.38	35.23
5.	Perbelanjaan Lain	3,081.02	3,318.45	4,039.41	4,121.30	3,338.02
JUMLAH		4,618.76	5,036.67	5,850.34	5,988.71	5,563.81

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 – 2016

CARTA 4.6
PERBELANJAAN MENURUS KERAJAAN NEGERI
BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.4.6.5. Pembayaran di bawah Arahan Perbendaharaan 58(a)

Arahan Perbendaharaan (AP) 58(a) menyatakan bahawa bayaran terhadap bekalan atau perkhidmatan yang telah diterima pada tahun sebelumnya boleh dibuat pada tahun semasa dengan syarat Kementerian/Jabatan mempunyai baki peruntukan yang mencukupi pada tahun di mana bekalan atau perkhidmatan tersebut diterima dan tiada sebarang keraguan tentang sebab berlaku kelewatan pembayaran tersebut sebelum dipertimbangkan untuk kelulusan Perbendaharaan Negeri. Bagaimanapun, sekiranya Perbendaharaan Negeri mempunyai keraguan mengenai sebab berlaku kelewatan pembayaran tersebut atau peruntukan Kementerian/Jabatan tidak mencukupi, Pegawai Pengawal hendaklah mengemukakan permohonan kepada Setiausaha Kewangan Negeri untuk kelulusan. Surat Pekeliling Setiausaha Kewangan Negeri Bil. 8 Tahun 2012 pada pertengahan Disember 2012 juga memberi peringatan kepada semua Pegawai Pengawal dan Ketua Jabatan serta pegawai yang menjaga akaun terhadap pematuhan AP 58(a). Pada tahun 2016, pembayaran di bawah AP 58(a) telah meningkat RM4.08 juta atau 36.7% daripada RM11.11 juta pada tahun 2015 kepada RM15.19 juta pada tahun 2016. Antara punca yang menyebabkan peningkatan pembayaran di bawah AP 58(a):

- a. Jabatan Perkhidmatan Pembetungan Sarawak - perjanjian tambahan diluluskan selepas berakhirnya tempoh perakaunan tahun 2015.
- b. Jabatan Ketua Menteri - bil pembekal hanya diterima selepas tarikh tutup akaun.

- c. Jabatan Kerja Raya - bil lewat diterima dan peruntukan diperolehi selepas tempoh Akaun Kena Bayar.
- d. Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri - tuntutan dikemukakan ke seksyen kewangan selepas tempoh Akaun Kena Bayar.

Butiran bayaran di bawah AP 58(a) yang dibuat oleh Kementerian/Jabatan pada tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 4.18**.

JADUAL 4.18
KEMENTERIAN/JABATAN YANG MEMBUAT BAYARAN DI BAWAH AP 58(a)
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	BILANGAN BAUCAR		TAHUN		PERUBAHAN	
		2015	2016	2015 (RM)	2016 (RM)	(RM)	(%)
1.	Jabatan Perkhidmatan Pembedungan Sarawak	-	2	-	3,075,816	3,075,816	100.0
2.	Jabatan Ketua Menteri	136	105	1,142,224	2,069,631	927,407	81.2
3.	Jabatan Kerja Raya	47	67	201,057	601,694	400,637	199.3
4.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	-	1	-	33,758	33,758	100.0
5.	Suruhanjaya Perkhidmatan Awam Negeri	-	9	-	27,669	27,669	100.0
6.	Kementerian/Jabatan Lain	131	204	9,765,944	9,378,254	-387,690	-4.0
JUMLAH		314	388	11,109,225	15,186,822	4,077,597	36.7

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.5. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

4.5.1. Akaun Pinjaman Disatukan ditubuhkan selaras dengan Seksyen 7(b), Akta Tatacara Kewangan 1957. Akaun ini digunakan untuk mengakaun pinjaman yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan, bayaran balik pinjaman dan pindahan terimaan ke Akaun Kumpulan Wang Pembangunan atau Akaun Hasil Disatukan.

4.5.2. Pada akhir tahun 2016, pinjaman RM19.96 juta yang diterima daripada Kerajaan Persekutuan telah diambil kira sebelum dipindahkan kesemuanya ke Kumpulan Wang Pembangunan. Pinjaman yang diterima menurun kepada RM19.96 juta pada tahun 2016 berbanding RM341.03 juta pada tahun 2015 iaitu penurunan sejumlah RM321.07 juta atau 94.1%. Kedudukan Akaun Pinjaman Disatukan bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.19**.

JADUAL 4.19
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Pada 1 Januari	-	-	-	-
Terimaan	341.03	19.96	-321.07	-94.1
Pindahan	341.03	19.96	-321.07	-94.1
BAKI PADA 31 DISEMBER	-	-	-	-

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.5.3. Jumlah pinjaman yang diterima mengikut jenis bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.20**.

JADUAL 4.20
JUMLAH PINJAMAN YANG DITERIMA MENGIKUT JENIS
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	JENIS PINJAMAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Bekalan Air	230.47	1.77	-228.70	-99.2
2.	Perindustrian	77.21	-	-77.21	-100.0
3.	Projek Ladang	26.47	18.19	-8.28	-31.3
4.	Pembetulan Najis dan Perparitan	6.88	-	-6.88	-100.0
	JUMLAH	341.03	19.96	-321.07	-94.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.6. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan adalah sebahagian daripada Kumpulan Wang Disatukan yang merangkumi Kumpulan Wang Pembangunan, Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam, Akaun Deposit dan Akaun Kena Bayar. Akaun ini ditubuhkan mengikut Perkara 99 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7 Akta Tatacara Kewangan 1957. Semua penerimaan dan pembayaran kumpulan wang ini diuruskan mengikut arahan amanah dan terma arahan amanah tersebut. Pada 31 Disember 2016, baki Kumpulan Wang ini berjumlah RM7.85 bilion iaitu menurun RM426.19 juta atau 5.2% berbanding RM8.28 bilion pada akhir tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.21**.

JADUAL 4.21
BAKI AKAUN AMANAH DISATUKAN BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	BUTIRAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Kumpulan Wang Pembangunan	5,339.45	4,890.35	-449.10	-8.4
2.	Kumpulan Wang Amanah Kerajaan	1,691.46	2,123.23	431.77	25.5
3.	Kumpulan Wang Amanah Awam	206.43	216.23	9.80	4.7
4.	Deposit	613.08	325.98	-287.10	-46.8
5.	Akaun Kena Bayar	424.80	293.24	-131.56	-31.0
JUMLAH		8,275.22	7,849.03	-426.19	-5.2

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.6.1. Kumpulan Wang Pembangunan

Kumpulan Wang Pembangunan ditubuhkan mengikut Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966 (Akta 70). Sumber kewangan bagi Kumpulan Wang ini terdiri daripada Pemberian Persekutuan dalam bentuk geran bayaran balik, Pindahan dari Akaun Pinjaman Disatukan, Caruman dari Akaun Hasil Disatukan, Bayaran Balik Pinjaman Daripada Badan Berkanun Negeri dan lain-lain agensi serta terimaan pelbagai. Perbelanjaan daripada Kumpulan Wang ini hanya boleh digunakan untuk maksud seperti yang ditentukan dalam Akta tersebut.

4.6.1.1. Terimaan Kumpulan Wang Pembangunan

Terimaan Kumpulan Wang Pembangunan pada tahun 2016 adalah berjumlah RM3.47 bilion menurun RM1.28 bilion atau 27% berbanding terimaan tahun 2015. Terimaan ini terdiri daripada Pemberian Kerajaan Persekutuan RM33.29 juta, Caruman Dari Akaun Hasil Disatukan RM3.30 bilion, Pindahan dari Akaun Pinjaman Disatukan RM19.96 juta, Bayaran Balik Pinjaman daripada Badan Berkanun Negeri Dan Lain-lain berjumlah RM115.58 juta dan Pelbagai Sumber berjumlah RM1.07 juta adalah seperti di **Jadual 4.22**.

JADUAL 4.22
TERIMAAN KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	JENIS HASIL	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
PEMBERIAN PERSEKUTUAN					
1.	a. Geran Bayaran Balik	4.87	9.43	4.56	93.6
	b. Geran Infrastruktur	23.86	23.86	-	-
SUMBER LAIN					
2.	a. Caruman dari Akaun Hasil Disatukan	4,000.00	3,300.00	-700.00	-17.5
	b. Pindahan dari Akaun Pinjaman Disatukan	341.03	19.96	-321.07	-94.1
	c. Bayaran Balik Pinjaman Daripada Badan Berkanun Negeri dan Lain-lain	125.27	115.58	-9.69	-7.7
	d. Pelbagai Sumber	256.08	1.07	-255.01	-99.6
JUMLAH		4,751.11	3,469.90	-1,281.21	-27.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.6.1.2. Surplus Terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan

- a. Pada akhir tahun 2016, baki surplus terkumpul Kumpulan Wang Pembangunan berjumlah RM4.89 bilion menurun RM0.45 bilion atau 8.4% berbanding RM5.34 bilion pada akhir tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.23**.

JADUAL 4.23
BAKI KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Baki Kredit Pada 1 Januari	4,208.70	5,339.45	1,130.75	26.9
Penerimaan	4,751.11	3,469.90	-1,281.21	-26.9
Perbelanjaan	3,620.36	3,919.01	298.65	8.2
Lebihan/(Kurangan)	1,130.75	(449.10)	-1,579.85	-139.7
BAKI KREDIT PADA 31 DISEMBER	5,339.45	4,890.34	(449.11)	-8.4

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

- b. Perbelanjaan pembangunan bagi tahun 2016 adalah RM3.92 bilion berbanding RM3.62 bilion pada tahun 2015 iaitu meningkat sejumlah RM298.65 juta atau 8.2%. Analisis Audit mendapati daripada keseluruhan perbelanjaan pembangunan sejumlah RM3.92 bilion bagi tahun 2016, 65.9% telah dibelanjakan oleh Kementerian untuk pelaksanaan projek pembangunan manakala 34.1% adalah perbelanjaan bagi *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund* melalui geran pembangunan kepada agensi yang diluluskan untuk pembiayaan pembayaran balik pinjaman pelaburan, projek strategik dan Nota Tebus daripada institusi luar selaras dengan tujuan penubuhan akaun amanah berkenaan.

4.6.2. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan dan Awam

Kumpulan Wang ini ditubuhkan di bawah Seksyen 9 dan 10, Akta Tatacara Kewangan 1957 terdiri daripada 104 akaun amanah, 33 daripadanya perlu disediakan Penyata Akaun Tahunan untuk diaudit oleh Jabatan Audit Negara manakala 71 yang lain hanya perlu menyediakan Penyata Penyesuaian. Kumpulan Wang Amanah Kerajaan ditubuhkan melalui resolusi Dewan Undangan Negeri dan hanya boleh digunakan bagi maksud ianya ditubuhkan manakala Kumpulan Wang Amanah Awam ditubuhkan bertujuan mengakaunkan sumbangan wang daripada individu dan organisasi kepada Kerajaan Negeri. Sembilan (9) Akaun Amanah baru iaitu *Construction of Pan Borneo Sarawak Highway Trust Account*, *Compensation for Construction of Pan Borneo Sarawak Highway Trust Account*, Akaun Amanah Projek Khas Perumahan Nelayan (PKPN), Akaun Amanah Bekalan Air Luar Bandar, Akaun Amanah *Sarawak Alternative Rural Electrification Scheme* (SARES), Akaun

Amanah Pemberi Milikan Tanah, Akaun Amanah Pengambilan Balik Tanah, Akaun Amanah Projek Pembangunan *Sarawak Corridor of Renewable Energy* dan Akaun Amanah Pelbagai Projek Pembangunan daripada Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan ditubuhkan pada tahun 2016 manakala tiga (3) Akaun Amanah daripada Kumpulan Wang Amanah Awam iaitu *Forest Conservation and Development of Bukit Lima Nature Reserve Trust Account*, Akaun Wang Jaminan Kesalahan Jenayah Syariah dan Akaun Pindahan Dana Elektronik Terbatil (EFT) telah ditubuhkan pada tahun 2016. Baki Kumpulan Wang Amanah Kerajaan pada akhir tahun 2016 adalah RM2.12 bilion meningkat RM431.77 juta atau 25.5% berbanding tahun 2015 manakala baki Kumpulan Wang Amanah Awam adalah RM216.24 juta meningkat RM9.81 juta atau 4.8% berbanding RM206.43 juta pada akhir tahun 2015 seperti di **Jadual 4.24**.

JADUAL 4.24
KEDUDUKAN KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN DAN AWAM
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	PROJEK	BILANGAN AKAUN AMANAH		TAHUN		PERUBAHAN	
		PENYATA AKAUN TAHUNAN	PENYATA PENYESUAIAN	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN							
1.	Akaun Penyelesaian Kerajaan	-	16	(5.22)	4.32	9.54	182.8
2.	Akaun Dana Kontigensi	-	4	250.00	250.00	-	-
3.	Akaun Pinjaman	1	-	10.62	8.81	-1.81	-17.0
4.	Akaun Amanah Pelbagai	16	34	1,414.48	1,832.31	417.83	29.5
5.	Akaun Perniagaan	8	-	21.58	27.79	6.21	28.8
JUMLAH		25	54	1,691.46	2,123.23	431.77	25.5
KUMPULAN WANG AMANAH AWAM							
1.	Amanah Khas	8	-	179.93	190.92	10.99	6.1
2.	Amanah Am	-	17	26.50	25.32	-1.18	-4.5
JUMLAH		8	17	206.43	216.24	9.81	4.8
JUMLAH KESELURUHAN		33	71	1,897.89	2,339.47	441.58	23.3

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.6.2.1. Pembentangan Penyata Akaun di Dewan Undangan Negeri

Semakan Audit mendapati 13 daripada 33 Akaun Amanah yang perlu menyediakan Penyata Akaun Tahunan memperuntukkan supaya Akaun Amanah yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara dibentangkan di Dewan Undangan Negeri. Bagaimanapun setakat April 2017, tiga (3) daripada 13 Akaun Amanah tersebut masih belum dibentangkan di Dewan Undangan Negeri seperti di **Jadual 4.25**.

JADUAL 4.25
PENYATA AKAUN AMANAH BELUM DIBENTANG DI DEWAN UNDANGAN NEGERI

BIL.	KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN	PEGAWAI PENGAWAL	TAHUN PENYATA AKAUN
1.	<i>The State Road Maintenance Fund</i>	Setiausaha Kewangan Negeri	2006-2015
2.	<i>Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund</i>	Setiausaha Kewangan Negeri	2015
3.	<i>The Conveyance, Computer and Household Appliances Advance Fund</i>	Pengarah, Unit Sumber Manusia Jabatan Ketua Menteri	*

Sumber: Penyata Rasmi Persidangan Dewan Undangan Negeri Sarawak

Nota: * Penyata Akaun Tidak Disediakan Sejak Tahun 1997

4.6.2.2. Akaun Amanah Yang Tidak Aktif

- Mengikut Seksyen 9(4), Akta Tatacara Kewangan 1957, pihak berkuasa kewangan boleh mengarah mana-mana akaun amanah yang telah mencapai tujuan penubuhan atau tidak diperlukan lagi supaya ditutup.
- Pada akhir tahun 2016, adalah didapati sembilan (9) daripada 104 akaun amanah tidak aktif bagi tahun 2012 hingga 2016. Enam (6) daripada sembilan (9) akaun berkenaan berbaki debit antara RM0.06 juta hingga RM3.06 juta. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.26**.

JADUAL 4.26
AKAUN AMANAH YANG TIDAK AKTIF BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	AKAUN	BAKI AKHIR				
		2012 (RM)	2013 (RM)	2014 (RM)	2015 (RM)	2016 (RM)
KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN						
1.	Akaun Amanah Pelbagai - Premium Kayu	2,125,263	2,125,263	2,125,263	2,125,263	2,125,263
2.	Akaun Perniagaan - Akaun Loji Premix	337,509	337,509	337,509	337,509	337,509
3.	Akaun Pinjaman Komputer (Ahli Pentadbiran, DUN dan YDP Dewan)	-	-	-	-	-
4.	Akaun Pinjaman Pengangkutan (Ahli Pentadbiran, DUN dan YDP Dewan)*	(56,007)	(56,007)	(56,007)	(56,007)	(56,007)
5.	Pendahuluan Am – Jabatan Tanah dan Survei	(135,459)	(135,459)	(135,459)	(135,459)	(135,459)
6.	Akaun Agensi Kerajaan Malaysia	(378,809)	(378,809)	(378,809)	(378,809)	(378,809)
7.	Pengakap Sempadan Sebelum Hari Malaysia	(485,016)	(485,016)	(485,016)	(485,016)	(485,016)
8.	Pengakap Sempadan	(615,613)	(615,613)	(615,613)	(615,613)	(615,613)
9.	Operasi Tentera	(3,062,643)	(3,062,643)	(3,062,643)	(3,062,643)	(3,062,643)
JUMLAH		(2,270,775)	(2,270,775)	(2,270,775)	(2,270,775)	(2,270,775)

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

Nota: * Akaun mencapai lima (5) tahun tidak aktif mulai tahun 2016

4.6.2.3. Akaun Penyelesaian Kerajaan

- Arahan Perbendaharaan 153 menyatakan semua urusan yang termasuk di bawah Akaun Penyelesaian antara Pejabat Perakaunan dan Kumpulan Wang Akaun Penyelesaian Utama Perbendaharaan hendaklah diselesaikan dengan secepat mungkin melalui Akaun Penyelesaian Kerajaan yang

diwujudkan. Pada akhir tahun 2016, sembilan (9) akaun berjumlah RM6.12 juta masih belum diselesaikan adalah seperti di **Jadual 4.27**.

JADUAL 4.27
AKAUN PENYELESAIAN KERAJAAN YANG BELUM DISELESAIKAN

BIL.	AKAUN	BAKI PADA 31.12.2016 (Debit) (RM Juta)	CATATAN
1.	Agensi Kerajaan Malaysia	(0.38)	Tidak aktif sejak tahun 2002.
2.	Agensi Kerajaan Brunei	(0.09)	Kerajaan Negara Brunei belum menjelaskan tuntutan negeri mengikut tujuan akaun diwujudkan.
3.	Pengakap Sempadan	(0.61)	Tidak aktif sejak tahun 1966.
4.	Pengakap Sempadan Sebelum Hari Malaysia	(0.49)	Tidak aktif sejak tahun 1966.
5.	Operasi Tentera	(3.06)	Tidak aktif sejak tahun 1966.
6.	Pendahuluan Am – Jabatan Tanah dan Survei	(0.14)	Permohonan hapus kira dan penutupan akaun telah dikemukakan kepada Setiausaha Kewangan Negeri melalui Memorandum Rasmi rujukan 40/FIN/5-27.
7.	Pendahuluan Am – Lain-lain Jabatan Negeri	(0.17)	Baki ini merupakan pendahuluan yang melibatkan kes kehilangan wang awam yang masih dalam penelitian pihak berkuasa. Sejumlah RM5,432.81 telah dihapus kira melalui rujukan C/SFS/271/5/T(Vol.2) bertarikh 9 Mei 2016.
8.	Pelarasan Cek Tidak Laku	(0.13)	Baki ini melibatkan cek yang diterima dan ditolak oleh bank. Pejabat pemungut telah diarahkan untuk mengutip balik cek tak laku tersebut melalui memo rasmi ruj. TRY/HASIL/117/(5) bertarikh 20.06.2016. Sejumlah RM8,919.62 telah berjaya dikutip balik pada tahun 2016. Satu prosedur baru telah dikuatkuasa mulai 1 November 2016 bagi mengurus cek-cek tak laku melalui Surat Pekeliling Perbendaharaan No. 1/2016 di mana cek tak laku tidak akan diambil kira/ diakaunkan sebaik ianya ditolak oleh pihak bank.
9.	Pendahuluan Persendirian	(1.05)	Baki ini merupakan pendahuluan yang melibatkan kes kehilangan wang awam yang masih dalam penelitian pihak berkuasa. Sejumlah RM33,032.22 telah dihapus kira melalui rujukan C/SFS/271/5/T(Vol.2) bertarikh 9 Mei 2016.
JUMLAH		(6.12)	

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2016

- b. Empat (4) daripada sembilan (9) akaun tersebut iaitu akaun Agensi Kerajaan Malaysia, Pengakap Sempadan Sebelum Hari Malaysia, Pengakap Sempadan dan Operasi Tentera yang tidak aktif sejak tahun 1966 berbaki debit sejumlah RM4.54 juta. Pihak Kementerian Kewangan Malaysia pada bulan September 2000 telah mencadangkan agar pihak Kerajaan Negeri mengemukakan dokumen sokongan untuk menyokong tuntutan tersebut. Bagaimanapun, Kerajaan Negeri masih belum mengemukakan dokumen sokongan seperti yang diminta.

4.6.2.4. Akaun Perniagaan

- a. Sebanyak lapan (8) akaun amanah telah ditubuhkan dan diselenggarakan oleh Jabatan Kerja Raya bagi tujuan memberi perkhidmatan dan bekalan kepada Kementerian/Jabatan Negeri dan Persekutuan. Pada akhir tahun 2016, bil tertunggak berjumlah RM4.69 juta bagi tujuh (7) Akaun Amanah menunjukkan peningkatan sejumlah RM0.65 juta berbanding RM4.04 juta pada tahun 2015 adalah seperti di **Jadual 4.28**.

JADUAL 4.28
KEDUDUKAN BIL TERTUNGGAK BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	AKAUN AMANAH	JUMLAH BIL TERTUNGGAK		PERUBAHAN	
		2015 (RM)	2016 (RM)	(RM)	(%)
1.	Akaun Stor Tak Teruntuk	2,368	603,112	600,744	25,369.3
2.	Akaun Kenderaan dan Sewa Loji	2,428,343	2,361,130	-67,213	-2.8
3.	Akaun Petrol, Minyak dan Pelincir	697,599	815,374	117,775	16.9
4.	Akaun Penyelenggaraan Loji (Jabatan)	540,227	540,227	-	-
5.	Akaun Perniagaan Am	320,240	320,240	-	-
6.	Akaun Penyelenggaraan Loji (Pembangunan)	47,759	47,759	-	-
7.	Akaun Loji Premix	1,159	1,159	-	-
JUMLAH		4,037,695	4,689,001	651,306	16.13

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Berkenaan Tahun 2015 dan 2016

- b. Sebahagian bil ini telah lama tertunggak iaitu sehingga melebihi 10 tahun dan belum ada tindakan diambil untuk mengutip balik mahupun membuat pelarasan hapus kira. Kedudukan bil yang tertunggak antara satu (1) hingga 39 tahun adalah seperti di **Jadual 4.29**.

JADUAL 4.29
TERTUNGGAK ANTARA SATU (1) HINGGA 39 TAHUN

BIL.	TEMPOH TERTUNGGAK	TAHUN	JUMLAH (RM Juta)
1.	1 tahun	2015	0.23
2.	2 hingga 5 tahun	2011 - 2014	1.02
3.	6 hingga 10 tahun	2006 - 2010	0.73
4.	11 hingga 39 tahun	1966 - 2005	2.06
JUMLAH			4.04

Sumber: Penyata Akaun Amanah Tahun 2016

- c. Akaun Perniagaan Kuari dan Akaun Loji Premix didapati tidak aktif lagi selepas kuari dan loji premix Jabatan Kerja Raya dipajak kepada syarikat swasta sejak tahun 1988 hingga 1992. Akaun Perniagaan Kuari tidak aktif sejak Kuari Bintulu dipajak kepada Daiwoo Corporation Sdn. Bhd. Pada tahun 1988, Kuari Stabar dipajak kepada PPES Kuari Sdn. Bhd. dan Kuari Niah dipajak kepada Buchald Sdn. Bhd. pada tahun 1989. Akaun Loji Premix pula tidak aktif sejak loji premix Jabatan Kerja Raya di Kuching, Sibu dan

Miri masing-masing dipajak pada tahun 1990, 1991 dan 1992 kepada PPES Premix Sdn. Bhd.

- d. Melalui Memorandum Rasmi rujukan SFS/00028/1(11) bertarikh 24 April 2015, Setiausaha Kewangan Negeri Sarawak telah menasihatkan Jabatan Kerja Raya menyediakan Kertas Minit Mesyuarat Kerajaan Negeri untuk tujuan penutupan Akaun Perniagaan Kuari melalui Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Komunikasi. Bagaimanapun, tindakan untuk menutup Akaun Perniagaan Kuari masih belum diambil.
- e. Jabatan Kerja Raya masih belum menghapus kira bil tertunggak Akaun Loji Premix berjumlah RM1,159 mengikut prosedur yang dimaklumkan oleh pihak Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri bertarikh 29 Mac 2017.

4.6.2.5. *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund (GCTAATF)*

- a. Kumpulan Wang Amanah ini ditubuhkan pada tahun 2005 di bawah Seksyen 4(3) of *The Financial Procedures (Contingencies and Trust Funds) Ordinance 1963*. Tujuan Kumpulan Wang Amanah ini ialah untuk membolehkan Kerajaan Negeri menjalankan projek atau melabur di dalam badan korporat di bawah Setiausaha Kewangan Negeri Diperbadankan bagi menggalakkan pertumbuhan ekonomi, sosial atau pendidikan di Negeri Sarawak. Akaun ini tertakluk kepada *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Direction 2005* dan mula berkuat kuasa pada 1 Januari 2006.
- b. Dalam tempoh 2012 hingga 2016, Kumpulan Wang Amanah GCTAATF telah menerima geran sejumlah RM7.65 bilion daripada Kumpulan Wang Pembangunan Negeri Sarawak dan sejumlah RM7.80 bilion telah dibayar kepada anak syarikat Kerajaan dalam tempoh yang sama. Kedudukan terimaan dan bayaran bagi Kumpulan Wang Amanah GCTAATF bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.30**.

JADUAL 4.30
KEDUDUKAN TERIMAAN DAN BAYARAN BAGI KUMPULAN WANG AMANAH GCTAATF
BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

TAHUN	PERUNTUKAN (RM Juta)	PENDAPATAN FAEDAH DARIPADA SIMPANAN TETAP (RM Juta)	JUMLAH DIAGIHKAN KEPADA SYARIKAT KERAJAAN (RM Juta)	BAKI (RM Juta)
2012	1,690.51	8.23	1,601.53	248.44
2013	1,747.29	11.30	2,005.79	1.24
2014	1,528.81	7.76	1,465.37	72.44
2015	1,347.93	3.18	1,367.75	55.80
2016	1,335.15	12.85	1,357.44	46.36
JUMLAH	7,649.69	43.32	7,797.88	424.28

Sumber: Penyata Kewangan *Government Contributions Towards Approved Agencies Trust Fund* Tahun 2012-2016

- c. Analisis Audit mendapati peruntukan kepada GCTAATF menurun RM12.78 juta atau 0.9% daripada RM1.35 bilion pada tahun 2015 kepada RM1.34 bilion pada tahun 2016. Penurunan ini adalah disebabkan pembayaran akhir telah dibuat ke atas *USD800 Million Guaranteed Notes Due 2015* untuk SGOS Capital Holdings Sdn. Bhd. Sehingga akhir tahun 2016, sejumlah USD200 juta yang telah dipulangkan kepada SGOS Capital Holdings Sdn. Bhd. bagi tujuan pembayaran kos pentadbiran masih belum dikembalikan ke dalam Kumpulan Wang Pembangunan. Bagaimanapun, menurut maklum balas Setiausaha Kewangan Negeri pada 21 September 2017, baki bersih daripada amaun tersebut akan dikembalikan kepada Kumpulan Wang Disatukan setelah keputusan muktamad mengenai hala tuju pelaburan oleh Kerajaan Negeri dibuat.
- d. Analisis Audit turut mendapati pendapatan faedah daripada simpanan tetap meningkat RM9.67 juta atau 304.3% daripada RM3.18 juta pada tahun 2015 kepada RM12.85 juta pada tahun 2016. Peningkatan ini adalah disebabkan simpanan tetap dalam Kumpulan Wang Amanah GCTAATF yang dilabur telah bertambah berikutan pembayaran faedah ke atas simpanan tetap yang telah matang dan penebusan balik prinsipal.
- e. Jumlah yang diagihkan bagi tahun 2016 adalah pembayaran untuk empat (4) pinjaman iaitu *USD800 Million 4.25% Guaranteed And Secured Notes Due 2022* untuk SSG Capital Resources Sdn. Bhd., *USD350 Million 5.925% Guaranteed Fixed Rate Amortising Notes Due 2026* untuk Sarawak Capital Assets Sdn. Bhd., *USD800 Million Guaranteed and Secured Notes Due 2026* untuk Equisar Sdn. Bhd. dan *Sukuk Murabahah Programme of RM1.50 Billion Due 2029* untuk Aquasar Capital Sdn. Bhd. (Malaysia Trustees Berhad - Reserve Account).
- f. Dalam tempoh lima (5) tahun, perbelanjaan tahun 2013 adalah yang tertinggi seperti di **Jadual 4.31**.

JADUAL 4.31
PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN
GOVERNMENT CONTRIBUTIONS TOWARDS APPROVED AGENCIES TRUST FUND
BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BUTIRAN	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	151.23	248.44	1.24	72.44	55.80
Terimaan Termasuk Faedah	1,698.74	1,758.59	1,536.57	1,351.11	1,348.00
Pelaburan Dan Obligasi Setiausaha Kewangan Negeri (Perbadanan)	1,601.53	2,005.79	1,465.37	1,367.75	1,357.44
BAKI PADA 31 DISEMBER	248.44	1.24	72.44	55.80	46.36

Sumber: Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2012-2016

4.6.2.6. *The State Road Maintenance Fund*

- a. Kumpulan Wang Amanah Penyelenggaraan Jalan Raya Negeri diwujudkan untuk mengakaunkan pemberian daripada Kerajaan Persekutuan berdasarkan peruntukan Perkara 109(1)(b) Perlembagaan Persekutuan bagi pembiayaan penyelenggaraan jalan raya yang dilaksanakan oleh Jabatan Kerja Raya dan Pihak Berkuasa Tempatan. Akaun ini ditubuhkan di bawah Seksyen 4(3) *Financial Procedure (Contingencies and Trust Fund) Ordinance*, 1963. Analisis Audit terhadap baki terkumpul Kumpulan Wang Penyelenggaraan Jalan Raya Negeri bagi tempoh 2012 hingga 2016 mendapati peningkatan daripada RM798.31 juta kepada RM991.32 juta bagi tempoh 2012 hingga 2014 dan penurunan kepada RM826.71 juta hingga RM768.16 juta bagi tempoh 2015 hingga 2016. Bagaimanapun, peratus baki terkumpul bagi tempoh yang sama meningkat daripada 9.4% kepada 21.5% bagi tempoh 2012 hingga 2013 dan menurun kepada 7.1% bagi tempoh 2014 hingga 2016 seperti di **Jadual 4.32**.

JADUAL 4.32
BAKI KUMPULAN WANG PENYELENGGARAAN JALAN RAYA NEGERI
BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BUTIRAN	TAHUN				
	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	729.44	798.31	970.24	991.32	826.71
Terimaan	678.08	811.22	762.06	779.38	822.53
Terimaan Terkumpul	1,407.52	1,609.53	1,732.30	1,770.70	1,649.24
Agihan dan Peratus (%)	609.21 89.8	639.29 78.8	740.98 97.2	943.99 121.1	881.08 107.1
Baki Pada 31 Disember	798.31	970.24	991.32	826.71	768.16
Perubahan Baki Terkumpul (%)	9.4	21.5	2.2	-16.6	-7.1
Perbelanjaan Sebenar	423.74	522.30	683.82	904.32	889.16
Peratus Perbelanjaan Sebenar (%)	62.5	64.4	89.7	116.0	108.1
Panjang Jalan MARRIS (km)	28,999.35	30,269.83	29,489.51	30,390.44	33,513.33

Sumber: Penyata Kumpulan Wang Amanah Kerajaan Untuk Akaun Tabung Penyelenggaraan Jalan Raya Negeri dan Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri, Jabatan Perbendaharaan Negeri, Jabatan Kerja Raya dan Jabatan Pengairan Dan Saliran

- b. Selain itu, panjang jalan yang berdaftar untuk Negeri Sarawak di bawah *Malaysia Road Record Information System* (MARRIS) setakat akhir tahun 2016 menunjukkan peningkatan 3,122.89 km atau 10.3% berbanding tahun 2015.
- c. Pada tahun 2012 hingga 2016, jumlah agihan peruntukan oleh Pegawai Pengawal kepada Jabatan/Agensi adalah RM3.81 bilion atau 99% daripada peruntukan yang diterima iaitu RM3.85 bilion. Seterusnya pada tahun 2012 hingga 2016, daripada RM3.81 bilion jumlah agihan peruntukan oleh Pegawai Pengawal kepada Jabatan/Agensi hanya RM3.42 bilion atau 89.6% dibelanjakan.

- d. Bagi tahun 2016, jumlah terimaan adalah RM822.53 juta yang merangkumi terimaan geran daripada Kerajaan Persekutuan sejumlah RM822.45 juta dan pelarasan akaun sejumlah RM0.09 juta. Sejumlah RM881.08 juta pula telah diagihkan kepada Jabatan/Agensi pelaksana bagi tahun 2016 berbanding sejumlah RM889.16 juta atau 108.1% dibelanjakan. Lebih agihan berbanding terimaan daripada Kerajaan Persekutuan dibiayai dari baki terkumpul Kumpulan Wang Penyelenggaraan Jalan Raya Negeri.
- e. Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri telah melantik *Sarawak Information Systems* untuk membangunkan *Road Maintenance Financial System* (RMFS) yang bertujuan memantau peruntukan dan perbelanjaan penyelenggaraan jalan raya negeri. Sesi *Trial Run* RMFS telah diadakan pada April 2016 dan *roll-out* untuk percubaan bermula pada Oktober 2016 sebelum digunakan sepenuhnya mulai November 2016. Pegawai yang terlibat dalam penggunaan RMFS telah dilantik dan diberi capaian untuk menggunakan sistem RMFS mengikut tanggungjawab masing-masing. Setakat 30 Mac 2017, rekod penyelenggaraan jalan raya negeri MARRIS masih dikemaskinikan ke dalam RMFS.

4.6.2.7. *The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund* (Kumpulan Wang Amanah Kawasan Konsesi Hutan)

- a. Kumpulan Wang Amanah Kawasan Konsesi Hutan ditubuhkan di bawah *The Forest Concession Area (Rehabilitation and Development) Fund Ordinance 1985*. Tujuan akaun ini adalah untuk memulihkan ekonomi, sosial dan pembangunan masyarakat setempat yang terjejas akibat aktiviti pembalakan dengan menyedia dan menaik taraf kemudahan infrastruktur awam dan sosial, meningkatkan tahap kesihatan dan pendidikan serta menjalankan aktiviti untuk kepentingan dan faedah masyarakat setempat. Pada akhir tahun 2016, baki Kumpulan Wang Amanah ini adalah RM134.53 juta meningkat sejumlah RM3.79 juta atau 2.9% berbanding RM130.74 juta pada tahun 2015.
- b. Analisis Audit mendapati 91.6% daripada dana berjumlah RM134.53 juta digunakan untuk pelaburan. Analisis Audit seterusnya bagi tempoh 2012 hingga 2016 mendapati 83.3% hingga 91.6% daripada baki Kumpulan Wang Amanah digunakan untuk pelaburan.

4.6.2.8. Tabung Amanah Pembangunan Infrastruktur

- a. Tabung Amanah Pembangunan Infrastruktur diwujudkan pada 15 September 1986 di bawah Seksyen 9(3) Akta Tatacara Kewangan 1957. Tabung Amanah ini diwujudkan bagi tujuan memberi pinjaman kewangan kepada

syarikat swasta untuk melaksanakan projek pembangunan infrastruktur. Pada akhir tahun 2016, baki Tabung Amanah ini adalah RM44.10 juta berbanding RM43.39 juta pada tahun 2015.

- b. Pinjaman sejumlah RM5 juta telah diluluskan pada tahun 1988 kepada Kumpulan Parabena Sdn. Bhd. (Syarikat) untuk membina Projek Perumahan Taman Tunku, Miri dengan ansuran bayaran selama lima (5) tahun mulai tahun 1989 dan sepatutnya selesai pada tahun 1994. Didapati bayaran balik pinjaman telah diluluskan untuk penjadualan semula selama lima (5) tahun mulai 1993 hingga 1998. Bagaimanapun, bayaran balik masih belum diselesaikan.
- c. Bayaran balik dijadualkan semula bagi tempoh dua (2) tahun lagi iaitu mulai tahun 1998 hingga 2000 tetapi dijadualkan semula bagi tambahan tempoh tiga (3) tahun mulai tahun 2000 hingga 2003. Syarikat telah membuat bayaran kali terakhir pada 2012 sejumlah RM330,000. Pada 31 Disember 2016, Tabung ini mempunyai tunggakan baki bayaran balik pinjaman daripada Syarikat berjumlah RM1,263,371 dan 6% *default interest* berjumlah RM933,884. Prestasi terimaan dan bayaran bagi tempoh lima (5) tahun adalah seperti di **Jadual 4.33**.

JADUAL 4.33
PRESTASI TERIMAAN DAN BAYARAN TABUNG AMANAH PEMBANGUNAN
INFRASTRUKTUR BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BUTIRAN	2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
Baki Pada 1 Januari	39.42	40.64	41.58	42.52	43.39
Terimaan	1.22	0.94	0.94	0.87	0.71
Perbelanjaan	-	-	-	-	-
BAKI PADA 31 DISEMBER	40.64	41.58	42.52	43.39	44.10

Sumber: Penyata Akaun Tabung Amanah Pembangunan Infrastruktur Negeri Sarawak Tahun 2012 - 2016

4.6.3. Akaun Deposit

4.6.3.1. Akaun Deposit adalah wang yang disimpan bagi tujuan tertentu dan perlu dikembalikan atau diselaraskan selepas tujuannya dicapai. Pada akhir tahun 2016, Akaun Deposit yang dipegang oleh Kerajaan Negeri menurun RM287.10 juta atau 46.8% menjadi RM325.98 juta berbanding RM613.08 juta pada tahun 2015. Kedudukan Akaun Deposit bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.34**.

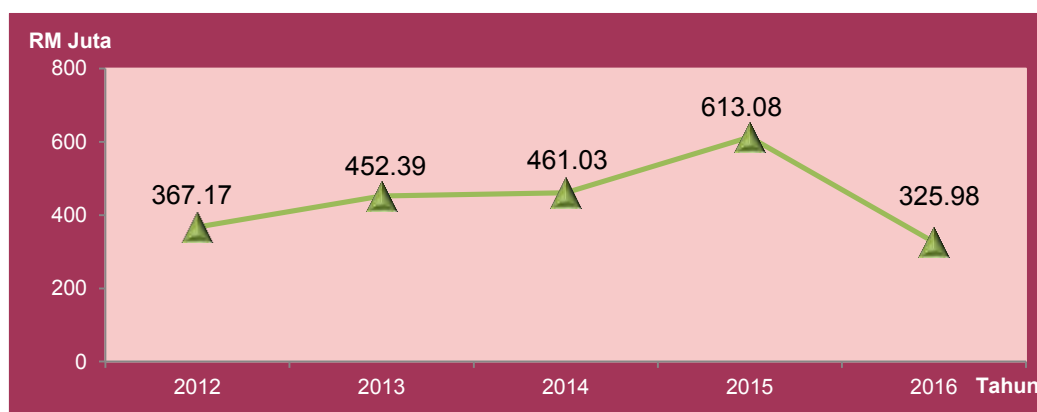
**JADUAL 4.34
KEDUDUKAN AKAUN DEPOSIT BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016**

BIL.	JENIS DEPOSIT	BILANGAN PENDEPOSIT		BAKI DEPOSIT (RM Juta)		PERUBAHAN	
		2015	2016	2015	2016	(RM Juta)	(%)
1.	Deposit Am	7,187	9,964	73.49	92.01	18.52	25.2
2.	Deposit Khas	3,144	4,142	539.59	233.97	-305.62	-56.6
JUMLAH		10,331	14,106	613.08	325.98	-287.10	-46.8

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Berkenaan Tahun 2015 dan 2016

4.6.3.2. Trend baki Akaun Deposit bagi tempoh lima (5) tahun menunjukkan peningkatan dari tahun 2012 hingga tahun 2015 manakala pada tahun 2016 menunjukkan penurunan seperti yang ditunjukkan di **Carta 4.7**.

**CARTA 4.7
TREND BAKI AKAUN DEPOSIT BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016**

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2012 - 2016

4.6.3.3. Mengikut Arahan Perbendaharaan 162, deposit yang tidak dituntut selepas tempoh 12 bulan dari tarikh deposit boleh dikembalikan kepada pendeposit, hendaklah diwartakan. Sekiranya deposit berkenaan masih tidak dituntut selepas tiga (3) bulan diwartakan, ia hendaklah dikreditkan ke Akaun Hasil Disatukan. Semakan Audit mendapati, sebahagian deposit ini telah lama tertunggak iaitu sehingga melebihi 10 tahun dan belum ada tindakan diambil untuk membayar balik kepada pendeposit mahupun membuat pelarasan ke hasil. Kedudukan deposit tertunggak antara satu (1) hingga 55 tahun adalah seperti di **Jadual 4.35**.

JADUAL 4.35
PENGUMURAN DEPOSIT ANTARA SATU (1) HINGGA 55 TAHUN

BIL.	TEMPOH DEPOSIT	DEPOSIT KHAS (RM Juta)	DEPOSIT AM (RM Juta)	JUMLAH (RM Juta)
1.	1 tahun	45.14	18.94	64.08
2.	2 hingga 5 tahun	72.81	23.12	95.93
3.	6 hingga 10 tahun	7.76	10.56	18.32
4.	10 hingga 55 tahun	4.93	0.51	5.44
JUMLAH		130.64	53.13	183.77

Sumber: Rekod Jabatan Tanah dan Survei, Jabatan Kerja Raya dan Jabatan Hutan

4.6.3.4. Semakan Audit mendapati Jabatan Tanah dan Survei masih mempunyai baki deposit yang tidak dapat dikenal pasti sejumlah RM0.15 juta iaitu penurunan sejumlah RM21.15 juta berbanding RM21.30 juta pada tahun 2015. Baki deposit Jabatan Kerja Raya pula meningkat sejumlah RM7.75 juta kepada RM9.21 juta berbanding RM1.46 juta pada tahun 2015. Baki yang tidak dapat dikenal pasti adalah disebabkan terdapat transaksi deposit yang tidak diambil kira sama ada dalam *State Integrated Financial, Budgeting and Accounting System* (SIFBAS) atau rekod jabatan. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.36**.

JADUAL 4.36
AMAUN YANG TIDAK DAPAT DIKENAL PASTI PADA AKHIR TAHUN 2016

BIL.	JENIS DEPOSIT	BAKI PENYATA KEWANGAN (RM)	BAKI MENGIKUT REKOD JABATAN (RM)	AMAUN YANG TELAH DIKENAL PASTI (RM)	AMAUN YANG TIDAK DAPAT DIKENAL PASTI (RM)
DEPOSIT KHAS:					
1.	Jabatan Tanah dan Survei	176,562,365	178,170,233	1,453,732	154,136
2.	Jabatan Kerja Raya	31,174,733	40,383,662	-	9,208,929
3.	Jabatan Hutan	14,052,292	14,059,292	-	7,000
JUMLAH		221,789,390	232,613,187	1,453,732	9,370,065

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Berkenaan Tahun 2016

4.6.4. Akaun Kena Bayar

4.6.4.1. Akaun Kena Bayar (AKB) adalah bayaran yang dilakukan pada bulan Januari tahun berikutnya bagi bekalan dan perkhidmatan yang telah dilakukan pada atau sebelum 31 Disember tahun semasa. Pada tahun 2016, bayaran untuk AKB berjumlah RM293.24 juta menurun RM131.56 juta atau 31% berbanding sejumlah RM424.80 juta pada tahun 2015. Kedudukan AKB bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.37**.

JADUAL 4.37
AKAUN KENA BAYAR MENGIKUT KEMENTERIAN/JABATAN
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Kementerian Kewangan Negeri *	185.04	108.90	-76.14	-41.1
2.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	96.35	61.59	-34.76	-36.1
3.	Jabatan Ketua Menteri	42.42	47.38	4.96	11.7
4.	Kementerian Kemudahan Awam	32.30	24.45	-7.85	-24.3
5.	Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan	9.74	13.67	3.93	40.3
6.	Kementerian Kerajaan Tempatan	0.48	9.99	9.51	1,981.3
7.	Kementerian Pemodenan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar	14.61	9.82	-4.79	-32.8
8.	Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar	17.15	7.55	-9.60	-56.0
9.	Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti	15.08	3.80	-11.28	-74.8
10.	Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan	1.24	2.80	1.56	125.8
11.	Kementerian Kebajikan Wanita dan Kesejahteraan Komuniti	4.26	1.90	-2.36	-55.4
12.	Pelbagai Jabatan (5 Jabatan) **	1.25	0.84	-0.41	-32.8
13.	Kementerian Perumahan dan Urbanisasi	4.88	0.55	-4.33	-88.7
JUMLAH		424.80	293.24	-131.56	-31.0

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

Nota: * Termasuk Kementerian Kewangan Negeri, Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri dan Perbendaharaan Negeri

** Dewan Undangan Negeri Sarawak, Suruhanjaya Perkhidmatan Awam, Pejabat Yang Di-Pertua Negeri, Jabatan Mufti Negeri Sarawak dan Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak

4.6.4.2. Analisis Audit terhadap AKB mendapati lima (5) Kementerian/Jabatan menunjukkan perbelanjaan yang tertinggi pada tahun 2016 seperti di **Jadual 4.38**.

JADUAL 4.38
PERBELANJAAN AKAUN KENA BAYAR YANG TERTINGGI PADA TAHUN 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	(RM Juta)	CATATAN
1.	Kementerian Kewangan Negeri *	108.90	Bayaran dana untuk projek kitar semula sisa kilang kelapa sawit, projek ladang sawit Bau, Jangkar, Lundu, penubuhan <i>Centre of Modern Management</i> (CMM) Petra Jaya, penubuhan Kolej Laila Taib Mukah, penubuhan <i>Centre of Technical Excellence</i> , yuran survei, pembelian kenderaan, sewa bangunan untuk jabatan Kerajaan Negeri, penyenggaraan paip untuk bekalan air luar bandar dan menaik taraf jalan dan jambatan.
2.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	61.59	Bayaran untuk geran pembangunan pelabuhan, penyenggaraan kuarters, perkhidmatan cuci bangunan baru Dewan Undangan Negeri Sarawak, yuran survei, pembayaran tiket penerbangan dan penginapan, pembelian perabot, penyenggaraan jalan, pengubahsuaian bangunan dan pembinaan jambatan.
3.	Jabatan Ketua Menteri	47.38	Bayaran untuk perkhidmatan sistem dan rangkaian, projek pembangunan dan perkhidmatan pengangkutan darat dan udara.
4.	Kementerian Kemudahan Awam	24.45	Bayaran untuk penyenggaraan kenderaan, perkhidmatan catering, pembayaran tiket penerbangan dan penginapan, tuntutan perjalanan dan khidmat konsultan.
5.	Kementerian Pembangunan Perindustrian dan	13.67	Bayaran untuk perkhidmatan kawalan keselamatan tanpa senjata di Sama Jaya <i>Free Industrial Zone</i> ,

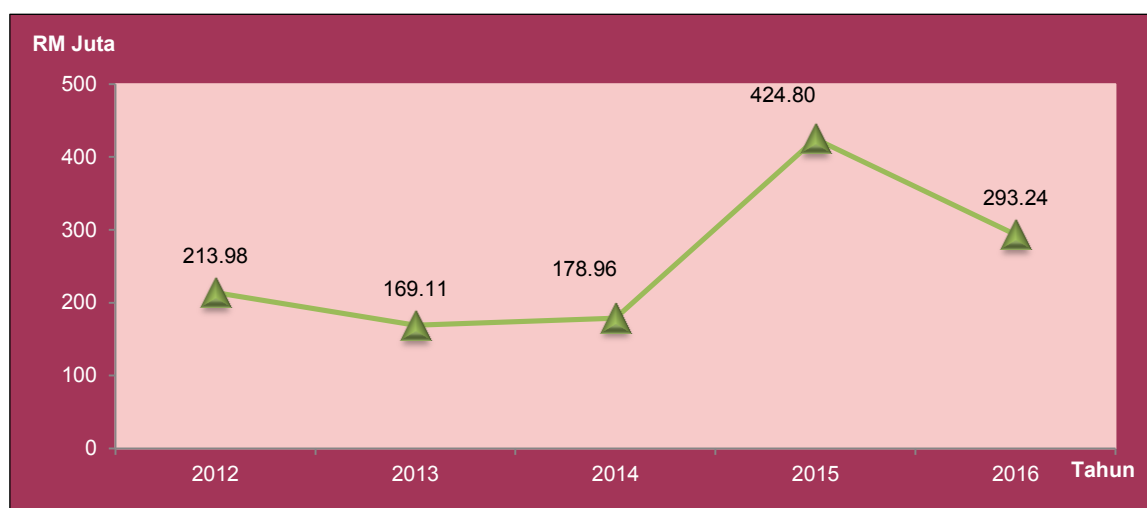
BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	(RM Juta)	CATATAN
	Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan		khidmat konsultan, geran kepada Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak dan Sirim Berhad untuk Program Pembangunan Usahawan, tuntutan perjalanan, pembayaran tiket penerbangan dan penginapan, penyenggaraan tapak binaan perindustrian dan pembinaan Projek <i>Biovalley Park Miri Division</i> , Sarawak.

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2016

Nota: * Termasuk Kementerian Kewangan Negeri, Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri dan Perbendaharaan Negeri

4.6.4.3. Analisis perbandingan AKB bagi tempoh lima (5) tahun menunjukkan peningkatan pada tahun 2014 dan 2015 manakala tahun 2013 dan 2016 menunjukkan penurunan seperti di **Carta 4.8**.

CARTA 4.8
KEDUDUKAN AKAUN KENA BAYAR BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.7. PENYATA AKAUN MEMORANDUM

Penyata Akaun Memorandum ialah penyata yang menunjukkan aset dan liabiliti Kerajaan Negeri yang tidak dilaporkan dalam Penyata Kedudukan Kewangan. Aset terdiri daripada Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan manakala liabiliti terdiri daripada Hutang Awam dan pelbagai liabiliti. Jumlah aset yang diakaunkan dalam Penyata Akaun Memorandum pada akhir tahun 2016 adalah RM6.70 bilion meningkat sejumlah RM38.39 juta atau 0.6% berbanding tahun sebelumnya. Liabiliti Kerajaan Negeri yang merupakan hutang kepada Kerajaan Persekutuan menunjukkan penurunan sejumlah RM126.14 juta atau 5% menjadi RM2.41 bilion pada akhir tahun 2016 berbanding RM2.54 bilion pada akhir tahun 2015.

4.7.1. Pinjaman Boleh Dituntut

4.7.1.1. Pinjaman Boleh Dituntut merupakan pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Agensi dan Pihak Berkuasa Tempatan. Sumber bagi pinjaman ini adalah daripada Kerajaan Negeri atau menerusi pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan. Pada akhir tahun 2016, baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM3.26 juta atau 0.1% daripada RM2,445.42 juta pada tahun 2015 kepada RM2,448.68 juta pada tahun 2016. Butiran adalah seperti di **Jadual 4.39**.

JADUAL 4.39
BAKI PINJAMAN BOLEH DITUNTUT BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	NAMA AGENSI/PINJAMAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Badan Berkanun Negeri	2,208.63	2,211.33	2.70	0.1
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	0.53	-	-0.53	-100.0
3.	Syarikat	235.84	236.93	1.09	0.5
4.	Skim Pinjaman Pelajar	0.42	0.42	-	-
JUMLAH		2,445.42	2,448.68	3.26	0.1

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.7.1.2. Analisis Audit mendapati pada tahun 2016, sejumlah RM117.16 juta pinjaman dikeluarkan dan sejumlah RM115.99 juta bayaran balik diterima. Daripada jumlah tersebut, RM114.46 juta bayaran diterima daripada Badan Berkanun Negeri, RM0.53 juta diterima daripada Pihak Berkuasa Tempatan dan RM1 juta daripada syarikat. Kedudukan pergerakan pinjaman dan bayaran balik pada tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.40**.

JADUAL 4.40
PERGERAKAN PINJAMAN DAN BAYARAN BALIK BAGI TAHUN 2016

BIL.	AGENSI PEMINJAM	BAKI PINJAMAN 1.1.2016 (RM Juta)	PINJAMAN BARU/ KELUARAN BAKI PINJAMAN (RM Juta)	KEUNTUNGAN/ KERUGIAN DALAM TUKARAN WANG ASING (RM Juta)	BAYARAN BALIK (RM Juta)	BAKI PINJAMAN 31.12.2016 (RM Juta)
BADAN BERKANUN NEGERI						
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	870.01	-	-	17.67	852.34
2.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah	349.40	-	-	24.98	324.42
3.	Lembaga Air Kuching	295.96	54.77	-	21.05	329.68
4.	Lembaga Penyatuan dan Pemuliharaan Tanah Sarawak	276.59	40.99	-	19.31	298.27
5.	Lembaga Air Sibu	152.63	10.61	-	-	163.24
6.	Lembaga Pelabuhan Miri	119.88	-	-	7.12	112.76
7.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	99.54	-	-	19.35	80.19
8.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	20.06	2.79	-	-	22.85
9.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	11.24	-	-	2.71	8.53
10.	Lembaga Kemajuan Bintulu	10.27	-	-	1.30	8.97

BIL.	AGENSII PEMINJAM	BAKI PINJAMAN 1.1.2016	PINJAMAN BARU/ KELUARAN BAKI PINJAMAN	KEUNTUNGAN/ KERUGIAN DALAM TUKARAN WANG ASING	BAYARAN BALIK	BAKI PINJAMAN 31.12.2016
		(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)	(RM Juta)
11.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	3.05	-	-	0.97	2.08
12.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	-	8.00	-	-	8.00
JUMLAH		2,208.63	117.16	-	114.46	2,211.33
PIHAK BERKUASA TEMPATAN						
1.	Majlis Perbandaran Padawan	0.53	-	-	0.53	-
JUMLAH		0.53	-	-	0.53	-
SYARIKAT						
1.	Sarawak Medical Centre Sdn. Bhd.	86.50	-	-	-	86.50
2.	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc.	51.50	-	2.09	-	53.59
3.	Sarawak Planted Forest Sdn. Bhd.	45.84	-	-	-	45.84
4.	Permodalan Assar Sdn. Bhd.	25.00	-	-	-	25.00
5.	Sarawak Incorporated Sdn. Bhd.	19.00	-	-	1.00	18.00
6.	Tanjung Manis Food & Industrial Park Sdn. Bhd.	5.00	-	-	-	5.00
7.	Seri Sarawak PMC Sdn. Bhd.	3.00	-	-	-	3.00
JUMLAH		235.84	-	2.09	1.00	236.93
SKIM PINJAMAN PELAJAR						
1.	Skim Pinjaman Pelajar	0.42	-	-	-	0.42
JUMLAH		0.42	-	-	-	0.42
JUMLAH KESELURUHAN		2,445.42	117.16	2.09	*115.99	2,448.68

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2016

Nota:* Sejumlah RM0.41 Juta merupakan bayaran balik tahun sebelumnya tetapi hanya diambil kira dalam tahun 2016.

4.7.1.3. Kedudukan baki Pinjaman Boleh Dituntut pada akhir tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.41** dan **Carta 4.9**.

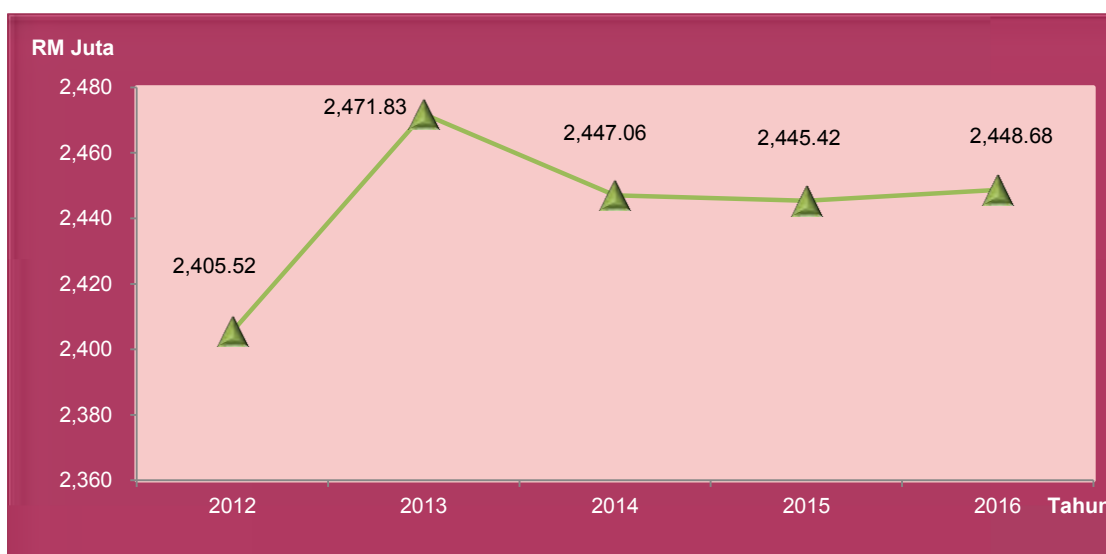
JADUAL 4.41
BAKI PINJAMAN BOLEH DITUNTUT BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	NAMA AGENSI/ PINJAMAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Badan Berkanun Negeri	2,178.61	2,243.52	2,217.55	2,208.63	2,211.33
2.	Pihak Berkuasa Tempatan	4.37	3.09	1.81	0.53	-
3.	Syarikat	222.04	224.72	227.28	235.84	236.93
4.	Skim Pinjaman Pelajar	0.50	0.50	0.42	0.42	0.42
JUMLAH		2,405.52	2,471.83	2,447.06	2,445.42	2,448.68

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.9
KEDUDUKAN BAKI PINJAMAN BOLEH DITUNTUT BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.7.1.4. Tunggakan Pinjaman Boleh Dituntut

- a. Pada tahun 2016, ansuran pinjaman yang sepatutnya diterima oleh Kerajaan Negeri adalah berjumlah RM1,103.04 juta terdiri daripada bayaran anuiti tahun semasa dan tunggakan tahun terdahulu. Bagaimanapun, pada tahun 2016 hanya RM144.15 juta bayaran balik diterima terdiri daripada bayaran pokok berjumlah RM115.58 juta dan faedah berjumlah RM28.57 juta.
- b. Tunggakan bayaran balik Pinjaman Boleh Dituntut pada tahun 2016 berjumlah RM958.89 juta meningkat RM50.60 juta atau 5.6% berbanding baki tunggakan bayaran balik pada tahun 2015. Peningkatan ini adalah disebabkan 13 daripada 18 agensi tidak membuat pembayaran balik tunggakan atau membayar sebahagian daripada pinjaman yang matang pada tahun 2016. Bagaimanapun, pinjaman untuk Sarawak Planted Forest Sdn. Bhd. telah dijadual semula pada tahun 2016. Kedudukan tunggakan pinjaman bayaran balik pada tahun 2016 adalah seperti di **Jadual 4.42**.

JADUAL 4.42
KEDUDUKAN TUNGGAKAN BAYARAN BALIK PINJAMAN BAGI TAHUN 2016

BIL.	AGENSI	TUNGGAKAN PADA 01.01.2016 (RM Juta)	PELARASAN TAHUN SEBELUMNYA DIAMBIL KIRA DALAM TAHUN 2016 (RM Juta)	TUNGGAKAN SELEPAS PELARASAN PADA 01.01.2016 (RM Juta)	ANUITI 2016 (RM Juta)	PELARASAN TAHUN 2016 (RM Juta)	JUMLAH PATUT DIJELASKAN SEHINGGA TAHUN 2016 (RM Juta)	BAYARAN BALIK DALAM TAHUN 2016 (RM Juta)	TUNGGAKAN SETAKAT 31.12.2016 (RM Juta)
BADAN BERKANUN NEGERI									
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	321.32	-0.52	320.80	66.70	-	387.50	30.63	356.87
2.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah	123.91	1.21	125.12	22.56	-	147.68	32.24	115.44

BIL.	AGENSI	TUNGGAKAN PADA 01.01.2016 (RM Juta)	PELARASAN TAHUN SEBELUMNYA DIAMBIL KIRA DALAM TAHUN 2016 (RM Juta)	TUNGGAKAN SELEPAS PELARASAN PADA 01.01.2016 (RM Juta)	ANUITI 2016 (RM Juta)	PELARASAN TAHUN 2016 (RM Juta)	JUMLAH PATUT DIJELASKAN SEHINGGA TAHUN 2016 (RM Juta)	BAYARAN BALIK DALAM TAHUN 2016 (RM Juta)	TUNGGAKAN SETAKAT 31.12.2016 (RM Juta)
3.	Lembaga Pelabuhan Miri	101.18	-	101.18	18.89	-	120.07	8.09	111.98
4.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	48.42	-	48.42	19.36	-	67.78	19.36	48.42
5.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak	48.17	-	48.17	25.14	-	73.31	25.14	48.17
6.	Lembaga Air Sibul	5.36	1.70	7.06	7.09	-	14.15	-	14.15
7.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak	2.50	-	2.50	0.56	-	3.06	3.06	-
8.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak	2.20	-	2.20	1.09	-	3.29	1.10	2.19
9.	Lembaga Air Kuching	1.78	1.95	3.73	19.53	-	23.26	21.06	2.20
10.	Lembaga Kemajuan Bintulu	-	-	-	1.49	-	1.49	1.49	-
PIHAK BERKUASA TEMPATAN									
11.	Majlis Perbandaran Padawan	-	-	-	0.53	-	0.53	0.53	-
PERBADANAN/SYARIKAT									
12.	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc.	129.39	-	129.39	-	11.36	140.75	-	140.75
13.	Sarawak Medical Centre Sdn. Bhd.	86.50	-	86.50	-	-	86.50	-	86.50
14.	Amanah Saham Sarawak Bhd.	23.00	-	23.00	2.22	-	25.22	-	25.22
15.	Tanjung Manis Food & Industrial Park Sdn. Bhd.	3.00	-	3.00	1.00	-	4.00	-	4.00
16.	Sarawak Planted Forest Sdn. Bhd.*	9.16	-	9.16	-	-9.16*	-	-	-
17.	Seri Sarawak PMC Sdn. Bhd.	2.40	-	2.40	0.60	-	3.00	-	3.00
18.	Sarawak Incorporated Sdn. Bhd.	-	-	-	1.45	-	1.45	1.45	-
JUMLAH		908.29	4.34	912.63	188.21	2.20	1,103.04	144.15	958.89

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2016

Nota: * Pinjaman Sarawak Planted Forest Sdn. Bhd. Telah Dijadual Semula dan Tiada Tunggakan Pinjaman Pada 31.12.2016

- c. Pinjaman Boleh Dituntut hendaklah diselesaikan dalam tempoh yang ditetapkan. Adalah didapati 28 pinjaman yang sepatutnya selesai pembayaran belum dijelaskan sepenuhnya. Ia melibatkan empat (4) Badan Berkanun Negeri dan tiga (3) syarikat. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.43**.

JADUAL 4.43
PINJAMAN YANG SEPATUTNYA SELESAI TETAPI BELUM DIJELASKAN SEPENUHNYA
PADA AKHIR TAHUN 2016

BIL.	AGENSI	NO. PINJAMAN	SYARAT BAYARAN BALIK	TARIKH SEPATUT SELESAI	BAKI BELUM SELESAI PADA 31 DISEMBER 2016 (RM)	CATATAN
1.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)	C/SFS/458 bth. 30.12.1981	9 anuiti, bayaran pertama pada 30.12.1988	30.12.1997	280,444	Permohonan penukaran pinjaman kepada geran tidak dapat dipertimbangkan oleh Kementerian Kewangan Malaysia.
		C/SFS/458/(26) bth. 27.12.1982	9 anuiti, bayaran pertama pada 30.12.1989	30.12.1998	7,311,111	
		SFS/05980/L (35) bth. 27.04.1984	15 anuiti, bayaran pertama pada 19.12.1994	30.12.2009	322,000	
		C/SFS/477/1/ (14) bth. 22.07.1985	15 anuiti, bayaran pertama pada 17.07.1996	17.07.2011	857,900	
		C/SFS/SALCRA/5/1 bth. 06.10.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 06.10.1999	06.10.2014	2,242,760	
		C/SFS/SALCRA/5/1 bth. 06.10.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 22.10.1999	22.10.2014	4,400,000	
		C/SFS/SALCRA/5/1 bth. 06.10.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 22.10.1999	22.10.2014	1,500,000	
		C/SFS/SALCRA/6/(4) bth. 03.05.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 22.10.1999	22.10.2014	2,606,300	
		C/SFS/SALCRA/5/1 bth. 06.10.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 22.10.1999	22.10.2014	2,528,230	
		C/SFS/SALCRA/9/(19) bth. 04.04.1988	15 anuiti, bayaran pertama pada 22.10.1999	22.10.2014	2,096,330	
		C/SFS/SALCRA/1 bth. 14.01.1989	15 anuiti, bayaran pertama pada 14.01.2000	14.01.2015	2,017,510	
		C/SFS/481 bth. 27.07.1984	6 anuiti, bayaran pertama pada 21.02.1987	21.02.1993	6,497,000	SALCRA telah mengambil tindakan untuk permohonan hapus kira bagi kesemua pinjaman ini. Bagaimanapun, SALCRA perlu mengemukakan maklumat yang lebih terperinci selaras dengan keputusan Jawatankuasa Kerja Pengstruktur Pinjaman Kerajaan yang telah bermesyuarat pada 13.07.2015. Notis peringatan telah dikemukakan semula kepada SALCRA pada 03.02.2017.
		C/SFS/356/11 bth. 07.03.1983	12 anuiti, bayaran pertama pada 07.03.1992	30.12.2004	17,165,993	
		C/SFS/SALCRA/12 bth. 08.11.1990	12 anuiti, bayaran pertama pada 15.09.1999	15.09.2013	1,533,283	

BIL.	AGENSI	NO. PINJAMAN	SYARAT BAYARAN BALIK	TARIKH SEPATUT SELESAI	BAKI BELUM SELESAI PADA 31 DISEMBER 2016 (RM)	CATATAN
2.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah (LCDA)	LCDA/2002/10 bth 02.09.2002	10 anuiti, bayaran pertama pada 04.06.2003	04.06.2013	300,000	Pinjaman ini telah selesai pada Februari 2017.
		LCDA/2002/11 bth 02.09.2002	10 anuiti, bayaran pertama pada 13.06.2004	13.06.2014	2,100,000	
		LCDA/2002/05 bth 02.09.2002	10 anuiti, bayaran pertama pada 01.01.2004	01.01.2013	1,211,484	Tindakan pelarasan rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak dan LCDA telah dilaksanakan melalui memorandum rasmi TRY:214005/(Vol.5)/36 bertarikh 4 April 2017.
		LCDA/2002/13 bth 03.12.2002	10 anuiti, bayaran pertama pada 13.12.2006	13.12.2016	11,275,500	Notis Peringatan telah dikemukakan kepada LCDA untuk bayaran tunggakan pada 03.02.2017.
3.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak (STIDC)	STIDC/2001/01 bth. 18.09.2001	5 anuiti, bayaran pertama pada 07.06.2005	07.06.2010	41,470,000	Jawatankuasa Kerja Penstrukturan Pinjaman Kerajaan bermesyuarat pada 04.04.2016 telah memohon STIDC untuk menyediakan kertas MMKN dengan mengambil kira semua aspek termasuk kedudukan kewangan dan perakuan penstrukturan.
4.	Perbadanan Pembangunan Perumahan (HDC)	C/SFS/HDC/7/4 bth. 05.06.1990	20 anuiti, bayaran pertama pada 15.06.1996	15.06.2016	557,867	Pihak HDC telah membuat dua kali pembayaran pada tahun 2016 berjumlah RM185,890.94 untuk tunggakan 2007 dan 2008.
5.	Permodalan ASSAR Sdn. Bhd.	ASSAR/1999/01 bth. 27.04.1999	1 anuiti, bayaran pada 06.05.2007	06.05.2007	5,000,000	Pejabat SFS telah mengeluarkan beberapa surat peringatan mulai 2012 kepada ASSAR. Surat peringatan terkini telah dikeluarkan pada 03.02.2017. Setakat ini bayaran belum diterima.
6.	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc.(SMP)	MediChem/1999/1 bth. 25.11.1999	1 anuiti, bayaran pada 19.03.2003	19.03.2003	22,330,000	Sarawak MediChem Pharmaceuticals Inc. (dimiliki sepenuhnya oleh CRAUN Research Sdn. Bhd. anak syarikat LCDA) telah mengambil alih SMP pada 21.12.2006. Pejabat SFS masih menunggu nasihat perundangan sebelum tindakan lanjut diambil terhadap tunggakan pinjaman. Tindakan susulan memorandum rasmi kepada pihak
		SMP/2001/01 bth. 20.01.2001	1 anuiti, bayaran pada 10.02.2004	10.02.2004	8,932,000	
		SMP/2000/01 bth. 27.11.2000	1 anuiti, bayaran pada 11.12.2004	11.12.2004	8,932,000	
		SMP/2001/02 bth. 04.09.2001	1 anuiti, bayaran pada 28.09.2005	28.09.2005	2,233,000	
		SMP/2001/03 bth. 29.10.2001	1 anuiti, bayaran pada 06.12.2005	06.12.2005	11,165,000	

BIL.	AGENSI	NO. PINJAMAN	SYARAT BAYARAN BALIK	TARIKH SEPATUT SELESAI	BAKI BELUM SELESAI PADA 31 DISEMBER 2016 (RM)	CATATAN
						perundangan bertarikh 27.05.2014. Di samping itu, notis peringatan turut dikemukakan pada 03.02.2017.
7.	Sarawak Medical Centre Sdn. Bhd.(SMC)	SMC/2000/01 bth. 31.03.2000	10 anuiti, bayaran pertama pada 26.03.2002	26.03.2012	59,923,116	Pihak SMC dalam proses menyediakan kertas cadangan kepada Pejabat SFS untuk menstruktur semula pinjaman. Pejabat SFS masih menunggu kertas cadangan daripada SMC. Notis peringatan telah dikemukakan pada 03.02.2017.
		SMC/2003/01 bth.11.04.2003	10 anuiti, bayaran pertama pada 13.03.2006	13.03.2016	26,573,426	
JUMLAH					253,362,254	

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri dan Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2016

4.7.2. Pelaburan

4.7.2.1. Pelaburan Kerajaan Negeri dalam Syarikat Awam, Syarikat Tidak Tersenarai dan Caruman Bagi Penyertaan Ekuiti dibuat melalui Setiausaha Kewangan Negeri (Perbadanan) dan ditunjukkan dalam Penyata Memorandum Pelaburan. Kedudukan pelaburan mengikut nilai buku pada 31 Disember 2016 adalah berjumlah RM4.25 bilion meningkat sejumlah RM35.12 juta atau 0.8% berbanding RM4.21 bilion pada tahun 2015 seperti di **Jadual 4.44**.

JADUAL 4.44
KEDUDUKAN PEGANGAN SAHAM SETIAUSAHA KEWANGAN NEGERI (PERBADANAN)
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	KATEGORI	BIL. SYARIKAT		NILAI BUKU SAHAM		PERUBAHAN	
		2015	2016	31.12.2015 (RM Juta)	31.12.2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Pelaburan dalam Syarikat Awam	10	10	795.42	823.65	28.23	3.5
2.	Pelaburan dalam Syarikat Tidak Tersenarai	49	48	3,126.39	3,133.28	6.89	0.2
3.	Caruman bagi Penyertaan Ekuiti	7	7	292.32	292.32	-	-
JUMLAH		66	65	4,214.13	4,249.25	35.12	0.8

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2015 dan 2016

4.7.2.2. Kerajaan Negeri telah membuat penambahan pelaburan dalam Sarawak Oil Palms Bhd. dan penambahan pelaburan dalam bentuk syer keutamaan boleh tebus di SI Capital Sdn. Bhd. seperti di **Jadual 4.45**.

JADUAL 4.45
PERUBAHAN PELABURAN KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING TAHUN 2016

BIL.	SYARIKAT	PEGANGAN EKUITI (%)	TAHUN		PERUBAHAN	
			2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Sarawak Oil Palms Bhd.	7.89	211.64	239.87	28.23	13.3
2.	SI Capital Sdn. Bhd.	-	162.74	169.63	6.89	4.2
JUMLAH			374.38	409.50	35.12	9.4

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2016

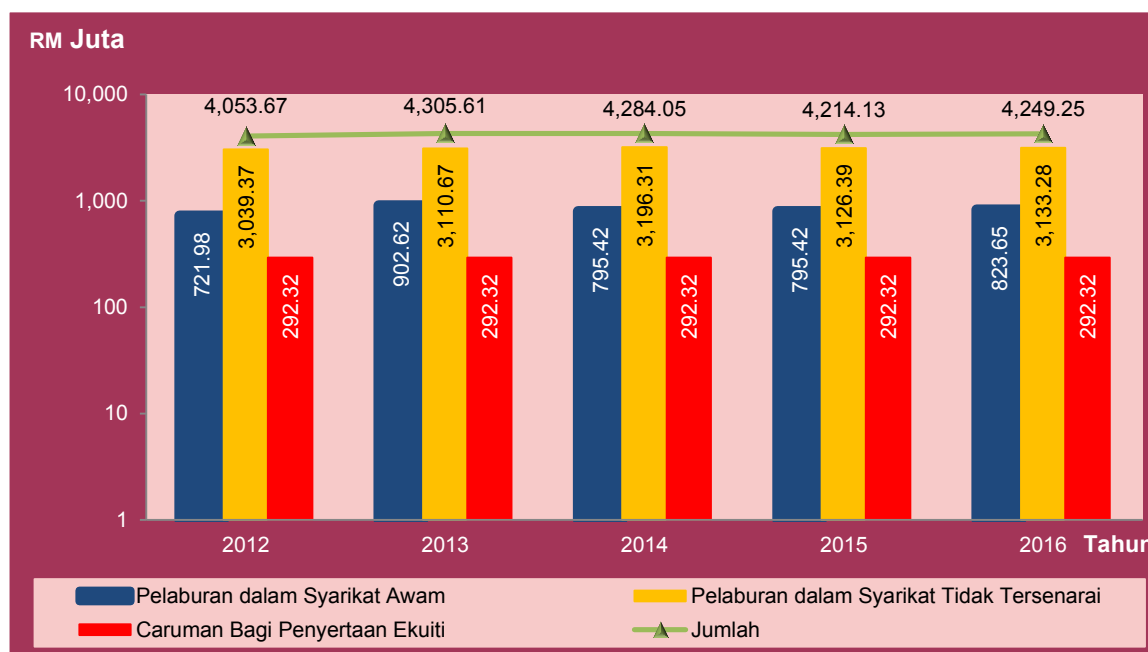
4.7.2.3. Kedudukan pelaburan Kerajaan Negeri dalam tempoh lima (5) tahun adalah seperti di **Jadual 4.46** dan **Carta 4.10**.

JADUAL 4.46
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TEMPOH 2012 HINGGA 2016

BIL.	PELABURAN	PELABURAN MENGIKUT NILAI BUKU DAN TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Pelaburan Dalam Syarikat Awam	721.98	902.62	795.42	795.42	823.65
2.	Pelaburan Dalam Syarikat Tidak Tersenarai	3,039.37	3,110.67	3,196.31	3,126.39	3,133.28
3.	Caruman Bagi Penyertaan Ekuiti	292.32	292.32	292.32	292.32	292.32
JUMLAH		4,053.67	4,305.61	4,284.05	4,214.13	4,249.25

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.10
PELABURAN KERAJAAN NEGERI BAGI TEMPOH 2012 HINGGA 2016

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2012 -2016

4.7.2.4. Analisis Audit seterusnya mendapati pada akhir tahun 2016, nilai pasaran saham bagi syarikat yang tersenarai di Bursa Malaysia pada 31 Disember 2016 adalah berjumlah RM1.75 bilion menurun sejumlah RM260.88 juta atau 13% berbanding RM2.01 bilion pada tahun 2015.

4.7.2.5. Pada tahun 2016, dividen daripada pelaburan saham yang diterima adalah berjumlah RM1.18 bilion menurun sejumlah RM0.41 bilion berbanding RM1.59 bilion dividen yang diterima pada tahun 2015. Senarai syarikat yang membayar dividen atas pelaburan Kerajaan Negeri bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.47**.

JADUAL 4.47
SENARAI SYARIKAT YANG MEMBAYAR DIVIDEN PELABURAN
KEPADA KERAJAAN NEGERI BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	SYARIKAT	PEGANGAN EKUITI (%)	TAHUN				
			2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
SYARIKAT TERSENARAI							
1.	Bintulu Ports Holdings Bhd.	26.67	46.01	36.81	33.13	30.68	29.45
2.	Malaysian International Shipping Corporation	1.51	-	-	6.07	9.11	21.94
3.	Sarawak Plantation Bhd.	25.47	10.68	3.56	9.97	2.14	3.20
4.	Petronas Dagangan Bhd.	0.20	1.48	1.40	1.11	1.24	1.20
5.	Malaysia Airport Holdings Bhd.	0.27	0.72	0.61	0.53	0.27	0.38
6.	Telekom Malaysia Bhd.	0.12	0.62	1.81	0.81	0.71	0.29
7.	Axiata Group Bhd.	0.03	0.72	0.25	0.69	0.69	0.16
8.	Tenaga Nasional Bhd.	0.05	0.13	0.66	1.17	0.27	0.50
9.	Rimbunan Sawit Bhd.	5.36	1.14	0.76	-	-	-
10.	Sarawak Oil Palms Bhd.	7.89	-	-	1.75	1.72	*-
JUMLAH			61.50	45.86	55.23	46.83	57.12
SYARIKAT TIDAK TERSENARAI							
1.	Malaysia LNG Dua Sdn. Bhd.	10.00	710.00	900.00	1,205.00	370.00	201.17
2.	Malaysia LNG Tiga Sdn. Bhd.	10.00	460.50	480.00	946.00	749.96	437.49
3.	Malaysia Liquefied Natural Gas Sdn. Bhd.	5.00	350.00	405.00	689.75	395.31	373.17
4.	Sarawak Energy Bhd.	61.32	40.74	-	-	-	-
5.	Shell MDS (Malaysia) Sdn. Bhd.	7.00	35.00	38.50	31.50	23.45	49.70
6.	SGOS Capital Holdings Sdn. Bhd.	100.00	20.00	21.19	-	-	10.00
7.	Shell Timur Sdn. Bhd.	10.00	4.40	10.50	21.50	-	11.20
8.	Borneo Housing Mortgage Finance Bhd.	50.00	8.92	8.47	7.00	-	20.82
9.	LAKU Management Sdn. Bhd.	100.00	2.25	2.25	3.00	-	3.00
10.	Tamar Plantation Sdn. Bhd.	15.00	1.50	-	-	-	3.00
11.	Sarawak Information Systems Sdn. Bhd.	100.00	0.50	0.50	0.67	1.00	1.00
12.	Sarawak Incorporated Sdn. Bhd.	100.00	0.50	-	0.60	0.15	0.60
13.	Borneo Development Corporation Sdn. Bhd.	100.00	-	0.25	0.25	0.28	0.32
14.	BHMF Realty Sdn. Bhd.	30.00	0.23	-	-	-	-
15.	Suajaya Mahir Crop Sdn. Bhd.	15.00	-	0.45	-	0.75	0.75

BIL.	SYARIKAT	PEGANGAN EKUITI (%)	TAHUN				
			2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
16.	SOP Plantation (Borneo) Sdn. Bhd.	15.00	-	6.00	-	1.50	3.00
17.	Melemas Plantation Sdn. Bhd.	15.00	-	-	-	0.23	0.51
18.	Delegatteam Sdn. Bhd.	100.00	-	-	-	-	10.00
JUMLAH			1,634.54	1,873.11	2,905.27	1,542.63	1,125.73
JUMLAH DIVIDEN DITERIMA			1,696.04	1,918.97	2,960.50	1,589.46	1,182.85
Bayaran Balik LHDN			-	58.13	30.34	-	-
JUMLAH KESELURUHAN			1,696.04	1,860.84	2,930.16	1,589.46	1,182.85

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2012 – 2016

Nota: * - Sarawak Oil Palms Berhad Ada Membuat Pembayaran Dividen Berjumlah RM1.74 Juta Bagi Tahun Kewangan 2016 Tetapi Pembayaran Dividen Tersebut Hanya Diambil Kira Sebagai Terimaan Hasil Kerajaan Negeri Pada Tahun 2017

4.7.2.6. Semakan Audit mendapati sembilan (9) daripada 10 Syarikat Tersenarai membayar dividen pada tahun 2016 kecuali Rimbunan Sawit Berhad. Semakan Audit seterusnya mendapati hanya 16 daripada 55 Syarikat Tidak Tersenarai membayar dividen kepada Kerajaan Negeri pada tahun 2016 manakala dua (2) syarikat lagi tidak membayar dividen bagi tempoh tahun 2013 hingga 2016. Sebanyak 37 syarikat pula tidak membayar dividen bagi tempoh 2012 hingga 2016. Pelaburan dalam anak syarikat yang tidak memberi pulangan kepada Kerajaan Negeri perlu dikaji semula. Analisis Audit mendapati lima (5) syarikat yang membayar dividen secara konsisten adalah syarikat yang berasaskan petroleum dan gas menyumbang RM1.06 bilion atau 89.8% daripada jumlah keseluruhan dividen yang diterima.

4.7.3. Hutang Awam

4.7.3.1. Kerajaan Negeri dari semasa ke semasa menerima pinjaman daripada Kerajaan Persekutuan bagi membiayai projek pembangunan. Selain itu, Kerajaan Negeri juga boleh meminjam di bawah kuasa Undang-undang Negeri dengan kelulusan Bank Negara mengikut Perkara 112B Perlembagaan Persekutuan. Pada tahun 2016, baki hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan menurun sejumlah RM126.14 juta atau 5% menjadi RM2.41 bilion berbanding RM2.54 bilion pada tahun 2015. Bayaran balik hutang awam kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2016 adalah berjumlah RM146.10 juta. Baki setakat tahun 2016 berjumlah RM2.41 bilion selepas penyesuaian dibuat. Bagaimanapun, jumlah baki hutang Kerajaan Negeri adalah berbeza dengan baki yang ditunjukkan di Penyata Akaun Memorandum Persekutuan yang berjumlah RM2.55 bilion. Kedudukan hutang Kerajaan Negeri dengan Kerajaan Persekutuan pada tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.48**.

JADUAL 4.48
KEDUDUKAN BAKI HUTANG AWAM KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Bekalan Air	1,333.30	1,279.06	-54.24	-4.1
2.	Perumahan	461.59	424.79	-36.80	-8.0
3.	Perindustrian	320.30	299.87	-20.43	-6.4
4.	Pertanian	220.13	218.15	-1.98	-0.9
5.	Pembetulan Najis dan Perparitan	189.11	177.87	-11.24	-5.9
6.	Institusi Pelaburan	11.16	9.75	-1.41	-12.6
7.	Pelabuhan	0.04	-	-0.04	-100.0
JUMLAH		2,535.63	2,409.49	-126.14	-5.0

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

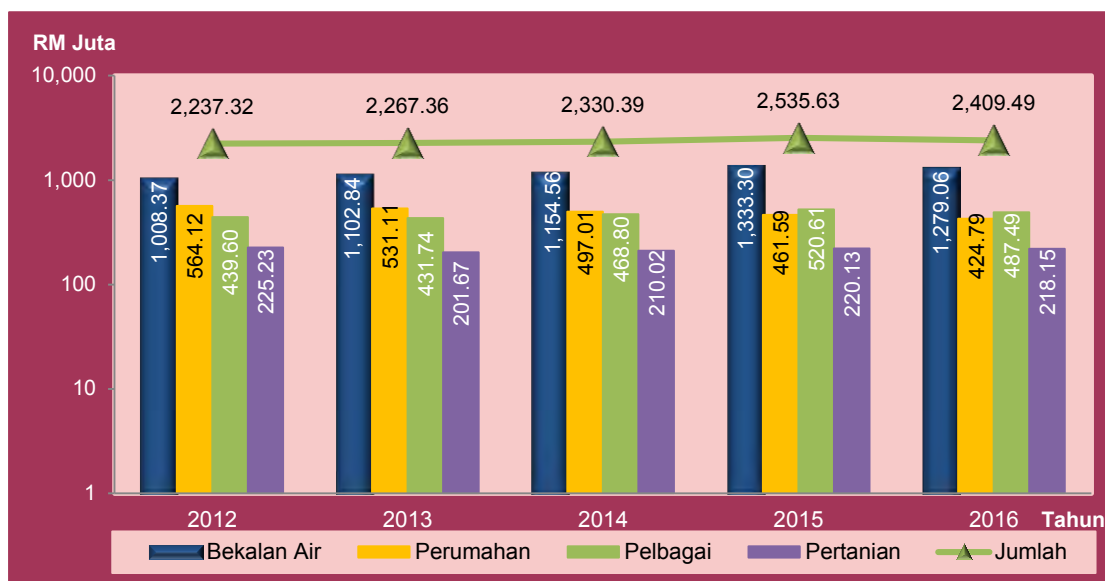
4.7.3.2. Analisis perbandingan baki hutang awam bagi tahun 2012 hingga 2016 menunjukkan peningkatan dari tahun 2012 hingga 2015 tetapi menunjukkan penurunan pada tahun 2016. Kedudukan baki hutang awam tahun 2015 adalah yang tertinggi dalam tempoh lima (5) tahun. Kedudukan baki hutang awam bagi tahun 2012 hingga 2016 adalah seperti di **Jadual 4.49** dan **Carta 4.11**.

JADUAL 4.49
KEDUDUKAN BAKI HUTANG AWAM KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	TUJUAN PINJAMAN	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Bekalan Air	1,008.37	1,102.84	1,154.56	1,333.30	1,279.06
2.	Pelbagai	439.60	431.74	468.80	520.61	487.49
3.	Perumahan	564.12	531.11	497.01	461.59	424.79
4.	Pertanian	225.23	201.67	210.02	220.13	218.15
JUMLAH		2,237.32	2,267.36	2,330.39	2,535.63	2,409.49

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

CARTA 4.11
KEDUDUKAN BAKI HUTANG AWAM KERAJAAN NEGERI
BAGI TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 – 2016

4.7.3.3. Tunggakan bayaran balik hutang Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2016 adalah sejumlah RM36.54 juta. Tunggakan sejumlah RM18.26 juta adalah disebabkan Kerajaan Negeri sedang menunggu maklum balas daripada Kementerian Kewangan Malaysia mengenai permohonan untuk menukar perjanjian pinjaman kepada geran. Manakala sejumlah RM18.28 juta termasuk faedah untuk pinjaman Projek Pembangunan Pertanian Kalaka Saribas yang masih menunggu maklum balas Kementerian Kewangan Malaysia berkenaan rayuan supaya pinjaman menggunakan mata wang Ringgit Malaysia bagi menggantikan Dolar Amerika sebagai mata wang pinjaman. Butiran lanjut adalah seperti di **Jadual 4.50**.

JADUAL 4.50
TUNGGAKAN BAYARAN BALIK HUTANG KERAJAAN NEGERI KEPADA KERAJAAN
PERSEKUTUAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	PROJEK	TUNGGAKAN (RM Juta)	CATATAN
1.	Penjadualan Semula Pinjaman Sektor Pelbagai Yang Dipinjamkan Kepada SALCRA Sejak Tahun 1996	18.26	Permohonan pertukaran pinjaman kepada geran adalah tidak dapat dipertimbangkan oleh pihak Kementerian Kewangan Malaysia (MOF) melalui surat ruj: S(42.00)248/24/1-6(13) bertarikh 01.07.2016.
2.	Projek Pembangunan Pertanian Kalaka Saribas Yang Dipinjamkan Kepada SALCRA Sejak Tahun 1987	18.28	Rayuan telah dikemukakan kepada Kementerian Kewangan Malaysia pada 17.11.2016 agar pinjaman ini menggunakan mata wang Ringgit Malaysia untuk menggantikan Dolar Amerika sebagai mata wang pinjaman. Kerajaan Negeri telah membuat 4 bayaran tetapi bayaran tersebut tidak berdasarkan kepada anuiti yang ditetapkan di dalam Jadual Bayaran Balik.
JUMLAH		36.54	

Sumber: Rekod Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri Tahun 2016

4.7.4. Tunggakan Hasil

4.7.4.1. Pada akhir tahun 2016, tunggakan hasil Kerajaan Negeri meningkat sejumlah RM15.13 juta atau 9.2% menjadi RM178.82 juta daripada RM163.69 juta pada tahun 2015. Hasil Royalti Air dan Lesen Penjanaaan Elektrik serta Jualan Stor dan Air menunjukkan peningkatan tunggakan manakala tiga (3) butiran menunjukkan penurunan iaitu Premium Tanah, Royalti dan Permit serta Hasil Pelbagai. Tunggakan hasil bagi tahun 2015 berbanding 2016 adalah seperti di **Jadual 4.51**.

JADUAL 4.51
TUNGGAKAN HASIL BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	JENIS TUNGGAKAN HASIL	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Dividen ¹	43.16	76.32	33.16	76.8
2.	Jualan Stor dan Air ²	42.33	50.43	8.10	19.1
3.	Premium Tanah ³	57.48	37.49	-19.99	-34.8
4.	Royalti dan Permit ⁴	2.47	2.39	-0.08	-3.2
5.	Pelbagai ⁵	18.25	12.19	-6.06	-33.2
JUMLAH		163.69	178.82	15.13	9.2

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2015 dan 2016

Nota: ¹ Dividen Termasuk Dividen, Royalti Air dan Lesen Penjanaaan Elektrik
² Jualan Stor dan Air Termasuk Jualan Air, Akaun Kenderaan dan Hasil Berkaitan Stor dan Loji
³ Premium Tanah Termasuk Premium Tanah, Sewa Tanah Serta Bayaran Luar dan Pemeriksaan
⁴ Royalti dan Permit Termasuk Royalti Hutan dan Hasil Berkaitan Hutan
⁵ Imbuhan Balik, Hasil Bukan Cukai dan Duti Hiburan

4.7.4.2. Analisis perbandingan antara kutipan hasil sebenar pada tahun 2016 berbanding tunggakan hasil pada tahun 2015 mendapati prestasi kutipan hasil menurun sejumlah RM1,044.71 juta atau 15%. Tunggakan hasil meningkat sejumlah RM15.13 juta atau 9.2%. Peningkatan dan penurunan adalah seperti berikut:

- Tunggakan Royalti Air dan Penjanaaan Elektrik meningkat sejumlah RM33.16 juta atau 76.8% pada tahun 2016 menjadi RM76.32 juta berbanding RM43.16 juta pada tahun 2015 disebabkan Royalti Air pada tahun 2016 yang belum dikutip. Bagaimanapun, pada 28 Mac 2017 sejumlah RM11.56 juta tunggakan Royalti Air telah berjaya dikutip daripada empat agensi.
- Tunggakan Jualan Stor dan Air meningkat sejumlah RM8.10 juta atau 19.1% pada tahun 2016 menjadi RM50.43 juta berbanding RM42.33 juta pada tahun 2015. Ini disebabkan jualan air kepada pengguna yang masih belum dikutip pada tahun 2016.
- Tunggakan Premium Tanah menurun sejumlah RM19.99 juta atau 34.8% pada tahun 2016 menjadi RM37.49 juta berbanding RM57.48 juta pada tahun 2015 disebabkan syarikat berskala besar seperti Ferroalloys Sdn. Bhd., Wehaya Sdn. Bhd. dan Fibre Wood Timber Sdn. Bhd. telah membayar

tunggakan premium dan cukai tanah pada tahun 2016 yang masing-masingnya berjumlah RM15.26 juta, RM0.52 juta dan RM0.57 juta. Di samping itu, syarikat berskala kecil juga telah membayar sejumlah RM3.65 juta tunggakan premium dan cukai tanah.

- d. Tunggakan Hasil Royalti dan Permit Hutan menurun sejumlah RM0.08 juta atau 3.2% pada tahun 2016 menjadi RM2.39 juta berbanding RM2.47 juta pada tahun 2015. Penurunan ini disebabkan usaha berterusan jabatan untuk mengutip tunggakan. Jabatan Hutan Sarawak juga telah mendapatkan nasihat Peguam Negeri untuk memohon hapus kira cukai dan premium kayu tertunggak sejak tahun 1983 hingga 1987 daripada Bena Lumber Sdn. Bhd.
- e. Tunggakan Hasil Pelbagai menurun sejumlah RM6.06 juta atau 33.2% menjadi RM12.19 juta pada tahun 2016 berbanding RM18.25 juta pada tahun 2015 disebabkan baki debit Akaun Penyelesaian Perbelanjaan Pembangunan Berbayar Balik berjumlah RM7.65 juta telah diselesaikan sepenuhnya.

4.7.4.3. Kedudukan tunggakan hasil pada tahun 2014 adalah paling tinggi dalam tempoh lima (5) tahun. Trend tunggakan hasil bagi tempoh lima (5) tahun adalah seperti di **Jadual 4.52** dan **Carta 4.12**.

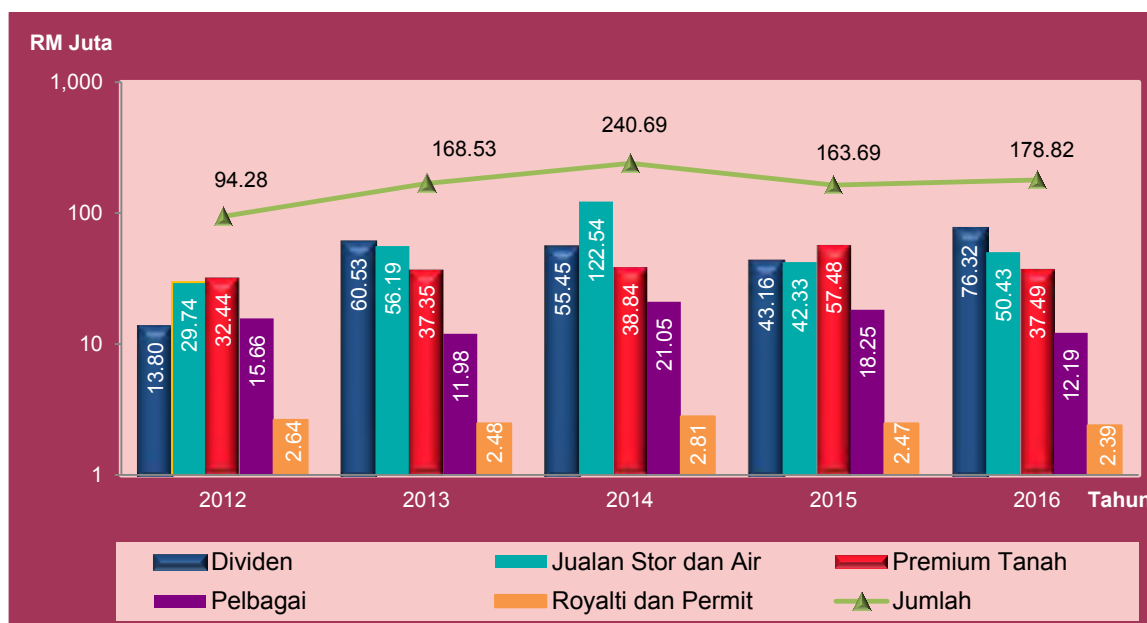
JADUAL 4.52
TUNGGAKAN HASIL BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

BIL.	JENIS TUNGGAKAN HASIL	TAHUN				
		2012 (RM Juta)	2013 (RM Juta)	2014 (RM Juta)	2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)
1.	Dividen ¹	13.80	60.53	55.45	43.16	76.32
2.	Jualan Stor dan Air ²	29.74	56.19	122.54	42.33	50.43
3.	Premium Tanah ³	32.44	37.35	38.84	57.48	37.49
4.	Royalti dan Permit ⁴	2.64	2.48	2.81	2.47	2.39
5.	Pelbagai ⁵	15.66	11.98	21.05	18.25	12.19
JUMLAH		94.28	168.53	240.69	163.69	178.82

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

- Nota: ¹ Dividen Termasuk Dividen, Royalti Air dan Lesen Penjanaaan Elektrik
² Jualan Stor dan Air Termasuk Jualan Air, Akaun Kenderaan dan Hasil Berkaitan Stor dan Loji
³ Premium Tanah Termasuk Premium Tanah, Sewa Tanah Serta Bayaran Luar dan Pemeriksaan
⁴ Royalti dan Permit Termasuk Royalti Hutan dan Hasil Berkaitan Hutan
⁵ Imbuan Balik, Hasil Bukan Cukai dan Duti Hiburan

CARTA 4.12
TUNGGAKAN HASIL BAGI TEMPOH TAHUN 2012 HINGGA 2016

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Tahun 2012 - 2016

4.8. RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

4.8.1. Secara keseluruhannya, analisis Audit mendapati kedudukan kewangan Kerajaan Negeri adalah baik.

- Akaun Hasil Disatukan menunjukkan surplus berjumlah RM346.24 juta.
- Perbelanjaan mengurus Kerajaan Negeri menurun sejumlah RM424.90 juta atau 7.1% iaitu daripada RM5,988.71 juta pada tahun 2015 kepada RM5,563.81 juta pada tahun 2016.
- Jumlah hutang awam menurun sejumlah RM126.14 juta atau 5% menjadi RM2.41 bilion berbanding RM2.54 bilion pada tahun 2015.
- Tunggakan hutang awam Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan pada tahun 2016 menurun sejumlah RM8.3 juta menjadi RM36.54 juta daripada RM44.84 juta pada tahun 2015.
- Baki terkumpul Kumpulan Wang Disatukan pada akhir tahun 2016 menunjukkan penurunan sejumlah RM0.08 bilion (0.3%) iaitu sejumlah RM29.36 bilion pada tahun 2016 berbanding RM29.44 bilion pada tahun 2015.
- Kutipan hasil Kerajaan Negeri bagi tahun 2016 menurun RM1.04 bilion atau 15% kepada RM5.91 bilion berbanding RM6.95 bilion bagi tahun 2015.

- Tunggakan hasil Kerajaan Negeri meningkat sejumlah RM15.13 juta atau 9.2% menjadi RM178.82 juta daripada RM163.69 juta pada tahun 2015.
- Baki Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM3.26 juta atau 0.1% daripada RM2,445.42 juta pada tahun 2015 kepada RM2,448.68 juta pada tahun 2016.
- Tunggakan Bayaran Balik Pinjaman Boleh Dituntut meningkat sejumlah RM50.60 juta atau 5.6% daripada RM908.29 juta pada tahun 2015 menjadi RM958.89 juta pada tahun 2016.
- Pelaburan saham dalam syarikat awam dan tidak tersenarai telah memberikan pulangan dividen RM1.18 bilion menurun sejumlah RM0.41 bilion berbanding RM1.59 bilion pada tahun 2015.

4.8.2. Bagi memperkukuhkan lagi kedudukan dan pengurusan kewangan Kerajaan Negeri adalah disyorkan:

- Kerajaan Negeri hendaklah meningkatkan keberkesanan dalam pungutan hasil termasuk mengambil langkah yang lebih tegas untuk mengurangkan tunggakan hasil berjumlah RM178.82 juta. Tindakan tegas juga hendaklah diambil untuk menuntut tunggakan pinjaman berjumlah RM958.89 juta daripada agensi dan syarikat.
- Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri hendaklah memastikan perbelanjaan melebihi peruntukan adalah pada tahap minimum dan seterusnya mengurangkan pendahuluan daripada dana kontigensi untuk menampung lebihan perbelanjaan mengurus. Kawalan Bajet yang lebih rapi perlu diamalkan bagi mengelak lebih belanja untuk perbelanjaan mengurus berulang tahunan.
- Pihak Setiausaha Kewangan Negeri hendaklah mengambil tindakan sewajarnya terhadap Akaun Amanah yang tidak aktif dan Kumpulan Wang Amanah yang memerlukan tindakan susulan. Pegawai Pengawal berkeajaan hendaklah mengambil langkah sewajarnya bagi membentangkan tiga (3) Kumpulan Wang Amanah Kerajaan yang telah disahkan tetapi masih belum dibentangkan di Dewan Undangan Negeri.
- Kerajaan Negeri hendaklah memastikan baki bersih daripada dana USD200 juta yang masih dipegang oleh SGOS Capital Holdings Sdn. Bhd. dikembalikan ke Kumpulan Wang Disatukan sepertimana yang telah diputuskan oleh Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri pada bulan Mei 2015.

BAHAGIAN III
RANCANGAN PEMBANGUNAN
KERAJAAN NEGERI

BAHAGIAN III

RANCANGAN PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI

5. PENCAPAIAN PELAKSANAAN PROJEK PEMBANGUNAN RMKe-11 (2016-2020)

5.1. Rancangan Malaysia Kesebelas (RMKe-11) digubal untuk memenuhi dasar dan strategi pembangunan negeri bagi tempoh 5 tahun (2016-2020). Pelaksanaan projek baru dan sambungan daripada Rancangan Malaysia Kesepuluh (RMKe-10) adalah sebagai penggerak pembangunan Negeri Sarawak. Pemantauan yang cekap dan berkesan terhadap projek pembangunan ini adalah penting untuk menjamin pelaksanaan yang lancar dan dijalankan secara konsisten di semua peringkat. Penyelesaian yang cekap dan berkesan adalah perlu bagi memastikan semua program dan projek dilaksanakan mencapai objektif yang ditetapkan. Bagi menjayakan projek pembangunan Kerajaan Negeri di bawah RMKe-11, siling bagi peruntukan yang diluluskan oleh Kerajaan Negeri adalah berjumlah RM20 bilion bagi melaksanakan 918 projek terdiri daripada 445 projek fizikal dan 473 projek bukan fizikal. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri telah meluluskan peruntukan sejumlah RM5.97 bilion kepada 12 Kementerian/Jabatan bagi melaksanakan projek di bawah RMKe-11 dan RM3.92 bilion atau 65.7% telah dibelanjakan seperti di **Jadual 5.1**.

JADUAL 5.1
PENCAPAIAN PERBELANJAAN PROJEK PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI
RMKe-11 BAGI TAHUN 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	PERUNTUKAN DILULUSKAN (RM Juta)	PERBELANJAAN (RM Juta)	PERATUS (%)
1.	Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan	39.01	48.57	124.5
2.	Kementerian Perumahan dan Urbanisasi	130.00	127.50	98.1
3.	Kementerian Kerajaan Tempatan	67.00	63.90	95.4
4.	Kementerian Pemodelan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar	75.41	68.89	91.4
5.	Jabatan Ketua Menteri	68.37	56.95	83.3
6.	Kementerian Kemudahan Awam	260.70	207.03	79.4
7.	Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan	71.70	54.76	76.4
8.	Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti	187.85	143.16	76.2
9.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	688.33	502.08	72.9
10.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	4,211.86	2,570.57	61.0
11.	Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar	156.91	71.52	45.6
12.	Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti	10.66	4.08	38.3
JUMLAH		5,967.80	3,919.01	65.7

Sumber: Rekod Jabatan Perbendaharaan Negeri Sarawak dan Kementerian/Jabatan yang Terlibat Tahun 2016

5.2. Analisis Audit mendapati tujuh (7) daripada 12 Kementerian/Jabatan telah berbelanja kurang 80% daripada peruntukan yang diagihkan pada tahun 2016 iaitu Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti berbelanja RM4.08 juta atau 38.3% daripada RM10.66 juta, Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar berbelanja RM71.52 juta atau 45.6% daripada RM156.91 juta, Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri berbelanja RM2,570.57 juta atau 61% daripada RM4,211.86 juta, Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan berbelanja RM502.08 juta atau 72.9% daripada RM688.33 juta, Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti berbelanja RM143.16 juta atau 76.2% daripada RM187.85 juta, Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan berbelanja RM54.76 juta atau 76.4% daripada RM71.70 juta dan Kementerian Kemudahan Awam berbelanja RM207.03 juta atau 79.4% daripada RM260.70 juta. Ini berlaku antaranya adalah disebabkan projek tidak dapat dilaksanakan mengikut jadual, bantahan oleh penduduk setempat terhadap isu pengambilan tanah dan perjanjian pinjaman belum ditandatangani. Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan pula telah berbelanja melebihi peruntukan bagi melaksanakan projek *Movie The White Rajah* yang telah diluluskan oleh Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri (MMKN) di mana lebihan perbelanjaan tersebut telah dibelanjakan daripada dana kontigensi.

5.3. Pada tahun 2016, Kerajaan Negeri telah merancang untuk melaksanakan 445 projek fizikal bernilai RM5,933.42 juta dan 473 projek bukan fizikal bernilai RM14,066.58 juta. Projek fizikal meliputi pembinaan 92 bangunan, 58 jalan, 21 dermaga, 4 jambatan dan 270 projek lain seperti bekalan air, pembedungan, Kampung *Extension*, kerja penyenggaraan/naik taraf, kemudahan infrastruktur asas, kawasan perindustrian, *waterfront/riverwall*, penanaman, lanskap, lampu jalan dan pengurusan sampah. Pada 31 Disember 2016, sebanyak 85 projek fizikal bernilai RM290.24 juta berjaya disiapkan manakala 295 projek fizikal bernilai RM4,902.40 juta sedang dalam pelaksanaan, 62 projek fizikal bernilai RM740.78 juta belum mula dan tiga (3) projek digugurkan. Projek bukan fizikal pula merangkumi 176 pelbagai program kepada tujuh (7) Kementerian/Jabatan; 80 geran diperuntukkan kepada lima (5) Kementerian/Jabatan; 66 perolehan tanah kepada tujuh (7) Kementerian/Jabatan; 56 aktiviti ICT yang diperuntukkan kepada tiga (3) Kementerian/Jabatan; 48 kajian kemungkinan kepada enam (6) Kementerian/Jabatan; 30 aktiviti acara diperuntukkan kepada Kementerian Pelancongan, Kesenian Dan Kebudayaan dan 17 aktiviti latihan kepada tiga (3) Kementerian/ Jabatan. Daripada 473 projek bukan fizikal bernilai RM14,066.58 juta, empat (4) projek bernilai RM24.82 juta siap dilaksanakan, 352 projek bernilai RM12,914.54 juta sedang dilaksanakan pada tahun 2016 manakala 117 projek bernilai RM1,127.22 juta belum dilaksanakan.

5.4. Berdasarkan rekod yang disediakan Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri (SIMU), pada akhir tahun 2016 sebanyak 85 atau 19.1% daripada 445 projek fizikal yang diluluskan telah siap dilaksanakan. Projek RMKe-11 bernilai RM20 juta dan ke

atas yang telah siap pada akhir tahun 2016 ialah *Bengoh Dam* bernilai RM20 juta dan *Proposed Aquatic Centre at Sarawak Sports Complex*, Petra Jaya, Kuching bernilai RM63.50 juta. Prestasi keseluruhan pelaksanaan projek fizikal dan bukan fizikal pada akhir 2016 adalah seperti di **Jadual 5.2** dan **Jadual 5.3**.

JADUAL 5.2
PENCAPAIAN PELAKSANAAN PROJEK FIZIKAL PEMBANGUNAN KERAJAAN NEGERI
RMKE-11 PADA 31 DISEMBER 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	BILANGAN PROJEK				
		JUMLAH PROJEK	GUGUR	BELUM MULA	SEDANG DILAKSANA	SIAP SEBENAR
1.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	102	0	9	78	15
2.	Kementerian Kerajaan Tempatan	92	0	12	42	38
3.	Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar	64	3	5	41	15
4.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	51	0	17	31	3
5.	Kementerian Kemudahan Awam	48	0	2	43	3
6.	Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti	26	0	7	13	6
7.	Kementerian Pemodenan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar	21	0	8	12	1
8.	Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan	17	0	0	15	2
9.	Kementerian Perumahan dan Urbanisasi	10	0	1	9	0
10.	Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti	8	0	1	5	2
11.	Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan	4	0	0	4	0
12.	Jabatan Ketua Menteri	2	0	0	2	0
JUMLAH		445	3	62	295	85

Sumber: Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri Tahun 2016

JADUAL 5.3
PENCAPAIAN PELAKSANAAN PROJEK BUKAN FIZIKAL PEMBANGUNAN KERAJAAN
NEGERI RMKE-11 PADA 31 DISEMBER 2016

BIL.	KEMENTERIAN/JABATAN	BILANGAN PROJEK			
		JUMLAH PROJEK	BELUM DILAKSANA	SEDANG DILAKSANA	SIAP DILAKSANA
1.	Kementerian Pemodenan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar	106	3	103	0
2.	Jabatan Ketua Menteri	94	31	63	0
3.	Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	81	32	47	2
4.	Kementerian Kerajaan Tempatan	58	15	42	1
5.	Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan	52	5	47	0
6.	Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	24	7	16	1
7.	Kementerian Kemudahan Awam	23	13	10	0
8.	Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar	20	7	13	0
9.	Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti	8	0	8	0
10.	Kementerian Perumahan dan Urbanisasi	3	3	0	0
11.	Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti	2	1	1	0
12.	Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan	2	0	2	0
JUMLAH		473	117	352	4

Sumber: Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri Tahun 2016

5.5. Analisis Audit mendapati sebanyak 295 daripada 445 projek fizikal bernilai RM4,902.40 juta atau 66.3% sedang dilaksanakan setakat 31 Disember 2016. Prestasi projek adalah seperti berikut:

- 85 projek atau 28.8% ikut atau dahului jadual
- 12 projek atau 4.1% lewat jadual
- Empat (4) projek atau 1.4% sakit
- 194 projek atau 65.7% masih di peringkat perancangan

5.6. Antara sebab projek sakit dan lewat jadual adalah masalah teknikal, masalah kontraktor, *land blockade* dan projek lambat bermula akibat isu pengambilan tanah. Butiran projek sakit dan lewat jadual tersebut adalah seperti di **Jadual 5.4** dan **Jadual 5.5**.

JADUAL 5.4
PROJEK SAKIT PADA 31 DISEMBER 2016

BIL.	NAMA PROJEK	KEMAJUAN		PERUNTUKAN (RM Juta)	PERBELANJAAN	
		JADUAL (%)	SEBENAR (%)		(RM Juta)	(%)
1.	<i>Matadeng/ Bedengan Sub-Centre, Mukah</i>	39.2	1.3	2.05	0.25	12.2
2.	<i>Construction of Concrete Jetty At Pulau Salak, Kuching</i>	100.0	9.4	1.15	0.16	13.9
3.	<i>Agriculture Station-Cum-Quarters in Sungai Tunoh, Kapit</i>	100.0	81.0	0.90	0.76	84.4
4.	<i>Agriculture Station-Cum-Quarters in Nanga Engkuah, Song, Kapit</i>	58.0	17.0	2.50	0.41	16.4

Sumber: Agensi Pelaksana dan Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri Tahun 2016

JADUAL 5.5
PROJEK LEWAT JADUAL PADA 31 DISEMBER 2016

BIL.	NAMA PROJEK	KEMAJUAN		PERUNTUKAN (RM Juta)	PERBELANJAAN	
		JADUAL (%)	SEBENAR (%)		(RM Juta)	(%)
1.	Bina Baru SK(A) Majlis Islam Sarawak, Mukah	100.0	98.5	2.00	1.99	99.5
2.	<i>Construction of Concrete Jetty and Retaining Wall at Sejjak, Kuching</i>	100.0	92.0	0.92	0.89	96.7
3.	<i>Construction of Concrete Jetty At Kampung Muhibah, Kuching</i>	100.0	92.0	0.92	0.67	72.8
4.	Stesen Pertanian, Nanga Entaih, Pakan, Sarikei	29.0	13.0	2.00	0.21	10.5
5.	<i>Replacement of Temporary Council Bridges</i>	93.4	79.5	150.00	123.16	82.1
6.	<i>Upgrading of Tanjong Penasu – Batu Burak Road, Sibul</i>	70.7	60.0	19.69	15.50	78.7
7.	Pembinaan Jeti R.C. Pengkalan Nanga Semaram, Kanowit, Sibul	90.0	74.1	1.50	1.42	94.7
8.	Pembinaan Dermaga R.C. Komersial, Sri Aman	37.0	31.6	3.00	1.38	46.0
9.	<i>Passenger Terminal, Kapit</i>	87.4	73.7	2.00	2.00	100.0
10.	<i>District Office Daro, Mukah</i>	100.0	92.9	2.40	2.08	86.7
11.	Jalan Basi, Sri Aman	100.0	89.7	1.80	1.70	94.4
12.	Membaikpulih dan menaiktaraf Bangunan DBKU, Bukit Siol, Jalan Semariang, Petra Jaya, Kuching	100.0	79.0	7.50	7.50	100.0

Sumber: Agensi Pelaksana dan Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri Tahun 2016

5.7. Setakat 28 Februari 2017, daripada 12 projek yang dikategorikan sebagai projek lewat jadual adalah seperti berikut:

- Satu (1) projek siap dilaksana
- Dua (2) projek ikut jadual
- Tujuh (7) projek lewat jadual
- Dua (2) projek sakit

Kedudukan bagi empat (4) projek yang dikategorikan sebagai projek sakit pada 28 Februari 2017 adalah seperti berikut:

- Satu (1) projek lewat jadual
- Tiga (3) projek sakit

5.8. Sebanyak 62 projek atau 13.9% daripada 445 projek fizikal belum mula terdiri daripada 17 projek di bawah Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri, 12 projek di bawah Kementerian Kerajaan Tempatan, sembilan (9) projek di bawah Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan, lapan (8) projek di bawah Kementerian Pemodenan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar, tujuh (7) projek di bawah Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti, lima (5) projek di bawah Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar, dua (2) projek di bawah Kementerian Kemudahan Awam, satu (1) projek di bawah Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti dan satu (1) projek di bawah Kementerian Perumahan dan Urbanisasi. Butiran terperinci bagi tujuh (7) daripada projek tersebut adalah seperti di **Jadual 5.6**.

JADUAL 5.6
PROJEK BELUM MULA SETAKAT 31 DISEMBER 2016

BIL.	NAMA PROJEK	KOS PROJEK (RM Juta)	SEBAB BELUM MULA
1.	<i>Proposed Construction and Completion of the Museum of Modern Sarawak</i>	150.00	Menunggu kelulusan pihak atasan.
2.	<i>Pembinaan Rumah Mampu Milik di Bandar Nangka Baru, Sibul (Silviculture)</i>	80.00	Tiada peruntukan diterima pada tahun 2016. Menunggu kerja pembinaan infrastruktur oleh Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah.
3.	<i>Centre of Technical Excellence, Bintulu</i>	75.00	Projek ditangguh pelaksanaan.
4.	<i>Repair Works to Failed Slopes at Various Locations Along State Roads</i>	37.00	Projek baru diluluskan dalam bulan Jun 2016.
5.	<i>Proposed Construction of Sludge Treatment for Batu Kitang Plant including all associated works</i>	25.00	Projek akan bermula pada tahun 2017.
6.	<i>Proposed Site Preparation, Piling and Sand Filling Works for Rimbulan Kaseh Projek at Sematan, Kuching</i>	25.00	Peruntukan belum diterima pada tahun 2016.
7.	<i>Proposed Site Preparation, Piling and Sand Filling Works for Rimbulan Kaseh Projek at Kampung Nyalau Bintulu</i>	25.00	Peruntukan belum diterima pada tahun 2016.

Sumber: Rekod Unit Pemantauan Pelaksanaan Negeri Tahun 2016

5.9. Sebanyak tiga (3) projek atau 0.7% daripada 445 projek gugur terdiri daripada projek Peningkatan Infrastruktur Pembetungan di Bahagian Kuching, Sibuan dan Mukah di bawah Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar telah digugurkan disebabkan projek tersebut tidak diluluskan di bawah *Rolling Plan 1* RMKe-11 oleh Kerajaan Persekutuan. Peruntukan yang diluluskan untuk projek ini telah disalurkan ke tiga (3) projek gantian bukan fizikal iaitu Kajian Pelan Induk Sistem Pengurusan Air Sisa Mukah, Samarahan dan Sarikei Bintangor di bawah Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri.

5.10. RUMUSAN

Pada keseluruhannya, prestasi pencapaian perbelanjaan projek pembangunan Kerajaan Negeri di bawah Rancangan Malaysia Kesebelas (RMKe-11) pada 31 Disember 2016 menunjukkan sejumlah RM3.92 bilion atau 65.7% daripada RM5.97 billion telah dibelanjakan pada tahun 2016. Dari segi prestasi projek fizikal, 85 atau 19.1% daripada 445 projek telah siap dilaksanakan, 295 projek sedang dilaksanakan, 62 projek belum mula, tiga (3) projek digugurkan dan digantikan dengan tiga (3) projek baharu.

BAHAGIAN IV
PENYERAHAN, PENGESAHAN,
PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN
DAN PRESTASI KEWANGAN
AGENSI NEGERI

BAHAGIAN IV

PENYERAHAN, PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN DAN PRESTASI KEWANGAN AGENSI NEGERI

---

7. PENDAHULUAN

Mengikut Akta Audit 1957, Ketua Audit Negara juga mengaudit Penyata Kewangan Agensi Negeri iaitu Badan Berkanun Negeri (BBN), Majlis Islam Sarawak (MIS), Pihak Berkuasa Tempatan (PBT) dan Kumpulan Wang. Pengauditan ini adalah untuk mengesahkan dan memastikan ketepatannya serta memberi pendapat sama ada Penyata Kewangan menggambarkan kedudukan yang benar dan saksama dengan berbandukan Akta dan piawaian yang diluluskan.

Semua BBN dan satu (1) PBT iaitu Dewan Bandaraya Kuching Utara menerima pakai *Malaysian Private Entities Reporting Standard* (MPERS) yang telah dikeluarkan oleh Lembaga Piawaian Perakaunan Malaysia (MASB) pada Februari 2014 dengan tarikh peralihan daripada 1 Januari 2015. Piawaian ini telah diaplikasikan secara retrospektif terhadap maklumat perbandingan dalam penyata kewangan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016, termasuk Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Pendapatan Komprehensif, Penyata Perubahan Ekuiti, Penyata Pendapatan Dan Perolehan Tertahan dan Penyata Aliran Tunai serta pendedahan berkaitan.

7.1. PENGAUDITAN PENYATA KEWANGAN

7.1.1. Untuk Negeri Sarawak, Ketua Audit Negara mengaudit 25 BBN, 25 PBT dan MIS. Bagi tahun kewangan 2016, pengauditan terhadap MIS dan Lembaga Pelabuan Samalaju telah dijalankan sendiri oleh Jabatan Audit Negara manakala pengauditan terhadap 24 BBN dan 25 PBT telah dijalankan oleh Firma Audit Swasta (FAS) bagi pihak Ketua Audit Negara. Pelantikan FAS ini adalah selaras dengan peruntukan Seksyen 7(3), Akta Audit 1957 yang memberi kuasa kepada Ketua Audit Negara melantik pihak yang berkebolehan untuk menjalankan pengauditan bagi pihak beliau.

7.1.2. Bagi meningkatkan mutu pengauditan mengikut *International Standards Of Supreme Audit Institutions* (ISSAI), Jabatan Audit Negara telah mengeluarkan Garis Panduan Pengauditan Penyata Kewangan yang berkuat kuasa penggunaannya pada 1 Disember 2014. Garis Panduan ini menetapkan panduan berkenaan Perancangan, Kawalan Dalaman ICT, Persampelan, Materialiti, Pengauditan Interim, Pengauditan Muktamad dan Laporan Ketua Audit Negara. Pengauditan yang dijalankan oleh FAS diselia dan dipantau oleh pegawai Jabatan

Audit Negara semasa pengauditan interim dan muktamad. Kertas kerja pengauditan yang disediakan oleh FAS juga telah disemak oleh pegawai Jabatan Audit Negara. Selain itu, *initial conference* dan *exit conference* diadakan antara FAS, Agensi Kerajaan dan Jabatan Audit Negara untuk membincangkan pelaksanaan Audit dan menyelesaikan masalah yang berbangkit hasil daripada pengauditan yang dijalankan.

7.2. KEDUDUKAN PENYERAHAN PENYATA KEWANGAN

7.2.1. Seksyen 4, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan), 1995, menghendaki BBN mengemukakan Penyata Kewangan kepada Ketua Audit Negara untuk diaudit tidak lewat daripada 30 April tahun berikutnya. Manakala mengikut Peraturan 37, *The Local Authorities Financial Regulations*, 1997 menetapkan PBT menyedia dan menyerahkan Penyata Kewangan kepada Ketua Audit Negara pada atau sebelum 30 April tahun berikutnya. Seksyen 72, Ordinan Majlis Islam Sarawak 2001 pula menghendaki Penyata Kewangan disediakan setiap tahun dan diserahkan kepada Ketua Audit Negara untuk diperakui.

7.2.2. Pada keseluruhannya, penyerahan dan penyediaan Penyata Kewangan Tahun 2016 bagi 25 BBN, 25 PBT dan MIS adalah memuaskan. Semua Penyata Kewangan telah diterima pada tarikh yang ditetapkan oleh undang-undang kecuali Perbadanan Sukan Sarawak, Majlis Daerah Serian dan Majlis Daerah Subis. Majlis Daerah Serian dan Majlis Daerah Subis telah membuat permohonan pelanjutan tempoh untuk penyerahan Penyata Kewangan Tahun 2016 kepada pihak Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sarawak selaras dengan Peraturan 38, *The Local Authorities Financial Regulations*, 1997 dan telah diluluskan sehingga 31 Mei 2017 untuk Majlis Daerah Serian dan 31 Julai 2017 untuk Majlis Daerah Subis. Perbadanan Sukan Sarawak juga telah membuat permohonan lanjutan penyerahan Penyata Kewangan melalui Kementerian Pelancongan, Kesenian, Kebudayaan, Belia dan Sukan kepada Majlis Mesyuarat Kerajaan Negeri (MMKN) pada 19 Mei 2017. Ini adalah selaras dengan Seksyen 5, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan), 1995.

7.3. PEMBENTANGAN PENYATA KEWANGAN

7.3.1. Seksyen 8, Ordinan Badan-badan Berkanun (Prosedur Kewangan Dan Perakaunan), 1995, menetapkan Penyata Kewangan BBN yang telah diaudit hendaklah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri (DUN) dengan seberapa segera. Seksyen 58, *The Local Authorities Ordinance*, 1996 pula menyatakan semua Penyata Kewangan PBT yang telah diaudit hendaklah diluluskan oleh MMKN dan dibentangkan di DUN.

7.3.2. Bagi Penyata Kewangan Tahun 2015, semua Penyata Kewangan BBN dan PBT yang telah disahkan oleh Ketua Audit Negara telah dibentang di DUN pada

30 Jun 2017 kecuali Perbadanan Stadium Negeri Sarawak. Pada 1 Januari 2016, Perbadanan Stadium Negeri Sarawak tidak lagi wujud manakala semua hak, aset dan liabiliti Perbadanan Stadium Negeri Sarawak kini dipindah milik kepada Perbadanan Sukan Sarawak yang ditubuhkan di bawah Ordinan *Sarawak Sports Corporation*, 2009.

7.4. PRESTASI KEWANGAN

Analisis prestasi kewangan BBN dan PBT adalah berdasarkan 48 Penyata Kewangan Tahun 2016 yang diterima. Analisis ini merangkumi penilaian prestasi secara menyeluruh dan dilaporkan seperti berikut:

7.4.1. Analisis Kedudukan Kewangan BBN

7.4.1.1. Analisis prestasi kewangan BBN adalah berdasarkan 24 Penyata Kewangan bagi tahun kewangan 2016 dan 2015. Pada keseluruhannya, kedudukan kewangan pada tahun 2016 bagi BBN adalah memuaskan. Pada akhir tahun 2016, surplus pendapatan terkumpul meningkat sejumlah RM150.55 juta atau 3.6%, jumlah aset meningkat sejumlah RM433.30 juta atau 4.1%, aset semasa bersih menurun sejumlah RM44.47 juta atau 1.5% dan surplus pendapatan tahun semasa menurun sejumlah RM98.45 juta atau 53.9% berbanding tahun 2015. Prestasi kewangan BBN bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 7.1**.

JADUAL 7.1
PRESTASI KEWANGAN BBN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	PERKARA	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Surplus Pendapatan Terkumpul	4,153.16	4,303.71	150.55	3.6
2.	Jumlah Aset	10,398.75	10,832.05	433.30	4.1
3.	Aset Semasa Bersih	2,937.09	2,892.62	-44.47	-1.5
4.	Surplus Pendapatan Semasa	182.74	84.29	-98.45	-53.9

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

7.4.1.2. Pada akhir tahun 2016, Yayasan Sarawak memperoleh surplus pendapatan semasa tertinggi yang berjumlah RM48.06 juta. Ini adalah kerana peningkatan ketara dalam pendapatan operasi lain daripada pelunasan geran pada tahun 2016 sejumlah RM92.64 juta atau 696.6% serta peningkatan perbelanjaan pentadbiran sejumlah RM65.34 juta atau 106.3% pada tahun 2016 berbanding tahun 2015. Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak memperoleh surplus pendapatan semasa kedua tertinggi yang berjumlah RM25.58 juta. Ini adalah kerana peningkatan ketara dalam hasil iaitu daripada penjualan minyak sawit mentah sejumlah RM84.39 juta dan isirung sawit sejumlah RM17.64 juta pada tahun 2016 serta penurunan hasil daripada buah tandan segar sejumlah RM63.51 juta atau 91.3% pada tahun 2016 berbanding tahun 2015. Lembaga Kemajuan Bintulu memperoleh surplus pendapatan

semasa ketiga tertinggi berjumlah RM14.46 juta. Ini adalah kerana peningkatan dalam pendapatan daripada faedah simpanan tetap sejumlah RM7.78 juta dan pendapatan pelaburan sejumlah RM3.79 juta serta penurunan kos jualan langsung sejumlah RM3.99 juta bagi tahun 2016 berbanding tahun 2015. Bagaimanapun, dua (2) BBN mengalami kurangan dalam aset semasa bersih iaitu Lembaga Pelabuhan Miri sejumlah RM69.19 juta dan Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak sejumlah RM64.09 juta. Butiran terperinci prestasi kewangan BBN bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti di **Jadual 7.2**.

JADUAL 7.2
PRESTASI KEWANGAN BBN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)			LEMBARAN IMBANGAN PADA 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH
1.	Yayasan Sarawak (YS)	154.57	106.51	48.06	249.50	5.23	244.27
2.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)	157.32	131.74	25.58	159.79	223.88	-64.09
3.	Lembaga Kemajuan Bintulu (BDA)	330.66	316.20	14.46	1,121.91	245.20	876.71
4.	Lembaga Pelancongan Sarawak (STB)	27.83	13.62	14.21	10.25	2.77	7.48
5.	Lembaga Air Kuching (KWB)	134.96	123.82	11.14	231.50	44.12	187.38
6.	Lembaga Sungai-Sungai Sarawak (LSS)	41.05	33.74	7.31	21.66	6.05	15.61
7.	Lembaga Pelabuhan Kuching (KPA)	65.56	60.08	5.48	32.80	30.32	2.48
8.	Majlis Kepelbagaian Biologi Sarawak (SBC)**	14.51	10.58	3.93	30.27	10.36	19.91
9.	Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah (LCDA)	3.70	0.22	3.48	350.81	138.85	211.96
10.	Pustaka Negeri Sarawak (SSL)	26.38	22.90	3.48	52.04	40.97	11.07
11.	Lembaga Pembangunan Koridor Wilayah (RECODA)**	483.20	479.77	3.43	398.72	0.06	398.66
12.	Lembaga Pelabuhan Samalaju (SPA)	2.49	0.32	2.17	5.90	0.02	5.88
13.	Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke (BDEWC)	81.20	79.43	1.77	128.33	46.79	81.54
14.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis (TMPA)	4.58	3.22	1.36	18.92	14.59	4.33
15.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar (NREB)	23.09	21.76	1.33	10.07	6.24	3.83
16.	Yayasan Biasiswa Sarawak Tunku Abdul	4.07	2.87	1.20	7.33	* 0.00	7.33

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	PENYATA PENDAPATAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)			LEMBARAN IMBANGAN PADA 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	ASET SEMASA	LIABILITI SEMASA	ASET/LIABILITI SEMASA BERSIH
	Rahman (YBSTAR)**						
17.	Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak (SLDB)	9.04	8.56	0.48	48.54	2.66	45.88
18.	Perbadanan Perhutanan Sarawak (SFC)	72.31	72.32	-0.01	9.22	0.42	8.80
19.	Lembaga Pelabuhan Rajang (RPA)	27.88	30.69	-2.81	89.37	1.09	88.28
20.	Lembaga Pelabuhan Miri (MPA)	18.49	21.77	-3.28	58.13	127.32	-69.19
21.	Lembaga Air Sibu (SWB)	35.60	40.83	-5.23	42.08	39.91	2.17
22.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak (STIDC)	53.91	62.55	-8.64	424.07	173.53	250.54
23.	Perbadanan Pembangunan Perumahan (HDC)	67.41	76.19	-8.78	693.43	457.11	236.32
24.	Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak (SEDC)	59.83	95.66	-35.83	321.92	6.45	315.47
JUMLAH		1,899.64	1,815.35	84.29	4,516.56	1,623.94	2,892.62

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

Nota: * Amaun sebenar adalah RM4,498

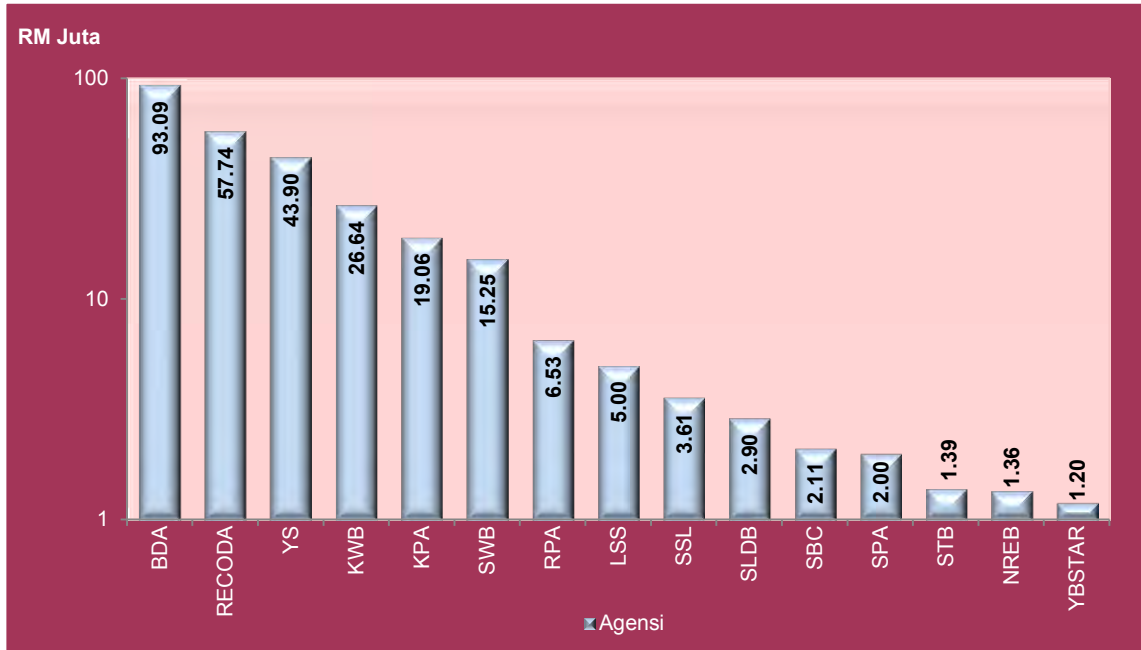
** Penyata Kewangan Bagi Tahun Kewangan 2016 Telah Disahkan

7.4.2. Analisis Aset

Pada akhir tahun 2016, jumlah aset bagi 24 BBN ialah RM10.83 bilion berbanding RM10.40 bilion pada tahun 2015 iaitu peningkatan sejumlah RM0.43 bilion atau 4.1%. Daripada jumlah aset tersebut, jumlah aset semasa pada akhir tahun 2016 ialah RM4.52 bilion berbanding RM4.49 bilion pada tahun 2015. Analisis Audit mendapati pada keseluruhannya, nilai aset semasa bersih telah menurun daripada RM2,937.09 juta pada tahun 2015 menjadi RM2,892.62 juta pada tahun 2016 iaitu penurunan sejumlah RM44.47 juta atau 1.5%. Peningkatan aset semasa bersih yang ketara berlaku di Lembaga Kemajuan Bintulu iaitu peningkatan sejumlah RM93.09 juta kerana terdapat peningkatan yang ketara dalam baki simpanan tetap dalam bank dan institusi kewangan sejumlah RM250.38 juta dan penurunan penghutang perniagaan dan lain sejumlah RM146.69 juta pada tahun 2016 berbanding pada tahun 2015. Bagi penurunan dalam aset semasa bersih, Perbadanan Pembangunan Perumahan memperoleh penurunan tertinggi iaitu sejumlah RM123.57 juta kerana peningkatan pemiutang sejumlah RM12.63 juta dan pinjaman Kerajaan Negeri dan Persekutuan sejumlah RM33.05 juta serta penurunan baki wang tunai, bank dan simpanan tetap sejumlah RM32.93 juta dan perbelanjaan pembangunan hartanah sejumlah RM54.25 juta pada tahun 2016

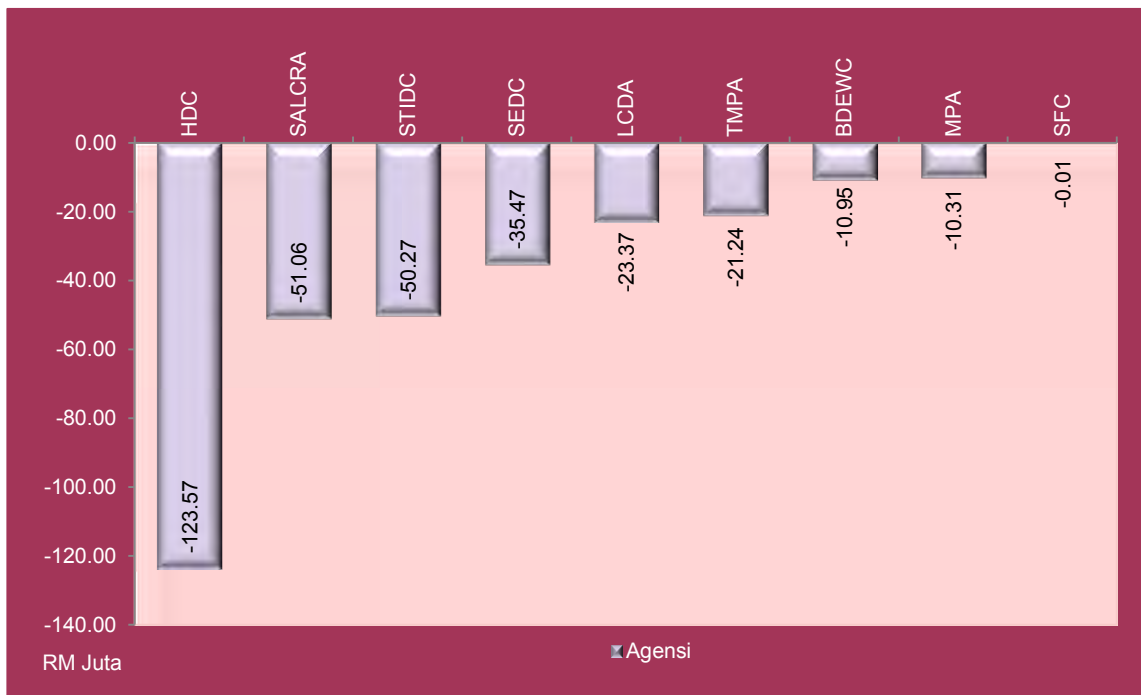
berbanding pada tahun 2015. Peningkatan dan penurunan aset semasa bersih dalam tahun 2016 berbanding 2015 adalah seperti di **Carta 7.1** dan **Carta 7.2**.

CARTA 7.1
PENINGKATAN ASET SEMASA BERSIH DALAM TAHUN 2016 BERBANDING 2015

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

CARTA 7.2
PENURUNAN ASET SEMASA BERSIH DALAM TAHUN 2016 BERBANDING 2015

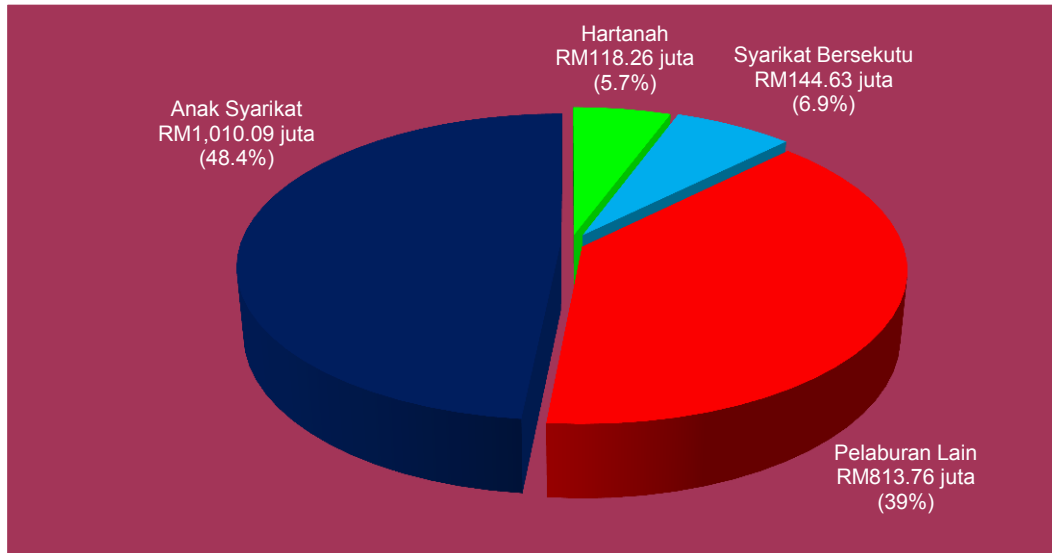

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

7.4.3. Analisis Pelaburan

Pada akhir tahun 2016, jumlah pelaburan bagi 24 BBN ialah RM2.09 bilion. Pelaburan ini terdiri daripada pelaburan dalam anak syarikat, syarikat bersekutu, hartanah dan pelaburan lain. Jenis pelaburan adalah seperti di **Carta 7.3**.

**CARTA 7.3
JENIS PELABURAN**

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

7.4.4. Analisis Liabiliti

Pada akhir tahun 2016, jumlah liabiliti bagi 24 BBN ialah RM3.86 bilion iaitu peningkatan sejumlah RM0.25 bilion atau 6.9% berbanding dengan tahun 2015 iaitu RM3.61 bilion. Peningkatan jumlah liabiliti yang ketara berlaku di Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis iaitu peningkatan sejumlah RM71.88 juta kerana terdapat hutang kena bayar kepada Naim Capital Port Sdn. Bhd. untuk projek pengubahsuaian kemudahan pelabuhan sedia ada. Hutang berkenaan adalah dibiayai melalui geran daripada Kerajaan Negeri bagi diusahakan pelabuhan yang dikutip daripada eksport atau import dalam kawasan operasi Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis serta pinjaman daripada Kerajaan Negeri sejumlah RM8 juta setahun selama 10 tahun. Antara BBN menunjukkan peningkatan dalam jumlah liabiliti yang melebihi 15% bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 7.3**.

JADUAL 7.3
PENINGKATAN JUMLAH LIABILITI BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
1.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	0.02	71.90	71.88	359,400.0
2.	Pustaka Negeri Sarawak	19.68	40.97	21.29	108.2
3.	Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak	207.03	321.87	114.84	55.5
4.	Lembaga Air Kuching	123.26	170.50	47.24	38.3

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 dan 2016

7.4.5. Analisis Nisbah

Nisbah hutang mengukur peratus dana dibiayai dari sumber selain ekuiti. Analisis nisbah hutang menunjukkan tujuh (7) BBN menggunakan lebih 50% jumlah asetnya untuk membiayai jumlah hutang dan tiga (3) daripadanya menunjukkan kurangan aliran tunai. Perbadanan Pembangunan Perumahan, Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak dan Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis menunjukkan kurangan aliran tunai bersih sejumlah RM32.93 juta, RM32.30 juta dan RM6.48 juta masing-masing pada tahun 2016 berbanding lebih aliran tunai bersih RM0.81 juta, RM8.28 juta dan RM8.48 juta pada tahun 2015. Perbadanan Pembangunan Perumahan menunjukkan kurangan aliran tunai kerana mengalami defisit sebelum cukai pada tahun 2016 sejumlah RM7.78 juta berbanding surplus sebelum cukai sejumlah RM6.56 juta pada tahun 2015 serta penurunan pinjaman kepada pembeli rumah sejumlah RM2.90 juta pada tahun 2016 berbanding penurunan sejumlah RM21.33 juta pada tahun 2015. Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak menunjukkan kurangan aliran tunai kerana pembelian hartanah, loji dan peralatan sejumlah RM106.59 juta pada tahun 2016 berbanding RM79.13 juta pada tahun 2015 serta peningkatan kos pembangunan termasuk faedah dipermodalkan bagi akaun peserta sejumlah RM72.02 juta atau 11% pada tahun 2016. Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis menunjukkan kurangan aliran tunai disebabkan peningkatan hartanah, loji dan peralatan sejumlah RM82.02 juta pada tahun 2016 berbanding tahun 2015 serta peningkatan pemiutang sejumlah RM71.88 juta pada tahun 2016. Selain itu, kesemua tujuh (7) BBN menunjukkan nisbah semasa kurang daripada dua (2) iaitu menggambarkan BBN berkenaan kurang mampu untuk memenuhi tanggungan jangka pendek dan dua (2) daripadanya iaitu Lembaga Pelabuhan Miri dan Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak menunjukkan kurangan modal kerja. Penilaian terhadap analisis kecairan dan kestabilan mendapati tujuh (7) BBN menunjukkan prestasi kewangan yang berisiko seperti di **Jadual 7.4**.

JADUAL 7.4
ANALISIS KECAIRAN DAN KESTABILAN BBN BAGI TAHUN 2016

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	ALIRAN TUNAI BERSIH (RM Juta)	NISBAH SEMASA	NISBAH CEPAT	MODAL KERJA (RM Juta)	NISBAH HUTANG (%)
1.	Perbadanan Pembangunan Perumahan	-32.93	1.52	1.44	236.32	91.5
2.	Lembaga Air Sibu	20.64	1.05	0.99	2.17	77.3
3.	Pustaka Negeri Sarawak	24.38	1.27	1.27	11.07	75.2
4.	Lembaga Pelabuhan Miri	4.50	0.46	0.46	-69.19	68.1
5.	Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak	-32.30	0.71	0.64	-64.09	68.0
6.	Lembaga Sumber Asli dan Alam Sekitar	0.27	1.61	1.61	3.83	54.5
7.	Lembaga Pelabuhan Tanjung Manis	-6.48	1.30	1.30	4.33	51.6

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

7.4.6. Prestasi Anak Syarikat Badan Berkanun Negeri

Analisis prestasi kewangan anak syarikat BBN adalah berdasarkan Penyata Kewangan tahun kewangan 2016 bagi 10 BBN yang belum diperakukan dan merangkumi prestasi secara menyeluruh dilaporkan seperti berikut:

7.4.6.1. Analisis Pelaburan Dalam Syarikat

Pada tahun 2016, Lembaga Kemajuan Bintulu melabur sejumlah RM733.38 juta dalam lapan (8) syarikat, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak melabur sejumlah RM418.26 juta dalam 37 syarikat dan Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak melabur sejumlah RM225.07 juta dalam 31 syarikat. Untuk pelaburan dalam syarikat bersekutu, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak mempunyai pelaburan tertinggi iaitu sejumlah RM109.52 juta dalam 11 syarikat bersekutu. Analisis pelaburan pada kos dalam anak syarikat dan syarikat bersekutu pada tahun 2016 oleh BBN adalah seperti di **Jadual 7.5**.

JADUAL 7.5
ANALISIS PELABURAN PADA KOS DALAM ANAK SYARIKAT DAN SYARIKAT BERSEKUTU BAGI TAHUN 2016

PERKARA	BDA	SEDC	STDC	YS	LCDA	SALCRA	HDC	SFC	STB	KPA	JUMLAH
Anak Syarikat (100%)	2	24	16	4	3	2	2	1	1	1	56
Anak Syarikat (>50%)	1	2	3	3	0	4	0	0	0	0	13
Syarikat Bersekutu (<50%)	5	11	12	17	2	1	1	0	0	0	49
Jumlah Syarikat	8	37	31	24	5	7	3	1	1	1	118
Pelaburan (RM Juta)	733.38	418.26	225.07	144.54	111.74	54.83	13.06	2.50	0.20	0.10	1,703.68

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2016

7.4.6.2. Status Anak Syarikat

Analisis Audit mendapati 10 Badan Berkanun Negeri telah melabur dalam 69 anak syarikat iaitu 51 anak syarikat berstatus aktif dan 18 berstatus dormant. Didapati terdapat pengurangan anak syarikat dalam tahun 2016. Daripada 10 BBN, Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak dan Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak mempunyai bilangan anak syarikat terbanyak iaitu 26 dan 19 anak syarikat masing-masing. Bagaimanapun, tujuh (7) anak syarikat Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak atau 26.9% dan sembilan (9) anak syarikat Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak atau 47.4% ialah syarikat yang berstatus dormant. Bilangan anak syarikat yang aktif dan dormant adalah seperti di **Jadual 7.6**.

JADUAL 7.6
BILANGAN ANAK SYARIKAT YANG AKTIF DAN DORMAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	BILANGAN ANAK SYARIKAT (EKUITI LEBIH DARIPADA 50%)					
		Status Aktif		Status Dorman		Jumlah Syarikat	
		2015	2016	2015	2016	2015	2016
1.	SEDC	21	19	9	7	30	26
2.	STIDC	10	10	11	9	21	19
3.	YS	6	7	0	0	6	7
4.	SALCRA	5	5	1	1	6	6
5.	LCDA	4	3	1	0	5	3
6.	BDA	3	3	0	0	3	3
7.	HDC	2	2	0	0	2	2
8.	STB	1	1	0	0	1	1
9.	SFC	1	1	0	0	1	1
10.	KPA	1	0	0	1	1	1
JUMLAH		54	51	22	18	76	69

Sumber: Penyata Kewangan BBN Tahun 2015 Dan 2016

7.4.6.3. Analisis Keuntungan/Kerugian Terkumpul Syarikat

a. Pada 31 Disember 2016, 27 daripada 51 anak syarikat yang aktif di bawah sembilan (9) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM947.72 juta. Dari segi kerugian terkumpul, analisis Audit mendapati 24 anak syarikat BBN yang aktif telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan iaitu RM824.85 juta. Bagaimanapun, analisis keseluruhan terhadap anak syarikat yang aktif bagi sembilan (9) BBN mendapati tujuh (7) daripadanya mendapat keuntungan terkumpul bersih sejumlah RM726.34 juta. Antara anak syarikat aktif yang mencatat keuntungan terkumpul yang tertinggi ialah Pelita Holdings Sdn. Bhd. (LCDA) sejumlah RM474.74 juta, Hornbill Skyways Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM128.99 juta, Harwood Timber Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM105.74 juta, Kuching Hotels Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM39.54 juta dan Bau Palm Oil Mill Sdn. Bhd. (SALCRA) sejumlah RM36.39 juta. Anak

syarikat aktif yang mencatat kerugian terkumpul yang tertinggi ialah Bintulu Capital Sdn. Bhd. (BDA) sejumlah RM599.87 juta, Pelita Mukah Sebakong Plantation Sdn. Bhd. (LCDA) sejumlah RM69.20 juta, Pelita Dalat Sago Plantation Sdn. Bhd. (LCDA) sejumlah RM35.51 juta, Sarawak Fertilizer Sdn. Bhd. (SALCRA) sejumlah RM26.09 juta dan Sarawak Planted Forest Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM15.45 juta.

- b. Sembilan (9) daripada 18 anak syarikat yang dorman di bawah empat (4) BBN telah mendapat keuntungan terkumpul secara keseluruhannya yang berjumlah RM4.06 juta. Dari segi kerugian terkumpul, analisis Audit mendapati sembilan (9) daripada 18 anak syarikat BBN yang dorman telah menunjukkan kerugian terkumpul secara keseluruhan iaitu RM21.62 juta. Antara anak syarikat dorman yang mencatat keuntungan terkumpul yang tertinggi ialah Permaisara Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM1.65 juta, Sarapine Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM0.81 juta, Tinamou Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM0.67 juta, Sara Concrete Poles Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM0.35 juta dan Kestrel Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM0.26 juta. Dari segi kerugian terkumpul, anak syarikat dorman yang mencatat kerugian terkumpul yang tertinggi ialah Eastern Empress Silk Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM18.19 juta, Sara HL Plantation Sdn. Bhd. (SEDC) sejumlah RM3.24 juta, Selah Timber Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM0.13 juta, Tanjung Manis Construction Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM0.03 juta dan Tanjung Manis Timber Training Centre Sdn. Bhd. (STIDC) sejumlah RM0.03 juta.
- c. Analisis keuntungan dan kerugian terkumpul anak syarikat BBN yang aktif bagi tahun kewangan 2016 adalah seperti di **Jadual 7.7**.

JADUAL 7.7
ANALISIS KEUNTUNGAN/(KERUGIAN) TERKUMPUL
ANAK SYARIKAT BBN YANG AKTIF BAGI TAHUN KEWANGAN 2016

BIL.	BADAN BERKANUN NEGERI	KEUNTUNGAN TERKUMPUL		KERUGIAN TERKUMPUL		KEUNTUNGAN/ (KERUGIAN) BERSIH (RM Juta)
		Bil. Syarikat	(RM Juta)	Bil. Syarikat	(RM Juta)	
1.	LCDA	1	474.74	2	104.71	370.03
2.	STIDC	5	255.76	5	22.66	233.10
3.	SALCRA	4	97.68	1	26.09	71.59
4.	SEDC	9	83.15	10	61.59	21.56
5.	SFC	1	18.60	0	0.00	18.60
6.	HDC	2	8.48	0	0.00	8.48
7.	YS	4	7.77	3	4.79	2.98
8.	KPA	0	0.00	0	0.00	0.00
9.	STB	0	0.00	1	0.10	-0.10
10.	BDA	1	1.54	2	604.91	-603.37
JUMLAH		27	947.72	24	824.85	122.87

Sumber: Penyata Kewangan Anak Syarikat BBN Tahun 2016

7.4.7. Prestasi Kewangan PBT

7.4.7.1. Prestasi kewangan 24 PBT adalah berdasarkan Penyata Kewangan Tahun 2016 yang telah dikemukakan untuk pengauditan seperti di **Jadual 7.8**. Semua PBT masih menggunakan asas perakaunan tunai ubah suai dalam menyediakan penyata kewangan tahunan kecuali Dewan Bandaraya Kuching Utara.

JADUAL 7.8
PRESTASI KEWANGAN PBT BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	PENYATA PENDAPATAN PADA 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)			LEMBARAN IMBANGAN PADA 31 DISEMBER 2016 (RM Juta)		
		PENDAPATAN	PERBELANJAAN	SURPLUS/DEFISIT	HARTA SEMASA	TANGGUNGAN	HARTA SEMASA BERSIH
1.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	113.47	98.45	15.02	214.38	12.56	201.82
2.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	122.71	120.85	1.86	189.88	154.75	35.13
3.	Majlis Bandaraya Miri	75.72	78.44	-2.72	119.70	27.96	91.74
4.	Majlis Perbandaran Sibu	57.45	57.50	-0.05	46.12	10.68	35.44
5.	Majlis Perbandaran Kota Samarahan	15.79	20.84	-5.05	31.49	6.36	25.13
6.	Majlis Perbandaran Padawan	33.95	40.44	-6.49	77.79	14.09	63.70
7.	Majlis Daerah Lawas**	4.61	3.97	0.64	19.33	0.37	18.96
8.	Majlis Daerah Lubok Antu**	3.66	3.52	0.14	8.61	0.57	8.04
9.	Majlis Daerah Simunjan**	3.49	3.71	-0.22	6.06	0.51	5.55
10.	Majlis Daerah Matu dan Daro	4.63	4.91	-0.28	7.28	0.26	7.02
11.	Majlis Daerah Saratok**	4.22	4.65	-0.43	31.76	0.77	30.99
12.	Majlis Daerah Limbang	6.59	7.04	-0.45	10.35	0.77	9.58
13.	Majlis Daerah Betong	4.98	5.44	-0.46	9.78	0.80	8.98
14.	Majlis Daerah Lundu	4.97	5.53	-0.56	28.78	1.51	27.27
15.	Majlis Daerah Kanowit**	3.65	4.17	-0.52	4.50	0.68	3.82
16.	Majlis Daerah Kapit	6.64	7.24	-0.60	8.57	0.58	7.99
17.	Majlis Daerah Dalat dan Mukah**	8.63	9.29	-0.66	17.25	0.77	16.48
18.	Majlis Daerah Meradong dan Julau**	4.60	5.58	-0.98	5.25	0.61	4.64
19.	Majlis Daerah Marudi	4.84	5.77	-0.93	15.11	0.37	14.74
20.	Majlis Daerah Bau**	5.46	6.60	-1.14	30.67	1.03	29.64
21.	Majlis Daerah Sri Aman	6.75	8.22	-1.47	5.84	1.08	4.76
22.	Majlis Daerah Sarikei	10.89	12.44	-1.55	33.98	4.47	29.51
23.	Majlis Daerah Serian	8.58	10.45	-1.87	18.89	0.93	17.96
24.	Majlis Daerah Luar Bandar Sibu**	7.77	12.03	-4.26	21.94	0.94	21.00
	JUMLAH	524.05	537.08	-13.03	963.31	243.42	719.89

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2016

Nota: ** Penyata Kewangan Bagi Tahun Kewangan 2016 Telah Disahkan

7.4.7.2. Secara keseluruhannya, pada tahun 2016 hanya dua (2) Dewan/Majlis Bandaraya telah mencatatkan surplus semasa sejumlah RM16.88 juta. Bagaimanapun, hanya Majlis Bandaraya Kuching Selatan mencatatkan peningkatan surplus manakala Dewan Bandaraya Kuching Utara dan Majlis Bandaraya Miri mencatatkan penurunan. Majlis Perbandaran mencatatkan peningkatan defisit semasa dari sejumlah RM10.41 juta pada tahun 2015 kepada sejumlah RM11.59 juta pada tahun 2016. Majlis Daerah mencatat defisit semasa sejumlah RM15.60 juta. Dua (2) daripada 18 Majlis Daerah mencatat surplus semasa sejumlah RM0.78 juta pada tahun kewangan 2016 berbanding 1 Majlis Daerah mencatatkan surplus semasa sejumlah RM0.07 juta pada tahun 2015. Sementara itu, 16 Majlis Daerah mencatat defisit semasa sejumlah RM16.38 juta pada tahun 2016 dan 17 Majlis Daerah pada tahun 2015. Didapati, ianya mencatatkan penurunan defisit semasa sejumlah RM4.18 juta atau 20.3% berbanding tahun 2015. Majlis Daerah yang mengalami defisit semasa adalah Majlis Daerah Lundu, Majlis Daerah Simunjan, Majlis Daerah Saratok, Majlis Daerah Limbang, Majlis Daerah Betong, Majlis Daerah Kanowit, Majlis Daerah Dalat dan Mukah, Majlis Daerah Meradong dan Julau, Majlis Daerah Marudi, Majlis Daerah Matu dan Daro, Majlis Daerah Bau, Majlis Daerah Sri Aman, Majlis Daerah Sarikei, Majlis Daerah Serian, Majlis Daerah Luar Bandar Sibu dan Majlis Daerah Kapit. Kedudukan surplus dan defisit bagi Dewan/Majlis Bandaraya dan Majlis Perbandaran serta Majlis Daerah adalah seperti di **Jadual 7.9** dan **Jadual 7.10**.

JADUAL 7.9
KEDUDUKAN KEWANGAN TAHUNAN DEWAN/MAJLIS BANDARAYA DAN MAJLIS PERBANDARAN BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

BIL.	PIHAK BERKUASA TEMPATAN	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 SURPLUS/ DEFISIT (RM Juta)	2016 SURPLUS/ DEFISIT (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
		DEWAN/MAJLIS BANDARAYA			
1.	Majlis Bandaraya Kuching Selatan	14.28	15.02	0.74	5.2
2.	Dewan Bandaraya Kuching Utara	6.83	1.86	-4.97	-72.8
3.	Majlis Bandaraya Miri	1.21	-2.72	-3.93	-324.8
	Jumlah	22.32	14.16	-8.16	-36.6
MAJLIS PERBANDARAN					
1.	Majlis Perbandaran Sibu	-1.05	-0.05	1.00	95.2
2.	Majlis Perbandaran Kota Samarahan	-0.06	-5.05	-4.99	-8,316.7
3.	Majlis Perbandaran Padawan	-9.30	-6.49	2.81	30.2
	Jumlah	-10.41	-11.59	-1.18	-11.3
	JUMLAH	11.91	2.57	-9.34	-78.4

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

JADUAL 7.10
KEDUDUKAN KEWANGAN TAHUNAN BAGI MAJLIS DAERAH
BAGI TAHUN 2015 BERBANDING 2016

PERKARA	TAHUN 2015		TAHUN 2016		PERUBAHAN	
	BIL. MAJLIS DAERAH	(RM Juta)	BIL. MAJLIS DAERAH	(RM Juta)	(RM Juta)	(%)
Surplus	1	0.07	2	0.78	0.71	1,014.3
Defisit	17	-20.56	16	-16.38	4.18	20.3
JUMLAH	18	-20.49	18	-15.60	4.89	23.9

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

7.4.7.3. Harta Semasa Bersih

Pada tahun 2016, 24 daripada 25 PBT di Negeri Sarawak mengamalkan perakaunan berasaskan tunai ubah suai dan satu PBT iaitu Dewan Bandaraya Kuching Utara mengamalkan perakaunan berasaskan akruan. Mengikut perakaunan berasaskan tunai, nilai prabayar, penghutang dan juga harta modal tidak diambil kira dalam Lembaran Imbangan. Hanya wang tunai dan simpanan tetap diambil kira dalam penyediaan Lembaran Imbangan tahunan PBT. Analisis Audit terhadap harta semasa bersih PBT iaitu harta semasa ditolak dengan tanggungan semasa PBT mendapati perkara berikut:

- a. Analisis Audit mendapati harta semasa bersih bagi Dewan Bandaraya Kuching Utara pada tahun 2016 telah menurun sejumlah RM180.06 juta atau 83.7% iaitu RM215.19 juta pada tahun 2015 berbanding RM35.13 juta pada tahun 2016.
- b. Pada akhir tahun 2016, harta semasa bersih bagi Majlis Bandaraya Kuching Selatan berjumlah RM201.82 juta. Ini menunjukkan peningkatan sejumlah RM16.96 juta atau 9.2% berbanding dengan tahun 2015 sejumlah RM184.86 juta. Sementara itu, harta semasa bersih Majlis Bandaraya Miri menunjukkan penurunan sejumlah RM3.90 juta atau 4.1% iaitu RM95.64 juta pada tahun 2015 berbanding RM91.74 juta pada tahun 2016.
- c. Majlis Perbandaran Padawan mempunyai harta semasa bersih sejumlah RM63.70 juta pada tahun 2016 iaitu penurunan sejumlah RM3.88 juta atau 5.8% berbanding RM67.58 juta pada tahun 2015. Majlis Perbandaran Sibul menunjukkan penurunan sejumlah RM30.97 juta atau 46.6% iaitu RM66.41 juta pada tahun 2015 berbanding RM35.44 juta pada tahun 2016. Sementara itu, harta semasa bersih Majlis Perbandaran Kota Samarahan menunjukkan penurunan sejumlah RM3.11 juta atau 11% iaitu RM28.24 juta pada tahun 2015 berbanding RM25.13 juta pada tahun 2016.

- d. Pada tahun 2016, harta semasa bersih bagi 18 Majlis Daerah di Sarawak pula berjumlah RM266.96 juta. Jumlah ini menunjukkan penurunan sejumlah RM35.90 juta atau 11.9% berbanding RM302.86 juta pada tahun 2015.

7.4.7.4. Tunggakan Hasil Cukai Taksiran

- a. Cukai taksiran adalah cukai tahunan yang dikenakan terhadap harta pegangan di bawah kawasan pentadbiran PBT mengikut kuasa *The Local Authorities Ordinance*, 1996. Cukai taksiran merupakan penyumbang utama kepada pendapatan PBT. Harta pegangan yang dikenakan cukai taksiran adalah rumah kediaman, kedai, bangunan perniagaan, pejabat bukan milik Kerajaan, kilang dan depot. Sehingga akhir tahun 2016, sejumlah RM232.39 juta cukai taksiran telah dikutip oleh PBT di Negeri Sarawak. Kutipan ini menurun sejumlah RM6.46 juta atau 2.7% berbanding RM238.85 juta kutipan cukai taksiran pada tahun 2015. Jumlah hasil cukai taksiran yang dikutip di peringkat Bandaraya, Perbandaran dan Majlis Daerah bagi tahun 2015 dan 2016 adalah seperti di **Jadual 7.11**.

JADUAL 7.11
KUTIPAN CUKAI TAKSIRAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016

KATEGORI PBT	BILANGAN PBT	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
		Bandaraya	3	141.49	142.63
Perbandaran	3	70.62	65.55	-5.07	-7.2
Majlis Daerah	18	26.74	24.21	-2.53	-9.5
JUMLAH	24	238.85	232.39	-6.46	-2.7

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

- b. Secara keseluruhannya, analisis Audit terhadap tunggakan cukai taksiran mendapati jumlah tunggakan telah menurun daripada RM90.29 juta pada tahun 2015 menjadi RM86.20 juta pada tahun 2016 iaitu penurunan sejumlah RM4.09 juta atau 4.5%. Bagi kategori Bandaraya, jumlah tunggakan cukai taksiran tahun 2016 telah menurun sejumlah RM1.31 juta atau 3% berbanding tahun 2015. Bagi kategori Perbandaran, jumlah tunggakan cukai taksiran telah meningkat sejumlah RM2.15 juta atau 8.9% berbanding tahun 2015. Begitu juga dengan Majlis Daerah, keseluruhan tunggakan cukai telah menurun sejumlah RM4.93 juta atau 22.2%. Tunggakan cukai taksiran bagi keseluruhan PBT adalah seperti di **Jadual 7.12**.

**JADUAL 7.12
TUNGGAKAN CUKAI TAKSIRAN BAGI TAHUN 2015 DAN 2016**

KATEGORI PBT	BILANGAN PBT	TAHUN		PERUBAHAN	
		2015 (RM Juta)	2016 (RM Juta)	(RM Juta)	(%)
		Bandaraya	3	44.09	42.78
Perbandaran	3	24.04	26.19	2.15	8.9
Majlis Daerah	18	22.16	17.23	-4.93	-22.2
JUMLAH	24	90.29	86.20	-4.09	-4.5

Sumber: Penyata Kewangan PBT Tahun 2015 dan 2016

- c. Adalah didapati 19 PBT telah menunjukkan penurunan bagi tunggakan cukai pada tahun 2016 berbanding tahun 2015 manakala lima (5) PBT telah menunjukkan peningkatan bagi tunggakan cukai taksiran iaitu Majlis Bandaraya Miri, Majlis Perbandaran Sibul, Majlis Perbandaran Kota Samarahan, Majlis Daerah Sarikei dan Majlis Daerah Saratok.

7.5. RUMUSAN DAN SYOR AUDIT

7.5.1. Rumusan keseluruhan penyerahan, pengesahan, pembentangan penyata kewangan adalah baik di mana:

- Sebanyak 47 Agensi Negeri telah mengemukakan Penyata Kewangan tahun 2016 sebelum atau pada 30 April 2017, satu (1) Agensi Negeri sebelum 30 Jun 2017 dan dua (2) Agensi Negeri selepas 30 Jun 2017.
- Penyata Kewangan bagi Perbadanan Stadium Negeri Sarawak tahun 2015 belum dibentangkan di Dewan Undangan Negeri setakat 30 Jun 2017.

7.5.2 Kedudukan kewangan BBN bagi tahun 2016 berdasarkan prestasi 24 BBN adalah kurang memuaskan manakala untuk PBT berdasarkan prestasi 24 PBT adalah kurang memuaskan seperti berikut:

- Jumlah aset semasa bersih bagi 24 BBN menurun sejumlah RM44.47 juta atau 1.5%.
- Jumlah surplus pendapatan tahun semasa bagi 24 BBN menurun sejumlah RM98.45 juta atau 53.9%.
- Jumlah liabiliti bagi 24 BBN meningkat sejumlah RM0.25 bilion atau 6.9%.
- Surplus tahun semasa bagi tiga (3) Majlis/Dewan Bandaraya telah menurun sejumlah RM8.16 juta atau 36.6% manakala defisit tahun

semasa bagi Majlis Perbandaran telah meningkat sejumlah RM1.18 juta atau 11.3%.

- Harta semasa bersih bagi tiga (3) Majlis/Dewan Bandaraya telah menurun sejumlah RM167 juta atau 33.7%, tiga (3) Majlis Perbandaran telah menurun sejumlah RM37.96 juta atau 23.4% manakala bagi 18 Majlis Daerah telah menurun sejumlah RM35.90 juta atau 11.9%.

7.5.3. Untuk memastikan pengurusan Penyata Kewangan serta prestasi kewangan Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan ditambah baik, adalah disyorkan:

- Ketua Eksekutif/Pengurus Besar Badan Berkanun Negeri perlu bertindak proaktif dan tegas dalam melaksanakan program dan aktiviti Agensi yang dapat menjana pendapatan Badan Berkanun Negeri.
- Lembaga Pengarah hendaklah mengkaji semula kedudukan anak syarikat Badan Berkanun Negeri yang mengalami kerugian terkumpul yang semakin meningkat dan berstatus dorman serta amalkan tadbir urus yang baik. *Key Performance Index* untuk memantau prestasi anak syarikat perlu diwujudkan supaya prinsip *going-concern* anak syarikat yang terbabit dapat dikekalkan.
- Pengauditan berkala oleh Unit Audit Dalam, Jabatan Ketua Menteri hendaklah dilaksanakan untuk penambahbaikan pengurusan kewangan bagi Badan Berkanun Negeri yang belum mewujudkan Unit Audit Dalam.
- Jabatan Ketua Menteri dan Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sarawak perlu mengambil inisiatif untuk melaksanakan perakaunan berasaskan akruan bagi Pihak Berkuasa Tempatan di Sarawak dengan memberi keutamaan kepada Majlis Bandaraya Kuching Selatan, Majlis Bandaraya Miri, Majlis Perbandaran Padawan, Majlis Perbandaran Sibu dan Majlis Perbandaran Kota Samarahan.
- Jabatan Ketua Menteri dan Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sarawak perlu memastikan bahawa pengurusan aset tetap dan aset mudah alih di semua Pihak Berkuasa Tempatan diseragamkan dari segi prosedur dan amalan.
- Pihak Berkuasa Tempatan hendaklah menimbang langkah yang berkesan dan mengambil tindakan proaktif untuk memungut hasil bagi mengurangkan tunggakan cukai taksiran.

- Jabatan Ketua Menteri serta Kementerian Kerajaan Tempatan dan Perumahan Sarawak perlu mengkaji semula keperluan tenaga kerja dan struktur organisasi di semua Pihak Berkuasa Tempatan agar wujud keseragaman serta bersesuaian dengan peranan dan beban kerja di Pihak Berkuasa Tempatan.
- Pihak Berkuasa Tempatan perlu melaksanakan program pembangunan kapasiti khusus yang merangkumi aspek sistem dan peraturan perakaunan, teknikal, polisi dan lain-lain untuk mewujudkan pegawai/kakitangan yang mahir.

BAHAGIAN V
PEMBENTANGAN
LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
DAN MESYUARAT JAWATANKUASA
KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

BAHAGIAN V

PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA DAN MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

---

8. PEMBENTANGAN LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA MENGENAI PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SERTA AKTIVITI KEMENTERIAN/ JABATAN/ AGENSI DAN PENGURUSAN SYARIKAT KERAJAAN NEGERI

Mengikut Perkara 112A(1) Perlembagaan Persekutuan, Laporan Ketua Audit Negara mengenai Akaun Kerajaan Negeri yang telah diaudit hendaklah dibentangkan seberapa segera di Dewan Undangan Negeri. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak Tahun 2014 Siri 3 dan tahun 2015 Siri 1 dan Siri 2, Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Pengurusan Kewangan Jabatan/Agensi Negeri Tahun 2014 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak pada 21 November 2016. Laporan Ketua Audit Negara mengenai Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan Pengurusan Kewangan Jabatan/Agensi Negeri Tahun 2015 dan Aktiviti Kementerian/Jabatan/Agensi dan Pengurusan Syarikat Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun 2015 Siri 2 telah dibentangkan di Dewan Undangan Negeri Sarawak pada 11 Mei 2017.

9. MESYUARAT JAWATANKUASA KIRA-KIRA WANG AWAM NEGERI

9.1. Pada tahun 2016, Mesyuarat Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Sarawak Kali Ke-49 dan Ke-50 telah diadakan serentak pada 8 hingga 10 Mac 2016 bagi mendengar penjelasan daripada Kementerian/Jabatan dan Agensi Kerajaan mengenai isu-isu yang dibangkitkan dalam Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2013 dan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2014. Pada tahun 2017, Mesyuarat Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Sarawak Kali Ke-51 telah diadakan pada 28 dan 29 Mac 2017 bagi mendengar penjelasan daripada Kementerian/Jabatan dan Agensi Kerajaan mengenai isu-isu yang dibangkitkan dalam Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2014 Siri 3 dan Laporan Ketua Audit Negara Tahun 2015 Siri 1. Ringkasan jadual Mesyuarat Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Sarawak Kali Ke-49 dan Kali Ke-50 serta Ke-51 adalah seperti di **Jadual 9.1**.

JADUAL 9.1
MESYUARAT JAWATANKUASA AKAUN AWAM NEGERI SARAWAK
KALI KE-49 DAN KE-50 PADA TAHUN 2016 SERTA KALI KE-51 PADA TAHUN 2017

BIL.	TARIKH	KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI	PERKARA
1.	8 Mac 2016	<u>LKAN 2013 SIRI 1</u> Pengurusan Pengambilan Balik Tanah Hak Adat Bumiputera Yang Berhakmilik <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Tanah dan Survei Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Pemohonan cadangan tapak diluluskan secara <i>Fast Track</i> tanpa melalui Jabatan Tanah dan Survei tetapi projek belum bermula Tempoh proses pengambilan balik tanah melebihi norma yang ditetapkan Tanah yang telah keluar surat hakmilik belum dibangunkan
		<u>LKAN 2013 SIRI 1</u> Pengurusan Syarikat SARA Resorts Sdn. Bhd. <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Penghutang dagangan tidak dipungut
		<u>LKAN 2013 SIRI 1</u> Pengurusan Syarikat Bintulu Synergy Sdn. Bhd. (BSSB) <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Kemajuan Bintulu 	<ul style="list-style-type: none"> Prestasi kewangan Pengurusan hartanah komersil milik BSSB Tadbir urus korporat Perancangan strategik
		<u>LKAN 2013 SIRI 2</u> Pengurusan Perolehan Pihak Berkuasa Tempatan <ul style="list-style-type: none"> Majlis Perbandaran Sibul Majlis Daerah Meradong dan Julau Kementerian Kerajaan Tempatan dan Pembangunan Komuniti 	<ul style="list-style-type: none"> Perolehan tidak selaras dengan peraturan kewangan
		<u>LKAN 2013 SIRI 2</u> Pengurusan Syarikat Hartanah Pelita Sdn. Bhd. <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Lindungan dan Kemajuan Tanah Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Kadar penginapan purata di bawah norma industri Pemasaran dan promosi kurang berkesan Pengurusan aset tidak memuaskan
		<u>LKAN 2013 SIRI 2</u> Pengurusan Syarikat Serian Palm Oil Sdn. Bhd. <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Penyatuan dan Pemulihan Tanah Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Analisis penghutang
		<u>LKAN 2013 SIRI 3</u> Pelaburan Kerajaan Negeri Dalam Projek Ladang Sagu <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Lindungan dan Kemajuan Tanah Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Prestasi Projek Tanaman Pokok Sagu kurang memuaskan Kajian Intensif Tanaman Sagu hanya dijalankan selepas program pemulihan gagal Hasil penyelidikan belum dapat diguna pakai bagi menambah baik prestasi tanaman sagu Pinjaman Kerajaan Negeri kepada syarikat belum dibayar Pembelian jengkaut melebihi keperluan penggunaan
2.	9 Mac 2016	<u>LKAN 2013 SIRI 3</u> Pengurusan Projek Rancangan Tebatan Banjir (RTB), Jalan Luar Bandar dan Rancangan Pengairan Sarawak <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Pengairan dan Saliran Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Masalah Projek Rancangan Tebatan Banjir menggunakan sistem <i>Wellguard</i> Projek Membina dan Menyiapkan Jalan ke Rumah Rantai, Sungai Tepus, Selangau RTB Sibul Fasa 2 Kerja Pemulihan Skim Saliran Terkawal Paloh Bangau, Mukah
		<u>LKAN 2013 SIRI 3</u> Program Pembangunan Pusat Pertumbuhan Desa <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pembangunan Luar Bandar Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Projek lewat jadual Kemudahan awam dibina tetapi tidak digunakan Kemudahan yang disediakan
		<u>LKAN 2013 SIRI 3</u> Pengurusan Syarikat Tanjung Manis Integrated Port Sdn. Bhd. <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Port Management System</i> masih lagi beroperasi secara <i>Parallel Run</i> sejak tahun 2012 dan data dikemas kini secara manual Perolehan tidak mematuhi prosedur kewangan
		<u>LKAN 2014 SIRI 1</u> Pengurusan Projek Menaik Taraf dan Menyenggara Kemudahan Sukan <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pembangunan Sosial Sarawak Perbadanan Stadium Negeri Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Perancangan kurang teliti Perolehan dipecahkecil <i>Improper Payments</i> Perancangan penyenggaraan Kualiti kerja kurang memuaskan
		<u>LKAN 2014 SIRI 1</u> Pengurusan Pengeluaran Sijil Halal <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Agama Islam Sarawak (JAIS) 	<ul style="list-style-type: none"> Proses permohonan sijil halal Pemantauan dan penguatkuasaan terhadap penggunaan sijil halal Kuasa penguatkuasaan oleh JAIS di bawah Akta Perihal Dagangan 2011 Program promosi sijil halal

BIL.	TARIKH	KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI	PERKARA
		LKAN 2014 SIRI 1 Pengurusan Ternakan Lembu PPES Ternak Holdings Sdn. Bhd. di Australia <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Pembangunan Ekonomi Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Prestasi kewangan Rosewood Station Pty. Ltd. kurang memuaskan Pengurusan ladang kurang memuaskan
		LKAN 2014 SIRI 1 Pengurusan Projek Bekalan Air Samalaju <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Kemajuan Bintulu 	<ul style="list-style-type: none"> Loji Rawatan Air (LRA) dengan isipadu lima (5) <i>Million Litre Daily</i> (MLD) tidak beroperasi sepenuhnya selepas <i>chamber</i> air mentah muka sauk sika diubah suai Muka sauk air mentah sungai samalaju masih dalam pembinaan Pembangunan Takungan Air Samalaju
		LKAN 2014 SIRI 2 Pembangunan Industri Berkelompok Minyak Sawit di Tanjung Manis <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Kemajuan Perusahaan Kayu Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Projek belum dapat menarik minat serta meyakinkan pelabur disebabkan kemudahan utiliti asas seperti air dan elektrik yang belum dibangunkan sepenuhnya Perancangan Projek POIC Tanjung Manis tidak mengambil kira keperluan asas secara menyeluruh terutama bekalan air yang mencukupi bagi menampung kegunaan industri Pengurusan kewangan kurang memuaskan
3.	10 Mac 2016	LKAN 2013 SIRI 2 Pengurusan Kutipan Dius Pelabuhan Negeri Sarawak <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Perhubungan Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Pengesahan terhadap ketepatan kuantiti muatan kurang memuaskan Kawalan dalaman terhadap terimaan dius kurang memuaskan Pemeriksaan terhadap <i>Sufferance Wharf</i> tidak dijalankan secara menyeluruh Daftar jeti swasta/persendirian tidak disenggara dan dikemas kini
		LKAN 2013 SIRI 3 Pengurusan Projek Penggantian Jambatan Sementara Kerajaan Negeri <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Perhubungan Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Kawalan bajet yang lemah Projek siap tidak diserahkan kepada pihak berkuasa tempatan dan tidak disenggara
		LKAN 2014 SIRI 2 Pengurusan Kutipan Hasil Premium Tanah <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Tanah dan Survei Sarawak Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Tunggakan hasil premium tanah Kelewatan menjelaskan bayaran secara <i>Payment In Kind</i> Tanah Kerajaan Negeri yang diwartakan dibebaskan
		LKAN 2014 SIRI 2 Pengurusan Perolehan <ul style="list-style-type: none"> Majlis Daerah Kapit Majlis Daerah Lundu Kementerian Kerajaan Tempatan dan Pembangunan Komuniti 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Improper Payments</i> Peruntukan tidak digunakan bagi maksud asal Perolehan aset melebihi keperluan semasa Tempoh tanggungan kecacatan tidak mengikut peraturan kewangan projek lewat jadual dan tiada kelulusan lanjutan masa Bon pelaksanaan lewat dibayar
		LKAN 2014 SIRI 2 Pengurusan Program Perumahan Rakyat (PPR) <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Pembangunan Perumahan Sarawak Jabatan Perumahan Negara Kementerian Perumahan Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Perancangan projek yang kurang memuaskan Peningkatan tunggakan kutipan hasil sewaan Penyenggaraan PPR tidak memuaskan
		LKAN 2014 SIRI 2 Pengurusan Syarikat Wastes Management Sdn. Bhd. <ul style="list-style-type: none"> Setiausaha Kerajaan Negeri 	<ul style="list-style-type: none"> Tunggakan bayaran balik pinjaman Sarawak Incorporation Sdn. Bhd. berjumlah RM20 juta Prestasi pengurusan pungutan kurang memuaskan Tadbir urus korporat
4.	28 Mac 2017	LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Estet Perindustrian Tebedu Negeri Sarawak <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Pembangunan Perindustrian 	<ul style="list-style-type: none"> Kerja ukur dan siasatan tanah Projek lewat disiapkan Projek tidak dilaksanakan mengikut kontrak Sasaran projek Prestasi kewangan
		LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Program Tanam Semula dan Tanam Baru Getah Di Negeri Sarawak <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Pertanian Sarawak Pihak Berkuasa Kemajuan Pekebun Kecil Perusahaan Getah (RISDA) 	<ul style="list-style-type: none"> Perolehan <i>Budded Rubber Stump</i> (BRS) Perolehan Program Tanam Semula Getah Projek gagal dilaksanakan Pengurusan jawatankuasa Projek Tanam Semula Berkelompok (TSB)
		LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Hartanah Wakaf	<ul style="list-style-type: none"> Tempoh masa pemprosesan pindah milik tanah tidak dapat ditentukan

BIL.	TARIKH	KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI	PERKARA
		<ul style="list-style-type: none"> Majlis Islam Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Manual wakaf tidak disediakan Pembangunan Tanah Wakaf
		<p>LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Perolehan</p> <ul style="list-style-type: none"> Perbadanan Urusan Kejuruteraan dan Limbungan Brooke 	<ul style="list-style-type: none"> Pelawaan tender tidak mematuhi prosedur perolehan dan syarat kontrak ditetapkan Kelewatan dalam penghantaran dan penerimaan peralatan projek Bayaran tertunggak
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 Pengurusan Perolehan</p> <ul style="list-style-type: none"> Lembaga Sungai-Sungai 	<ul style="list-style-type: none"> Prosedur kehilangan/kerusakan aset tidak dipatuhi Pengurusan Kontrak Sewaan Bangunan Terminal Penumpang kurang memuaskan
5.	29 Mac 2017	<p>LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Pelaburan Kerajaan Negeri di dalam Sarawak International Medical Centre (SIMC)</p> <ul style="list-style-type: none"> Setiausaha Kewangan Negeri Diperbadankan 	<ul style="list-style-type: none"> Tujuan asal pelaksanaan Projek SIMC oleh SSHMC tidak tercapai Projek SIMC lewat disiapkan Settlement Agreement tidak menjaga kepentingan kerajaan Kemudahan dan peralatan tidak digunakan sepenuhnya
		<p>LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Perolehan</p> <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Kerajaan Tempatan Majlis Daerah Sri Aman Majlis Daerah Lubok Antu 	<ul style="list-style-type: none"> Kerja tidak menepati skop Projek Melebarkan Jalan Di Hadapan Bangunan Pusat Jalur Lebar 1Malaysia dan Projek Melebarkan Jalan Di Hadapan Kedai No. 245 hingga 250 Engkilili Dewan masyarakat Majlis Daerah Lubok Antu Pembinaan Pasar Tamu Satu Tingkat Pantu, Majlis Daerah Sri Aman Tempoh tanggungan kecacatan tidak mengikut peraturan kewangan Perbezaan kos yang ketara bagi item sama dalam kontrak
		<p>LKAN 2014 SIRI 3 Pengurusan Syarikat C.M. Management (Sarawak) Sdn. Bhd.</p> <ul style="list-style-type: none"> Yayasan Sarawak 	<ul style="list-style-type: none"> Terma dan syarat perjanjian kontrak melindungi kepentingan kerajaan Prestasi pengurusan program latihan Pelantikan tenaga pengajar Penyenggaraan sistem maklumat peserta Prestasi pungutan hasil daripada operasi Mesyuarat Lembaga Pengarah dan Jawatankuasa Eksekutif Perancangan strategik Standard Operating Procedure Penubuhan Jawatankuasa Audit dan Unit Audit Dalam Corporate Integrity Pact Penyenggaraan kenderaan serta rekod
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 Pengurusan Projek Hidroelektrik Murum</p> <ul style="list-style-type: none"> Setiausaha Kewangan Negeri Diperbadankan 	<ul style="list-style-type: none"> Empangan utama Proses perolehan kerja penempatan semula penduduk Pelaksanaan pelan penempatan semula – pampasan (bayaran <i>ex-gratia</i>) Pelaksanaan pelan penempatan semula – penjana pendapatan Pengambilan balik tanah dan pampasan
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 PPLS Power Generation Sdn. Bhd. (PPLS)</p> <ul style="list-style-type: none"> Setiausaha Kewangan Negeri Diperbadankan 	<ul style="list-style-type: none"> Analisis liabiliti Perjanjian Perkhidmatan Operasi dan Penyenggaraan Kilang Fasa II Pembaharuan Perjanjian Bekalan Arang Batu
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 Pengurusan Penyenggaraan dan Pelupusan Kuarters Kerajaan Negeri Sarawak</p> <ul style="list-style-type: none"> Jabatan Kerja Raya Lembaga Pembangunan dan Lindungan Tanah Jabatan Ketua Menteri (Unit Pentadbiran) 	<ul style="list-style-type: none"> Kuarters mengalami kerosakan Penyenggaraan tidak memuaskan Penyenggaraan kuarters tidak dilaksanakan dengan sempurna Penyenggaraan baik pulih tidak dilakukan Pemeriksaan tahunan tidak dijalankan Penyenggaraan kuarters oleh PELITA Pangkalan data dalam <i>Building & Quarters Management System</i> tidak dikemaskini Pelupusan kuarters tidak memuaskan
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 Pengurusan Perolehan</p> <ul style="list-style-type: none"> Kementerian Kerajaan Tempatan 	<ul style="list-style-type: none"> Perolehan kerja tidak mematuhi spesifikasi dan mengalami kerosakan Tempoh tanggungan kecacatan tidak mengikut

BIL.	TARIKH	KEMENTERIAN/JABATAN/AGENSI	PERKARA
		<ul style="list-style-type: none"> • Majlis Daerah Limbang • Majlis Daerah Matu dan Daro 	peraturan
		<p>LKAN 2015 SIRI 1 Pengurusan Projek Menaik Taraf dan Menambah Baik Jalan Teng Bukap/ Kampung Sira/ Kampung Nyabet/ Kampung Taiee, Bahagian Kuching</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jabatan Kerja Raya 	<ul style="list-style-type: none"> • Prestasi keseluruhan projek • Pengurusan perolehan • Struktur sambungan kedai mencero boh rizab jalan • Pemasangan rel penghadang (<i>Guardrails</i>) • Pemasangan <i>Reflective Road Studs</i> di selekoh jalan • Lokasi <i>Transverse Bar</i> di simpang jalan • Pemasangan papan tanda amaran (<i>Chevron</i>) di simpang dan selekoh jalan • Cerun tidak dilindungi • Penyenggaraan tidak dilaksanakan • Ketebalan lapisan tapak (<i>Wearing Course</i>) tidak mengikut spesifikasi kontrak
6.	20 Julai 2017	Lawatan Ahli Jawatankuasa Akaun Awam Negeri Sarawak Termasuk <i>Ex-Officio</i> ke Empangan Murum	Lawatan tapak bagi mengesah dan memeriksa perkara yang dibincangkan diambil tindakan oleh Sarawak Energy Bhd. (SEB)

Sumber: Jabatan Audit Negara

PENUTUP

PENUTUP

Pada umumnya, tahap penyediaan dan penyerahan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri dan agensi negeri bagi tahun 2016 adalah baik. Prestasi kewangan Kerajaan Negeri pada 31 Disember 2016 adalah baik manakala bagi Badan Berkanun Negeri dan Pihak Berkuasa Tempatan masing-masing adalah pada tahap baik dan memuaskan. Prestasi perbelanjaan pembangunan RMKe-11 (2016 hingga 2020) menunjukkan sejumlah RM3.92 bilion atau 65.7% daripada RM5.97 billion telah dibelanjakan pada tahun 2016. Dari segi prestasi projek fizikal, 85 atau 19.1% daripada 445 projek telah siap dilaksanakan, 295 projek sedang dilaksanakan, 62 projek belum mula, tiga (3) projek digugurkan dan digantikan dengan tiga (3) projek baharu. Prestasi masih boleh dimantapkan lagi dan adalah disyorkan tindakan penambahbaikan seperti berikut:

- a. Kerajaan Negeri disarankan meneruskan usaha mengurangkan tunggakan Pinjaman Boleh Dituntut supaya kedudukan kewangan Kerajaan Negeri berada dalam keadaan yang lebih kukuh. Projek pembangunan hendaklah dirancang dan dilaksanakan dengan cekap dan berkesan bagi meningkatkan kemakmuran negeri dan kesejahteraan rakyat.
- b. Ketua Jabatan/Ketua Agensi perlu mempertingkatkan penglibatan secara *hands on* dalam urusan kewangan.
- c. Kementerian/Jabatan/Agensi perlu mempertingkatkan keberkesanan fungsi Unit Audit Dalam (UAD). Antaranya ialah dengan memastikan anggota UAD mendapat latihan dan bimbingan yang secukupnya, perancangan audit tahunan disediakan supaya pengauditan dapat dilaksanakan mengikut keutamaan, penilaian dibuat secara objektif dan bebas bukan sahaja berkaitan dengan aspek kawalan dalaman malahan pengurusan risiko dan tadbir urus organisasi, melaporkan penemuan yang signifikan serta mengesyorkan cadangan yang memberi impak kepada organisasi.

JABATAN AUDIT NEGARA

Putrajaya

11 Oktober 2017

LAMPIRAN

**LAPORAN KETUA AUDIT NEGARA
MENGENAI PENYATA KEWANGAN
KERAJAAN NEGERI SARAWAK
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016**

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 telah diaudit atas arahan saya selaras dengan Akta Audit 1957. Pihak Pengurusan Kerajaan Negeri adalah bertanggungjawab terhadap Penyata Kewangan ini dan tanggungjawab saya adalah mengaudit dan memberi pendapat terhadap Penyata Kewangan tersebut. Pengauditan telah dilaksanakan dengan berpandukan piawaian pengauditan yang diluluskan.

Pada pendapat saya, Penyata Kewangan ini memberi gambaran yang benar dan saksama mengenai kedudukan kewangan Kerajaan Negeri Sarawak pada 31 Disember 2016; hasil operasi serta aliran tunai bagi tahun tersebut berdasarkan piawaian perakaunan yang diluluskan. Rekod perakaunannya telah diselenggarakan dengan teratur dan kemas kini.

(TAN SRI DR. MADINAH BINTI MOHAMAD)
Ketua Audit Negara
Malaysia

Putrajaya
28 April 2017

**PERNYATAAN
SETIAUSAHA KEWANGAN NEGERI SARAWAK
DAN AKAUNTAN NEGERI SARAWAK**

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri Sarawak dan Nota kepada Penyata Kewangan disediakan:

- (a) mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 [Akta 61], Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting*; dan
- (b) dengan menyatukan maklumat kewangan daripada semua kementerian/jabatan negeri.

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang mengandungi Penyata Kedudukan Kewangan, Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai, Penyata Prestasi Kewangan dan Penyata Akaun Memorandum berserta Nota Kepada Penyata Kewangan menunjukkan kedudukan yang benar dan saksama pada 31 Disember 2016.

Pada masa pernyataan ini ditandatangani, mengikut sebaik-baik pengetahuan kami, tidak wujud apa-apa keadaan yang boleh menjejaskan ketepatan dan kesahihan Penyata Kewangan Kerajaan Negeri 2016.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Dan'.

DATO SRI AHMAD TARMIZI BIN HAJI SULAIMAN
Setiausaha Kewangan Negeri
Sarawak
Tarikh : 7 Februari, 2017

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'phat'.

DATU JUMASTAPHA BIN LAMAT
Akauntan Negeri
Sarawak
Tarikh : 7 Februari, 2017

PENYATA KEDUDUKAN KEWANGAN
PADA 31 DISEMBER 2016

		<u>2016</u>	<u>2015</u>
	Nota	RM	RM
WANG AWAM			
WANG TUNAI	3	27,622,939	17,722,537
PELABURAN	4	29,336,190,340	29,426,040,196
		29,363,813,279	29,443,762,733
DIPEGANG BAGI:			
KUMPULAN WANG DISATUKAN			
AKAUN HASIL DISATUKAN	5	21,514,784,849	21,168,543,467
AKAUN PINJAMAN DISATUKAN	6	-	-
AKAUN AMANAH DISATUKAN	7	7,849,028,430	8,275,219,266
		29,363,813,279	29,443,762,733

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

Lampiran IV

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

	Nota	2016		2015	
		RM	RM	RM	RM
TERIMAAN					
Hasil	5				
Hasil Cukai		1,306,132,648		1,219,627,586	
Hasil Bukan Cukai		4,401,934,543		5,573,562,595	
Terimaan Bukan Hasil		61,839,015		21,206,980	
Pemberian Persekutuan & Bayaran Baik		140,148,713	5,910,054,919	140,364,579	6,954,761,740
Pinjaman	6				
Dalam Negeri		19,957,345		341,032,464	
Luar Negeri		-	19,957,345	-	341,032,464
Bantuan Luar Negeri	6				
Pinjaman Multilateral		-		-	
Pinjaman Bilateral		-	-	-	-
Terimaan Modal	7				
Terimaan Balik Pinjaman		115,582,841		125,264,517	
Jualan Aset Modal		-		-	
Pelbagai Terimaan Modal		34,361,643		284,812,902	
Jualan Instrumen Kewangan		89,849,856	239,794,340	-	410,077,419
Terimaan Lain	7				
Terimaan Amanah		7,231,283,611		5,488,980,330	
Inisiatif Pembiayaan Swasta (PFI)		-	7,231,283,611	-	5,488,980,330
Jumlah Terimaan			13,401,090,215		13,194,851,953

PENYATA PENERIMAAN DAN PEMBAYARAN WANG TUNAI (Sambungan)
BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

		<u>2016</u>		<u>2015</u>	
	Nota	RM	RM	RM	RM
BAYARAN					
Perbelanjaan Mengurus	5				
Emolumen		700,287,674		665,384,915	
Perkhidmatan dan Bekalan		735,788,981		630,682,477	
Aset		35,236,752		25,375,051	
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap		575,988,477		389,765,401	
Perbelanjaan Lain		38,020,647	2,085,322,531	21,296,071	1,732,503,915
Perbelanjaan Pembangunan	7				
Langsung		3,767,304,720		3,334,171,252	
Pinjaman		151,705,086	3,919,009,806	286,184,424	3,620,355,676
Inisiatif Pembiayaan Swasta (PFI)	7	-	-	-	-
Perbelanjaan Modal	4				
Pembelian Instrumen Kewangan		-	-	2,457,629,392	2,457,629,392
Pinjaman Dalam Negeri	7				
Dalam Negeri		178,491,006		156,206,234	
Luar Negeri		-	178,491,006	-	156,206,234
Bantuan Luar Negeri	7				
Pinjaman Multilateral		-		-	
Pinjaman Bilateral		-		-	
Bayaran Lain					
Akaun Amanah		7,208,366,470	7,208,366,470	5,267,097,153	5,267,097,153
Jumlah Bayaran			13,391,189,813		13,233,792,370
Tambahan/(Kurangan) Wang Tunai			9,900,402		(38,940,417)
Wang Tunai Pada 1 Januari			17,722,537		56,662,954
WANG TUNAI PADA 31 DISEMBER			27,622,939		17,722,537

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

Lampiran V

PENYATA PRESTASI KEWANGAN BAGI TAHUN BERAKHIR 31 DISEMBER 2016

	Nota	2016		2015
		Anggaran	Sebenar	Sebenar
			RM	RM
HASIL	5	5,547,488,231	5,910,054,919	6,954,761,740
Tolak:				
Belanja Mengurus	5	2,167,006,786	2,263,813,537	1,888,710,149
LEBIHAN HASIL		3,380,481,445	3,646,241,382	5,066,051,591
Tolak:				
Belanja Pembangunan	7	5,967,795,732	3,919,009,806	3,620,355,676
LEBIHAN / (KURANGAN) KESELURUHAN		(2,587,314,287)	(272,768,424)	1,445,695,915
DIBIYAI OLEH:				
Pinjaman dan Bantuan Luar Negeri	6		19,957,345	341,032,464
Terimaan Balik Pinjaman dan Pelbagai Terimaan	7		149,944,484	410,077,419
Perubahan Tunai, Pelaburan dan Amanah			102,866,595	(2,196,805,798)
JUMLAH PEMBIAYAAN			272,768,424	(1,445,695,915)

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

PENYATA AKAUN MEMORANDUM
PADA 31 DISEMBER 2016

		<u>2016</u>	<u>2015</u>
	Nota	RM	RM
MEMORANDUM ASET	8		
Pinjaman Boleh Dituntut		2,448,681,131	2,445,417,651
Pelaburan		4,249,246,750	4,214,122,446
MEMORANDUM LIABILITI	9		
Hutang Awam		2,409,494,668	2,535,633,635
Pelbagai Liabiliti		-	-

Nota-nota pada muka surat yang berikut merupakan sebahagian daripada penyata kewangan ini.

**NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016**

DASAR DAN KAEDAH PERAKAUNAN YANG SIGNIFIKAN

1. DASAR DAN PRINSIP PERAKAUNAN

Dasar dan prinsip perakaunan diguna secara konsisten dalam penyediaan penyata kewangan kecuali dinyatakan sebaliknya.

- a) Dasar perakaunan adalah tertakluk kepada undang-undang dan peraturan yang berkaitan dengan pengurusan dan kewangan Kerajaan Negeri.
- b) Perakaunan Kerajaan Negeri adalah berasaskan Kumpulan Wang Disatukan selaras dengan:
  - i) Perkara 97 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa segala hasil diterima kecuali Zakat, Fitrah, dan Baitulmal atau lain-lain hasil Agama Islam seumpamanya, dikumpulkan menjadi satu kumpulan wang.
  - ii) Perkara 104 Perlembagaan Persekutuan memperuntukkan bahawa tiada wang boleh dikeluarkan dari Kumpulan Wang Disatukan melainkan dipenuntukkan atau dibenarkan dengan cara lain oleh Dewan Undangan Negeri (DUN), kecuali untuk perbelanjaan langganan tertentu.
  - iii) Seksyen 7 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61) memperuntukkan Kumpulan Wang Disatukan dibahagi kepada Akaun Hasil Disatukan, Akaun Pinjaman Disatukan dan Akaun Amanah Disatukan.
- c) Kerajaan Negeri mengamalkan asas perakaunan tunai ubahsuai. Semua urusan niaga bayaran dan terimaan diakaunkan apabila bayaran dibuat dan terimaan diperolehi dengan pengubahsuaian seperti berikut:
  - i) Bayaran bagi kerja yang telah dijalankan, bekalan dan perkhidmatan yang telah diterima sehingga 31 Disember tahun kewangan semasa boleh dibayar dalam bulan Januari tahun berikutnya dan dikenakan kepada peruntukan tahun kewangan semasa.
  - ii) Terimaan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai pejabat perakaunan pada 31 Disember tahun kewangan semasa merupakan wang tunai dalam perjalanan dan diakaunkan sebagai hasil tahun kewangan semasa.
  - iii) Mengakaun urusan niaga bukan tunai tertentu seperti pindahan peruntukan daripada Akaun Hasil Disatukan ke Akaun Amanah Disatukan, Untung Rugi Pelaburan, Hapuskira Pinjaman Amanah, Penukaran Pinjaman kepada Ekuiti dan seumpamanya.
- d) Entiti perakaunan terdiri daripada semua kementerian dan jabatan Kerajaan Negeri.
- e) Tahun kewangan sebagaimana yang telah ditetapkan di bawah Seksyen 3 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61) adalah satu tempoh dua belas bulan yang berakhir pada 31 Disember setiap tahun.
- f) Mata wang yang digunakan dalam penyata kewangan ini adalah Ringgit Malaysia (RM). Urusan niaga yang melibatkan mata wang asing telah ditukar kepada nilai setara RM berdasarkan kadar pertukaran Bank Negara Malaysia.
- g) Penyata Kewangan disediakan mengikut asas yang sama dengan Anggaran Perbelanjaan bagi membolehkan perbandingan dibuat.
- h) Apabila berlaku perubahan ke atas persembahan atau klasifikasi butiran, angka perbandingan telah dinyatakan semula kecuali dinyatakan sebaliknya.
- i) Amaun telah dikenakan kepada Ringgit Malaysia (RM) yang terdekat yang mungkin memberi kesan perbezaan RM1 bagi beberapa butiran yang dinyatakan di antara Penyata Kewangan dengan Nota Kepada Penyata Kewangan.

2. PERSEMBAHAN PENYATA KEWANGAN KERAJAAN NEGERI SARAWAK

Penyata Kewangan Kerajaan Negeri yang disediakan mengikut kehendak Seksyen 16(1) Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61), Piawaian Perakaunan Kerajaan dan *International Public Sector Accounting Standard (IPSAS) - Financial Reporting under the Cash Basis of Accounting* mengandungi komponen berikut:

- a) Penyata Kedudukan Kewangan
- b) Penyata Penerimaan dan Pembayaran Wang Tunai
- c) Penyata Prestasi Kewangan
- d) Penyata Akaun Memorandum
- e) Nota Kepada Penyata Kewangan

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

3. WANG TUNAI

Wang Tunai terdiri daripada Wang Tunai Dalam Bank, Wang Tunai Dalam Perjalanan dan Wang Tunai Dalam Tangan.

Wang Tunai Dalam Bank terdiri daripada baki akaun semasa dan akaun simpanan tetap bagi tempoh tiga (3) bulan atau kurang.

Wang Tunai Dalam Perjalanan menunjukkan wang tunai yang belum dibankkan dan wang tunai dalam bank yang belum diambil kira dalam buku tunai pejabat perakaunan pada akhir tahun kewangan.

Wang Tunai Dalam Tangan merupakan Tunai dengan Perbendaharaan Kecil dan Panjar Wang Runcit.

Wang Tunai pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 RM	2015 RM
Wang Tunai Dalam Bank	27,523,569	17,408,149
Wang Tunai Dalam Perjalanan	0	88,418
Wang Tunai Dalam Tangan	99,370	225,970
JUMLAH WANG TUNAI	27,622,939	17,722,537

4. PELABURAN

Pelaburan terdiri daripada Pelaburan Kumpulan Wang Amanah dan Pelaburan Am dan dinyatakan pada nilai buku.

Pelaburan Kumpulan Wang Amanah ialah pelaburan yang dibuat daripada Kumpulan Wang Amanah selaras dengan arahan amanah Seksyen 9 dan suratcara amanah Seksyen 10, Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61) serta peraturan yang berkuatkuasa. Pelaburan Am adalah semua pelaburan yang dibuat daripada lebihan Kumpulan Wang Disatukan selain daripada pelaburan Kumpulan Wang Amanah.

Pelaburan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 Nilai Buku		2015 Nilai Buku	
	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah	Pelaburan Am	Pelaburan Kumpulan Wang Amanah	Pelaburan Am
	RM	RM	RM	RM
Simpanan Tetap	204,379,767	28,952,000,000	180,961,767	29,066,000,000
Saham	88,576,840	91,233,733	87,844,696	91,233,733
<i>Jumlah</i>	292,956,607	29,043,233,733	268,806,463	29,157,233,733
JUMLAH PELABURAN	29,336,190,340	29,426,040,196	29,336,190,340	29,426,040,196

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

5. AKAUN HASIL DISATUKAN

Akaun Hasil Disatukan mengaakun semua urus niaga terimaan hasil dan perbelanjaan mengurus Kerajaan selaras dengan Perkara 97 dan 98 Perlembagaan Persekutuan dan Seksyen 7(a) Akta Talacara Kewangan 1957 (Akta 61).

Akaun Hasil Disatukan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016			2015	
	Anggaran RM	Sebenar RM	% Anggaran	Sebenar RM	% Anggaran
BAKI PADA 1 JANUARI		21,168,543,467		20,202,491,876	
HASIL					
Hasil Cukai	1,238,673,558	1,306,132,648	105.45	1,219,627,586	114.09
Hasil Bukan Cukai	4,107,752,073	4,401,934,543	107.16	5,573,562,595	114.14
Terimaan Bukan Hasil	11,315,600	61,839,015	546.49	21,206,980	119.31
Pemberian Persekutuan Dan Bayaranbalik	189,747,000	140,148,713	73.86	140,364,579	103.08
<i>Jumlah Hasil</i>	5,547,488,231	5,910,054,919	106.54	6,954,761,740	113.90
PERBELANJAAN MENGURUS					
Emolumen	669,943,126	700,287,674	104.53	665,384,915	97.09
Perkhidmalan dan Bekalan	687,343,915	735,788,981	107.05	630,682,477	106.73
Aset	36,720,493	35,236,752	95.96	25,375,051	97.16
Pemberian dan Kenaan Bayaran Tetap	768,759,947	754,479,483	98.14	545,971,635	98.45
Perbelanjaan-Perbelanjaan Lain	4,239,305	38,020,647	896.86	21,296,071	484.65
<i>Perbelanjaan Mengurus (sebelum caruman)</i>	2,167,006,786	2,263,813,537	104.47	1,888,710,149	101.47
<i>Caruman Kepada Kumpulan Wang Berkanun</i>	3,300,000,000	3,300,000,000	-	4,100,000,000	-
<i>Jumlah Perbelanjaan Mengurus (selepas caruman)</i>	5,467,006,786	5,563,813,537	101.77	5,988,710,149	100.46
<i>Lebihan/(Kurangan) Bagi Tahun</i>		346,241,382		966,051,591	
BAKI PADA 31 DISEMBER		21,514,784,849		21,168,543,467	

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

(a) Hasil

Hasil diakaunkan secara jumlah kasar ke dalam Akaun Hasil kecuali diperuntukkan sebaliknya oleh mana-mana undang-undang. Hasil mengikut penjenisannya bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016				2015	
	Anggaran	Anggaran	Sebenar		Sebenar	
	Asal RM	Disemak RM	RM	% Anggaran	RM	% Anggaran
HASIL CUKAI						
Royalti-Royalti	693,342,558	693,342,558	670,794,721	96.75	670,614,218	122.19
Cukai Jualan Negeri	440,000,000	440,000,000	562,323,956	127.80	462,254,575	105.06
Sewaan	55,400,000	55,400,000	38,701,806	69.86	45,019,185	99.27
Lain-Lain	49,931,000	49,931,000	34,312,165	68.72	41,739,608	119.94
<i>Jumlah Hasil Cukai</i>	1,238,673,558	1,238,673,558	1,306,132,648	105.45	1,219,627,586	114.09
HASIL BUKAN CUKAI						
Pampasan Gantian	1,697,255,000	1,697,255,000	1,614,373,381	95.12	2,368,981,312	100.00
Hasil Daripada Penjualan Barangan	343,917,100	343,917,100	322,279,417	93.71	359,167,066	105.17
Faedah Dan Pendapatan Tanaman Modal	1,977,693,227	1,977,693,227	2,365,772,153	119.62	2,694,920,507	133.09
Lain-Lain	88,886,746	88,886,746	99,509,592	111.95	150,493,710	101.79
<i>Jumlah Hasil Bukan Cukai</i>	4,107,752,073	4,107,752,073	4,401,934,543	107.16	5,573,562,595	114.14
TERIMAAN BUKAN HASIL						
Pelupusan Aseel Tetap	1,600,000	1,600,000	1,028,271	64.27	717,548	44.85
Terimaan Dari Pelbagai Sumber	1,350,000	1,350,000	47,487,642	3,517.60	7,773,171	148.06
Kompau, Denda Dan Penalti	6,560,600	6,560,600	9,505,714	144.89	10,792,401	129.56
Lain-Lain	1,805,000	1,805,000	3,817,388	211.49	1,923,860	73.71
<i>Jumlah Terimaan Bukan Hasil</i>	11,315,600	11,315,600	61,839,015	546.49	21,206,980	119.21
PEMBERIAN PERSEKUTUAN DAN BAYARANBALIK						
Pemberian Mengikut Kiraan Kepala	35,210,000	35,210,000	35,561,520	101.00	35,210,400	100.00
Pemberian Bayaran Balik	65,047,000	65,047,000	68,338,943	105.06	71,482,461	100.01
Lain-Lain	89,490,000	89,490,000	36,248,250	40.51	33,671,718	114.18
<i>Jumlah Pemberian Persekutuan Dan Bayaranbalik</i>	189,747,000	189,747,000	140,148,713	73.86	140,364,579	103.08
JUMLAH HASIL	5,547,488,231	5,547,488,231	5,910,054,919	106.54	6,954,761,740	113.90

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

(b) **Perbelanjaan Mengurus**

Perbelanjaan Mengurus terdiri daripada perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan dan Bekalan seperti Emolumen, Perkhidmatan Dan Bekalan, Aset, Pemberian Dan Kenaan Bayaran Tetap dan Perbelanjaan-Perbelanjaan Lain.

Perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulan Wang Disatukan mengikut undang-undang Negeri.

Perbelanjaan bagi Maksud Bekalan adalah perbelanjaan yang dikenakan ke atas Kumpulan Wang Disatukan berdasarkan ketulusan Dewan Undangan Negeri.

Perbelanjaan Mengurus mengikut Maksud Perbelanjaan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016			
	<i>Anggaran Asal</i>	<i>Anggaran Dipinda</i>	<i>Sebenar</i>	<i>%</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>Anggaran</i>
PERBELANJAAN TANGGUGAN				
T.01 Peruntukan diRaja	732,000	820,650	820,645	100.00
T.02 Yang Di-Pertua Dewan Undangan Negeri	4,898,000	5,193,000	5,191,635	99.97
T.03 Suruhanjaya Perkhidmatan Awam	802,055	802,055	766,995	95.63
T.05 Tanggungan Hutang Awam	170,068,087	178,491,008	178,491,006	100.00
T.06 Pelbagai Perkhidmatan	500,000	2,051,959	2,050,846	99.95
T.07 Ahli-Ahli Pentadbiran Dan Ahli-Ahli Dewan Undangan Negeri (Pencen, Ganjaran dan Faedah Kemalangan)	19,200,000	102,650,000	102,356,675	99.71
T.08 Yang di-Pertua Negeri (Pencen, Ganjaran dan Lain-Lain Bayaran Ex-Gratia)	590,400	790,800	790,800	100.00
<i>Jumlah Perbelanjaan Tanggungan</i>	196,790,542	290,799,472	290,468,602	99.89
PERBELANJAAN BEKALAN				
B.11 Pejabat Yang Di-Pertua Negeri	12,957,095	12,957,095	15,726,967	121.38
B.12 Dewan Undangan Negeri Sarawak	16,648,001	16,648,001	17,062,913	102.49
B.13 Suruhanjaya Perkhidmatan Awam	6,165,319	6,165,319	5,669,814	91.96
B.14 Jabatan Ketua Menteri	348,201,288	348,201,288	403,629,535	115.92
B.15 Pentadbiran (Am)	18,570,324	18,570,324	19,041,837	102.54
B.16 Pentadbiran (Bahagian Kuching)	6,382,518	6,382,518	6,726,060	105.38
B.17 Pentadbiran (Bahagian Sri Aman)	5,715,359	5,715,359	5,706,003	99.84
B.18 Pentadbiran (Bahagian Sibuj)	4,800,064	4,800,064	5,598,275	116.63
B.19 Pentadbiran (Bahagian Miri)	6,337,980	6,337,980	6,898,674	108.85
B.20 Pentadbiran (Bahagian Limbang)	5,464,961	5,464,961	5,559,538	101.73
B.21 Pentadbiran (Bahagian Sarikei)	5,135,663	5,135,663	5,266,482	102.55
B.22 Pentadbiran (Bahagian Kapit)	5,453,196	5,453,196	5,678,356	104.13
B.23 Pentadbiran (Bahagian Samarahan)	6,035,193	6,035,193	6,952,830	115.20
B.24 Pentadbiran (Bahagian Bintulu)	4,140,750	4,140,750	4,779,208	115.42
B.25 Kementerian Kewangan	159,343	159,343	432,161	271.21
B.26 Pejabat Setiausaha Kewangan Negeri	125,435,453	125,435,453	101,354,864	80.80
B.27 Unit Perancang Negeri	5,702,924	5,702,924	5,861,139	102.77
B.28 Jabatan Perbendaharaan Negeri	14,249,778	14,249,778	41,724,597	292.81

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

	Anggaran Asal	Anggaran Dipinda	Sebenar	%
	RM	RM	RM	Anggaran
B.29 Caruman Kepada Kumpulan Wang Berkanun	3,300,000,000	3,300,000,000	3,300,000,000	100.00
B.30 Jabatan Peguam Besar Negeri Sarawak	5,156,020	5,156,020	5,281,622	102.44
B.31 Kementerian Pembangunan Infrastruktur dan Pengangkutan	34,442,063	34,442,063	36,067,325	104.72
B.32 Jabatan Kerja Raya	165,736,874	165,736,874	169,245,070	102.12
B.33 Kerja Raya Berulang	81,000,000	81,000,000	76,842,588	94.87
B.34 Kementerian Perancangan Sumber dan Alam Sekitar	99,655,237	99,655,237	99,100,043	99.44
B.35 Jabatan Hutan	70,486,262	70,486,262	70,105,722	99.46
B.36 Jabatan Tanah dan Survei	116,784,069	116,784,069	122,309,168	104.73
B.37 Kementerian Pemodenan Pertanian dan Ekonomi Luar Bandar	5,551,807	5,551,807	5,445,190	98.08
B.38 Jabatan Pertanian	99,761,977	99,761,977	101,441,398	101.68
B.39 Jabatan Pengairan dan Saliran	52,034,874	52,034,874	51,524,234	99.02
B.40 Kementerian Belia, Sukan dan Solidariti	141,524,538	141,524,538	140,988,427	99.62
B.41 Kementerian Kerajaan Tempatan	16,174,220	16,174,220	16,869,839	104.30
B.42 Kuasa Tempatan	53,000,000	53,000,000	53,000,000	100.00
B.43 Majlis Bandaraya Kuching Selatan	6,297,800	6,297,800	6,297,800	100.00
B.44 Jabatan Muzium	8,706,502	8,706,502	9,437,133	108.39
B.45 Kementerian Perumahan dan Urbanisasi	4,958,384	4,958,384	5,361,822	108.14
B.46 Kementerian Pembangunan Luar Bandar	4,212,719	4,212,719	3,781,172	89.76
B.47 Kementerian Pembangunan Perindustrian dan Keusahawanan, Perdagangan dan Pelaburan	5,196,746	5,196,746	5,333,771	102.64
B.48 Dewan Bandaraya Kuching Utara	24,350,800	24,350,800	24,350,800	100.00
B.49 Jabatan Agama Islam Sarawak	23,478,472	23,478,472	23,972,601	102.10
B.50 Jabatan Kehakiman Syariah Sarawak	7,575,926	7,575,926	7,964,358	105.13
B.51 Jabatan Kebajikan Masyarakat Negeri Sarawak	96,654,782	96,654,782	82,422,596	85.28
B.52 Kementerian Pelancongan, Kesenian dan Kebudayaan	6,795,624	6,795,624	7,097,981	104.45
B.71 Pentadbiran (Bahagian Mukah)	6,149,283	6,149,283	7,123,227	115.84
B.72 Pentadbiran (Bahagian Betong)	6,354,306	6,354,306	6,864,811	108.03
B.73 Kementerian Kemudahan Awam	8,740,992	8,740,992	9,870,713	112.92
B.74 Kementerian Kemajuan Tanah	6,923,693	6,923,693	6,047,435	87.34
B.75 Jabatan Perkhidmatan Pembelajaran	1,743,378	1,743,378	12,002,887	688.48
B.76 Kementerian Kebajikan, Wanita dan Kesejahteraan Komuniti	7,288,971	7,288,971	12,642,887	173.45
B.77 Jabatan Mufti Negeri Sarawak	3,002,386	3,002,386	3,075,295	102.43
B.78 Jabatan Wanita dan Keluarga	2,025,400	2,025,400	3,519,140	173.75
B.79 Pentadbiran (Bahagian Serian)	738,000	738,000	722,779	97.94
B.80 Jabatan Bekalan Air Luar Bandar	106,150,000	106,150,000	123,565,848	116.41
<i>Jumlah Perbelanjaan Bekalan</i>	5,176,207,314	5,176,207,314	5,273,344,935	101.88
PERBELANJAAN MENGRUS	5,372,997,856	5,467,006,786	5,563,813,537	101.77

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

Maklumat terperinci Perbelanjaan Mengurus dapat dirujuk di Lampiran 1a - Penyata Perbelanjaan Mengurus Mengikut Objek Am/Objek Sebagai dan Lampiran 1b - Penyata Perbelanjaan Mengurus Mengikut Program/Aktiviti/Sub-Aktiviti bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

6. AKAUN PINJAMAN DISATUKAN

Akaun Pinjaman Disatukan mengakaun semua lerimaan dan bayaran balik pinjaman mengikut bidang kuasa undang-undang Negeri.

Mulai tahun kewangan 2012, pinjaman telah diklasifikasi sebagai Pinjaman dan Bantuan Luar Negeri selaras dengan Para 1.10. *Cash Basis* IPSAS.

Bayaran hutang Negeri yang merangkumi amaun pokok dan faedah tidak diakaun di Akaun Pinjaman Disatukan sebaliknya dikenakan kepada perbelanjaan bagi Maksud Tanggungan T05 berjumlah **RM178,491,006** seperti di Nota 5(b). Semua baki pinjaman dipindah ke Kumpulan Wang Pembangunan pada akhir tahun.

Akaun Pinjaman Disatukan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
PINJAMAN		
Dari Kerajaan Persekutuan Untuk:		
Kementerian Pembangunan Perindustrian	-	77,211,996
Jabatan Perkhidmatan Pembentungan Sarawak (Sebelum ini di bawah Kementerian Perancangan Sumber Dan Alam Sekitar)	-	6,880,000
Lembaga Penyatuan Dan Pemulihan Tanah Sarawak (SALCRA)	15,400,000	22,648,000
Lembaga Air Kuching	-	90,000,000
Lembaga Air Sibu	1,767,345	10,474,357
Lembaga Kemajuan Tanah Sarawak	2,790,000	3,815,000
Bekalan Air Luar Bandar Negeri Sarawak	-	127,042,283
Projek Naik Taraf Loji/Koiam Takungan Paip Utama Sri Aman	-	2,960,828
JUMLAH PINJAMAN PADA 31 DISEMBER	19,957,345	341,032,464
PINDAHAN		
PINDAHAN KE		
Kumpulan Wang Pembangunan	19,957,345	341,032,464
BAKI AKAUN PINJAMAN DISATUKAN PADA 31 DISEMBER	-	-

7. AKAUN AMANAH DISATUKAN

Akaun Amanah Disatukan mengakaun semua terimaan dan bayaran wang amanah mengikut kehendak undang-undang, akta-akta amanah, suratcara amanah dan arahan amanah. Akaun Amanah Disatukan terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, Kumpulan Wang Amanah Awam dan Akaun Deposit.

Bagi Peibagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan, sebahagian urus niaga semasa terdiri daripada urus niaga Akaun Penyelesaian Utama Perbendaharaan yang mengakaunkan urus niaga bagi Akaun Kawalan, Akaun Kena Bayar dan akaun seumpamanya yang tidak melibatkan terimaan atau bayaran sebenar.

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

Akaun Amanah Disatukan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	<i>Baki pada 01.01.2016 (Debit)/Kredit</i>	<i>Debit</i>	<i>Kredit</i>	<i>Baki pada 31.12.2016 (Debit)/Kredit</i>
	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>	<i>RM</i>
KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN				
Kumpulan Wang Pembangunan	5,339,456,747	3,919,009,806	3,469,901,828	4,890,348,769
<i>Jumlah Kumpulan Wang Pembangunan</i>	5,339,456,747	3,919,009,806	3,469,901,828	4,890,348,769
Akaun Penyelesaian Kerajaan	(5,223,797)	859,240,248	868,781,791	4,317,746
Akaun Perniagaan	21,583,035	56,623,320	62,830,660	27,790,375
Akaun Pinjaman	10,615,972	11,134,874	9,329,200	8,810,298
Akaun Dana Kontingensi	250,000,000	511,163,880	511,163,880	250,000,000
Akaun Amanah Pelbagai	1,414,481,079	3,869,937,661	4,287,765,623	1,832,309,041
<i>Jumlah Kumpulan Wang Amanah Kerajaan</i>	1,691,456,289	5,308,099,983	5,739,871,154	2,123,227,460
KUMPULAN WANG AMANAH AWAM				
Amanah Khas	179,927,094	15,336,553	26,324,745	190,915,286
Amanah Am	26,502,234	381,378,984	380,195,962	25,319,212
<i>Jumlah Kumpulan Wang Amanah Awam</i>	206,429,328	396,715,537	406,520,707	216,234,498
AKAUN DEPOSIT				
Deposit Am	73,489,726	30,161,760	48,676,928	92,004,894
Deposit Khas	539,585,397	1,048,587,411	742,975,321	233,973,307
<i>Jumlah Akaun Deposit</i>	613,075,123	1,078,749,171	791,652,249	325,978,201
AKAUN KENA BAYAR				
Akaun Kena Bayar	424,801,779	424,801,779	293,239,502	293,239,502
<i>Jumlah Akaun Kena Bayar</i>	424,801,779	424,801,779	293,239,502	293,239,502
JUMLAH AKAUN AMANAH DISATUKAN	8,275,219,266	11,127,376,276	10,701,185,440	7,849,028,430

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

(a) **Kumpulan Wang Amanah Kerajaan**

Kumpulan Wang Amanah Kerajaan mengaakaun terimaan dari peruntukan Kerajaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut Seksyen 10 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Kumpulan Wang Amanah Kerajaan terdiri daripada Kumpulan Wang Amanah Pembangunan dan Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan.

- (i) Kumpulan Wang Pembangunan mengaakaun terimaan dan bayaran pembangunan seperti yang diperuntukkan oleh Akta Kumpulan Wang Pembangunan 1966 (Akta 406).

Terimaan utama bagi kumpulan wang ini terdiri daripada caruman dari Akaun Hasil Disatukan, pinjaman yang diambil bagi maksud pembangunan dan terimaan bayaran balik pinjaman yang dikeluarkan daripada kumpulan wang ini.

Bayaran kumpulan wang ini adalah Perbelanjaan Pembangunan secara langsung atau pinjaman.

Kumpulan Wang Pembangunan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
BAKI PADA 1 JANUARI	5,339,456,747	4,208,702,540
TERIMAAN		
Pemberian Persekutuan	33,292,447	28,728,119
Pindahan Dari Akaun Pinjaman Disatukan	19,957,345	341,032,464
Caruman Dari Akaun Hasil Disatukan	3,300,000,000	4,000,000,000
Bayaran Balik Pinjaman Daripada Badan Berkanun Dan Lain-Lain	115,582,841	125,264,517
Pelbagai	1,069,195	256,084,783
Jumlah Terimaan	3,469,901,828	4,751,109,883
BAYARAN		
Perbelanjaan Pembangunan		
Langsung	3,767,304,720	3,334,171,252
Pinjaman	151,705,086	286,184,424
Jumlah Bayaran	3,919,009,806	3,620,355,676
Lebihan/(Kurangan) Bagi Tahun	(449,107,978)	1,130,754,207
BAKI KUMPULAN WANG PEMBANGUNAN PADA 31 DISEMBER	4,890,348,769	5,339,456,747

Maklumat terperinci Perbelanjaan Pembangunan dapat dirujuk di Lampiran 2 - Penyata Perbelanjaan Pembangunan bagi tahun berakhir 31 Disember 2016.

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

- (ii) Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan terdiri daripada Akaun Penyelesaian, Akaun Pemiagaan, Akaun Pinjaman, Akaun Dana Kontingensi dan Akaun Amanah Pelbagai yang ditubuh di bawah Seksyen 10 Akta Tatalcara Kewangan 1957 [Akta 61] bagi maksud tertentu. Sumber kewangan kumpulan wang ini adalah caruman daripada Kerajaan. Sebahagian dari kumpulan wang ini merupakan kumpulan wang pusingan manakala yang lain adalah bagi bayaran langsung.

Pelbagai Kumpulan Wang Amanah Kerajaan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
AKAUN PENYELESAIAN KERAJAAN		
Akaun Semasa Antara Pentadbiran	(1,688,755)	(11,169,579)
Akaun Penyelesaian Utama Perbendaharaan	5,861,493	5,844,766
Akaun Pendahuluan Persendirian (Pegawai Awam)	145,008	101,016
<i>Jumlah Akaun Penyelesaian Kerajaan</i>	4,317,746	(5,223,797)
AKAUN PERNIAGAAN		
Akaun Stor Tak Teruntuk Dan Kerja	27,790,375	21,583,035
<i>Jumlah Akaun Pemiagaan</i>	27,790,375	21,583,035
AKAUN PINJAMAN		
Akaun Pinjaman Pengangkutan, Komputer Dan Alat/Perkakas Isi Rumah	8,810,298	10,615,972
<i>Jumlah Akaun Pinjaman</i>	8,810,298	10,615,972
AKAUN DANA KONTINGENSI		
Akaun Dana Kontingensi	250,000,000	250,000,000
<i>Jumlah Akaun Dana Kontingensi</i>	250,000,000	250,000,000
AKAUN AMANAH PELBAGAI		
Akaun Amanah Pelbagai	1,832,309,041	1,414,481,079
<i>Jumlah Akaun Amanah Pelbagai</i>	1,832,309,041	1,414,481,079
JUMLAH PELBAGAI KUMPULAN WANG AMANAH KERAJAAN	2,123,227,460	1,691,456,289
AKAUN KENA BAYAR		
Akaun Kena Bayar	293,239,502	424,801,779
<i>Jumlah Akaun Kena Bayar</i>	293,239,502	424,801,779

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

(b) Kumpulan Wang Amanah Awam

Kumpulan Wang Amanah Awam mengaakun terimaan dan bayaran bagi maksud tertentu mengikut akta khas atau Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Kumpulan Wang Amanah Awam terdiri daripada Amanah Khas yang diwujudkan di bawah aktanya sendiri dan Amanah Am yang diwujudkan di bawah Seksyen 9 Akta Tatacara Kewangan 1957 (Akta 61). Sumber kewangan kumpulan wang ini adalah daripada badan-badan atau orang perseorangan untuk tujuan tertentu.

Kumpulan Wang Amanah Awam pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
AMANAH KHAS		
Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja-Pekerja Tak Berpencen (GEPF)	27,450,044	27,534,496
Akaun Kumpulan Wang Simpanan Guru-Guru (TPF)	4,340,377	4,226,214
Akaun Kumpulan Wang Simpanan Pekerja-Pekerja Pihak Berkuasa Tempatan (LAEPF)	3,281,504	3,556,369
Dana Lembaga Pengurusan Penyus	3,324,383	2,920,664
Dana Gelah	12,156,235	6,036,568
Dana Kawasan Konsesi Hutan (Pemulihan Dan Pembangunan)	130,971,424	128,018,771
Dana Boya Dan Api	9,196,617	7,444,300
Dana Amanah Penyus	194,702	189,712
<i>Jumlah Amanah Khas</i>	190,915,286	179,927,094
AMANAH AM		
Akaun Wang Amanah Pelbagai	6,744,205	5,821,940
Akaun Penyelesaian Wang Amanah	18,575,007	20,680,294
<i>Jumlah Amanah Am</i>	25,319,212	26,502,234
JUMLAH KUMPULAN WANG AMANAH AWAM	216,234,498	206,429,328

(c) Akaun Deposit

Akaun Deposit terdiri daripada Deposit Am dan Deposit Khas. Deposit Am dan Deposit Khas adalah wang yang diterima khusus bagi sesuatu maksud di bawah undang-undang atau perjanjian dan perlu dibayar balik apabila maksud telah tercapai.

Akaun Deposit bagi setiap kategori Deposit pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT AM		
Sekuriti	63,467,426	48,908,548
Estet	6,785,635	5,123,110
Am	15,230,822	13,573,448
Tender	1,636,664	1,000,273
Jabatan Akauntan Negara Sarawak	4,884,347	4,884,347
<i>Jumlah Deposit Am</i>	92,004,894	73,489,726

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

	2016 (Debit)/Kredit RM	2015 (Debit)/Kredit RM
DEPOSIT KHAS		
Jabatan Tanah Dan Survei	176,562,365	406,915,440
Jabatan Kerja Raya	31,174,733	110,323,175
Jabatan Pertanian	12,183,917	8,500,319
Jabatan Hutan	14,052,292	13,846,463
<i>Jumlah Deposit Khas</i>	233,973,307	539,585,397
JUMLAH AKAUN DEPOSIT	325,978,201	613,075,123

8. MEMORANDUM ASET

Memorandum Aset menunjukkan sebahagian aset kewangan Kerajaan iaitu Pinjaman Boleh Dituntut dan Pelaburan yang dikenakan kepada Perbelanjaan Mengurus atau Pembangunan, tetapi tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Pinjaman Boleh Dituntut

Pinjaman Boleh Dituntut adalah baki pinjaman yang diberikan oleh Kerajaan Negeri kepada Badan Berkanun, Pihak Berkuasa Tempatan, Skim Pinjaman Pelajar dan Pelbagai. Maklumat terperinci Pinjaman Boleh Dituntut dapat dirujuk di Lampiran 3 - Penyata Akaun Memorandum Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2016.

Pinjaman Boleh Dituntut pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	<i>Baki Belum Selesai pada</i>	
	2016 RM	2015 RM
Badan Berkanun	2,203,328,710	2,208,628,330
Pihak Berkuasa Tempatan	-	524,000
Skim Pinjaman Pelajar	420,880	421,780
Pelbagai	244,931,541	235,843,541
JUMLAH PINJAMAN BOLEH DITUNTUT	2,448,681,131	2,445,417,651

(b) Pelaburan

Pelaburan adalah pegangan ekuiti dalam syarikat. Maklumat terperinci Pelaburan dapat dirujuk di Lampiran 4 - Penyata Akaun Memorandum Pelaburan pada 31 Disember 2016.

Pelaburan pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	<i>Nilai Buku</i>	
	2016 RM	2015 RM
Syarikat	4,249,246,750	4,214,122,446
JUMLAH PELABURAN	4,249,246,750	4,214,122,446

NOTA KEPADA PENYATA KEWANGAN
bagi tahun berakhir 31 Disember 2016

9. MEMORANDUM LIABILITI

Memorandum liabiliti menunjukkan sebahagian liabiliti Kerajaan iaitu Hutang Awam yang tidak dinyatakan dalam Penyata Kedudukan Kewangan.

(a) Hutang Awam

Pada akhir tahun, hutang luar negeri dalam mata wang asing ditukar kepada nilai setara Ringgit Malaysia dengan menggunakan kadar pertukaran Bank Negara Malaysia seperti pada 31 Disember 2016.

Maklumat terperinci Hutang Awam dapat dirujuk di Lampiran 5 - Penyata Akaun Memorandum Hutang Awam pada 31 Disember 2016.

Hutang Awam pada 31 Disember 2016 adalah seperti berikut:

	2016	2015
	<i>RM</i>	<i>RM</i>
PINJAMAN		
Kerajaan Persekutuan	2,409,494,668	2,535,633,635
JUMLAH HUTANG AWAM	<u>2,409,494,668</u>	<u>2,535,633,635</u>

10. LIABILITI LUAR JANGKA

Liabiliti Luar Jangka akan menjadi liabiliti sebenar Kerajaan sekiranya entiti berkenaan gagal memenuhi obligasi perjanjian atau berlaku sesuatu peristiwa tertentu. Ini termasuk *back-to-back guarantee* yang diberi oleh Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan Malaysia untuk kemudahan kredit yang diperolehi oleh entiti-entiti korporat yang berkaitan. Bagi tahun 2016, tiada *back-to-back guarantee* diberi oleh Kerajaan Negeri kepada Kerajaan Persekutuan Malaysia.

Laporan terperinci mengenai Jaminan Berkanun boleh dirujuk kepada Lampiran 6 Penyata Akaun Memorandum Jaminan Berkanun.

11. AKAUN BELUM TERIMA

Akaun Belum Terima pada 31 Disember 2016 berjumlah **RM1,137,789,084** berdasarkan rekod Kementerian/Jabatan dilaporkan sebagai maklumat tambahan, walaupun Kerajaan Negeri mengamalkan asas perakaunan tunai ubahsuai.

PNMB

DICETAK OLEH
PERCETAKAN NASIONAL MALAYSIA BERHAD
KUALA LUMPUR, 2017
www.printnasiona.com.my
email: cservice@printnasiona.com.my
Tel.: 03-92366895 Faks: 03-92224773

JABATAN AUDIT NEGARA MALAYSIA

No. 15, Aras 1-5, Persiaran Perdana, Presint 2, Pusat Pentadbiran Kerajaan Persekutuan, 62518 Putrajaya.

I Tel : +603 8889 9000

I Faks : +603 8888 9721